

221B

2 AYLIK POLİSİYE DERGİ
EYLÜL-EKİM 2017 SAYI: 11 FİYAT: 12TL

CİNGÖZ RECAİ GELİYOR!

Özel Röportajlar:

- KENAN İMİRZALIOĞLU
- MERYEM UZERLİ
- MERİÇ ARAL
- BORAN KUZUM
- KEREM DEREN&PINAR BULUT
- CİHAN GÜNDÜZ

OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE "bizim" polisiye-1

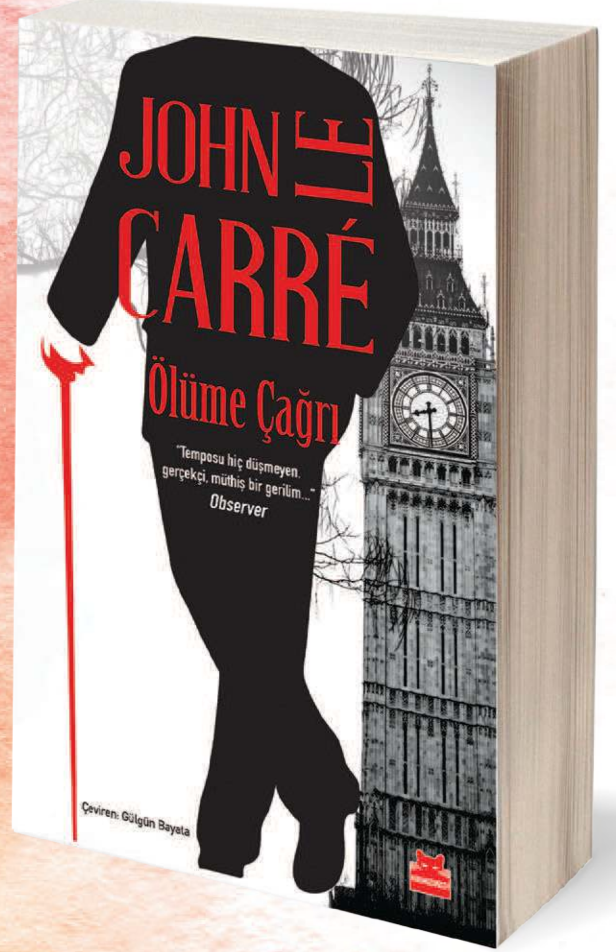
ISSN 2547-9776

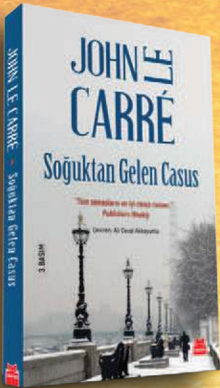
Soğuktan Gelen Casus ve ***Köstebek*** gibi pek çok ünlü romana imza atan John Le Carré'nin edebi kariyerinin başlangıcı olan ***Ölüme Çağrı***'da yazarın unutulmaz kahramanı **George Smiley**'yle de ilk kez tanışıyoruz.

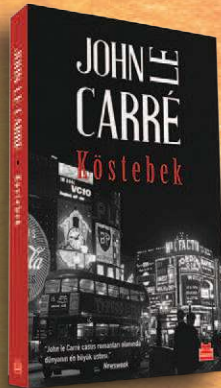
JOHN LE CARRÉ

ÖLÜME ÇAĞRI

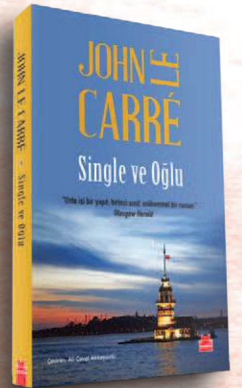

İkinci Dünya Savaşı'nın patlamasıyla yurtdışındaki görevi sonlandırılan George Smiley, Londra'ya geri çağırılmıştır. Dışişleri Bakanlığı'nda çalışan Samuel Fennan'ın Komünist Parti üyesi olduğunu yazan isimsiz bir mektup yetkililerin eline ulaştığında George Smiley görevlendirilir. Smiley, Fennan'la görüşüp adını temize çıkarsa da, Fennan'ın bu incelemeden dolayı intihar etmesi Smiley'yi zan altında bırakır. İlk defa büyük bir hata yapmıştır. Basit bir inceleme olarak başlayan "Fennan Dosyası" büyük bir casusluk şebekesinin açığa çıkmasına sebep olacaktır.

NE KEDİSİZ

NE KİTAPSIZ

EDİTÖRDEN
Özlem ÖZDEMİR

"BİZİM" POLİSİYE...

Polisiyedeki akım tartışmalarından dünya polisiye tarihine, alttürlerden polisiye edebiyata yön veren usta yazarlara sayılar ilerledikçe kapak dosyalarımız da zenginleşiyor. Ve 2. yılımıza yaklaşırken zamanıdır dedik; elinizdeki sayı itibarıyla Osmanlı'dan bugüne yerli polisiye tarihimizi kapağımıza taşıdık. Konuyu detaylıca inceleyebilmek ve tarihsel gelişimini hakkıyla yansıtabilmek için kapak dosyamızı ikiye böldük. Çünkü Osmanlı'dan günümüze polisiye edebiyatımız birkaç sayıda inceleyebileceğimiz kadar zengin; ne mutlu bize. 11. sayımızda 1880-1950 arasındaki dönemin öne çıkan yazarlarını, az bilinen eserleri mercek altına aldık. Kasım ayında yayımlayacağımız 12. sayıdaysa 1950-2017 arasında edebiyatta ve ekranda yerli polisiyemizde neler var bunları irdeleyeceğiz.

Osmanlı'dan günümüze polisiye tarihi denilince konunun üstadı ve en önemli kaynak kitabın da yazarı Erol Üyepazarcı'nın 1880-1923 arasını incelediği yazıyla açıyoruz kapak dosyamızı. Oğuz Eren, az bilinen Müzehher Hanım'ın polisiye eserlerini, Nâzım Hikmet'in onu nasıl yüreklendirdiğini ilginç detaylarla aktarıyor yazısında. Çağla Üren'se polisiye edebiyat tarihimizin en önemli isimlerinden Ahmet Mithat Efendi'nin romanlarını ideolojik açıdan değerlendiriyor. Türkiye'de seri katiller var mı yok mu? Ercan Akbay, Osmanlı'dan günümüze Türkiye'deki seri katillerin izini sürüyor. Polisiyemizin en kült karakterlerinden Cingöz Recai, tekrar gündemde. Fulya Turhan, kitaplardaki Cingöz Recai'nin detaylarını aktarıyor. 13 Ekim'de vizyona girecek yeni Cingöz Recai filminin senaristleri Kerem Deren&Pınar Bulut, sanat yönetmeni Cihan Gündüz, oyuncular Kenan İmirzalıoğlu, Meryem Uzerli, Meriç Aral ve Boran Kuzum filmle ilgili detayları ilk kez 221B'yle paylaştılar. Filmin henüz yayınlanmamış afiş ve görsellerini de sayfalarımızda görebilirsiniz.

***

İlgiyle takip ettiğinizi bildiğimiz Edhem Bey'in maceraları bu sayıda son buluyor, önümüzdeki sayılarda yeni polisiye çizgi öyküler sayfalarımızda yer bulmaya devam edecek. Tülay Güneş Kılıç polisiyenin divalarını inceleyeceği yeni yazı dizisinin ilk yazısıyla karşımızda. Bu keyifli yazı dizisi, sizi her sayımızda belki de bilmediğiniz kadın yazarlarla buluşturacak. İlk romanı *Fener Balığı*'yla adından söz ettiren Nuray Atacık ile hem romanını hem de polisiye yazmanın detaylarını konuştuk. Dizi dedektifimiz Ezgi Özcan'ın gündeminde BBC'nin en çok izlenen polisiyelerinden *Line of Duty* var.

Yolunun açık ve çok uzun olmasını dilediğimiz Türkiye Polisiye Yazarları Birliği kuruldu. Birliğin hedeflerini, önümüzdeki dönemde planladığı çalışmaları Algan Sezgintüredi, Cenk Çalışır, Ercan Akbay, Gökçe İspi Turan ve Yaprak Öz'le konuştuk.

Daha çok yerli dedektif ve muammalarla buluşacağınız keyifli bir okuma diliyoruz...

221B, Sayı 11, Eylül-Ekim 2017,
İki Aylık Süreli Yayın

Yayın Kurulu:
Ahmet Ümit, Algan Sezgintüredi, Ece Özbaş, Erol Üyepazarcı, Özlem Özdemir, Sevin Okyay

Editör: Özlem Özdemir, Yoldaş Özdemir

Kapak Tasarım: Cansu Özcömert
İç Tasarım: Eren Taymaz

Reklam: Kamile Karakadılar
(kamile@mylosyayingrubu.com)

221bdergi.com | bilgi@221bdergi.com
facebook.com/221bdergi | twitter.com/221bdergi

Mylos Yayın Grubu Yayıncılık Danışmanlık Hizmetleri Ltd. Şti. adına İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Özlem Özdemir

Adres: Caferağa Mah. Zuhal Sok. Banu Apt. No:1, Daire:1, Kadıköy - İstanbul - **Tel:** 0543 345 46 00

Baskı: Pasifik Ofset Ltd. Şti.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. Baha İş Merkezi, A Blok, No: 3/1, Haramidere, İstanbul

Sertifika No: 12027

Dağıtım: DPP (0212) 622 22 22

TÜRKİYE'DE POLİSİYE ROMANIN İLK DÖNEMİ: 1883-1928

EROL ÜYEPAZARCI

28

221B

ÇAĞLA ÜREN

36

AHMET MİTHAT EFENDİ VE İLK TÜRK POLİSİYELERİNİN İDEOLOJİSİ

31

OĞUZ EREN

MÜZEHHER HANIM'IN POLİSİYE KÜLLİYATI

SAYI 11

KENAN IMIRZALIOĞLU
HALUK BILGINER
MERYEM UZERLİ
PEYAMİ SAFA'NIN ESERİNDEN
Cingöz Recai
Bir Efsanenin Dönüşü
13 EKİM'DE SİNEMALARDA

POLICE

GEÇEN SEFERKİ NUMARA

Annemin yatak odasındaki başucu lambasının ölgün ışığı altında seçebildiğimiz kadarıyla çok fena sevişiyorlar. İniltilerden de öyle anlıyoruz, yani olay bildiğiniz gibi değil; biri ufacık tefecik çelimsiz bir kadın, öteki heyula gibi bir ayı bozması, iki ayrı sıkletteki yağlı güreşçinin vıcık vıcık güreş tutması kadar mide bulandırıcı sahneler... Annemizin çırpı bacaklarının arasında bitmek bilmeyen dansını sürdüren, "baba" diye çağırmak zorunda olduğumuz o tiksindirici adamdan daha çok nefret ediyorum bu gece.

Dişlerinin arasından, "Deccal!" diye tıslıyor yanımda Piçoz. "Kötü o, çok kötü..."

Öfkeden tir tir titriyor. On beş yaşındaki erkek kardeşimi ensesini çimdikleyerek susturuyor ve sonra da saçlarını karıştırıp başını okşayarak sakinleştirmeye çalışıyorum. Ranzalı odamızın anamızınkine komşu duvarında bıçakla kazıyarak açtığımız küçük yarıktan izliyoruz filmi. Bir ben, bir o... Zifiri karanlıkta, çıt çıkarmamaya çalışıyoruz. Ses içeri kolayca gidiyor, biliyorum, deliği ilk açtığımızda denedik ettik.

"Zamanı geldiğinde, işi çözeceğiz," diye fısıldıyorum Piçoz'un kulağına. "Sabırlı ol, sık dişini..."

Üç yıl önce vefat eden babamızın yerini alan rezil herif, Pala Osman, her gece aynı işi çeviriyor. Sırtı ve omuzları dahi kıllarla kaplı bir insan azmanı... İğrençlik timsali bir yaratık ve üstelik huyları da suratı kadar çirkin... İlçedeki en zalim araba galericilerinden bu tıynetsiz pisliğe nereden bulaştık, hâlâ anlamıyorum ve inanamıyorum.

Bu herife para için katlanılır mı anacım ya? İki kardeş bir olup evlenmelerine karşı çıktık, ama yetimlerini büyütüp okutmak bahanesiyle kadınlığını yaşama sevdasına düşen yarım akıllı Kadriye bizi dinlemek istemedi. Sakalımız yok ki sözümüzü dinletelim. "Üç kuruşluk dul maaşıyla iki çocuğa nasıl bakayım?" diye tutturdu kadın.

Henüz elim doğru dürüst para tutamayacak kadar gencim ben, evet, on dokuz yaşındayım. Kuştepe'de gecekondudan bozma apartman dairesinde ailesiyle birlikte oturan lise mezunu bir işsiz olarak iki yıldır açık öğretimde takılıyorum. Aslında bütünüyle işsiz de sayılmam; altın bileziğim var: Mahallenin çocukları arasında nam salan Sihirbaz Hudini'yim ben.

1970'lerde Şebinkarahisar'dan İstanbul'a göçen babamız gencecik yaşta, elim bir kaza sonucu öldü. İçki içtiğinde azıcık zırvalayan ve annemi de ara sıra hafifçe okşayan bir tip olmasına rağmen iyi bir insandı. Akşam vakti bir telefon geldi; amcaoğlunun karıştığı kavgayı ayırmaya gitti ve güm! Kafasının arkasına aldığı bir darbeyle -tam olarak anlaşılamadı ama demir bir çubukla vurmuşlar sanırım- haybeden öldü gitti zavallı. Ölmeseydi şimdi kırk sekiz yaşında olacaktı. Memleketteyken marangozluk yaparmış, buraya gelince kapı imalatı yapan bir mobilya fabrikasında ustabaşı olmuştu. Ne acıklı hikâye, değil mi?

Annem Kadriye kırk üç yaşındadır. Bana göre, hiç kimse bir kadın olarak onun yüzüne bakmaz, bakmasınlar zaten. Hiç hoşlanmam bundan... Yani anneme yan gözle de olsa bakıp

kur yapan erkeklerden nefret ederim. Hele bizim mahalledeki kopiller onun bunun anasının kalçalarını, bacaklarını seyredip iç geçirdiler mi deli olurum. Çok kıskancımdır.

Kendisi herhangi bir fikir üretebilecek kapasitede olmasa da kardeşim Piçoz, huyumu suyumu, ne kadar kıskanç olduğumu, ne istediğimi iyi bilir ve ben ne dersem onu yapar. İtaat etmezse benden sevgi göremez çünkü. Sihirbaz Hudini'nin bir numaralı hayranı da odur: En popüler gözbağcılık numaralarımı -özellikle madeni paralarla olanları- bir kez daha tekrarlamam için her gün yalvarır bana. "Bir daha yap, Hudini!" diye istekte bulunur. "Hadi n'oolur, bir daha..."

Bozuk bir lirayı döndürerek havaya atıp aşağıya kâğıt bir onluk olarak dönme numarasını istediğini bildiğim halde, "Hangi numara?" diye sorarım. Heyecanı yükseltirim.

"Geçen seferki numara!"

Piçoz'u hiç kırmam. Kelebek gibi uçuşan kâğıt parayı havada kapmasına da izin veririm. Onun olur. Öğle yemeği olarak tavuk dönerli dürüm alır yer, Sihirbaz Hudini'nin yoktan var ettiği onlukla bütün gün mutlu mesut gezinir durur.

Bit kadar çocukluğundan beri en büyük yardımcımdır Piçoz. Kuyruğum gibidir. Reklamımı yapar, gösteri hazırlık ve kurulum işlerimi halleder. Yazları hemen her akşamüzeri, bizim mahalle ve çevre semtlerdeki çocukları toplar, apartmanın arka bahçesinde yaptığımız Sihirbaz Hudini gösterisine getirir. Sahneyi kurup kaldırmakla da kalmaz; bilet keser, paraları tahsil eder.

Ranzanın üst katında, Piçoz'un yatağında, dizlerimizin üzerindeyiz. Kafalarımız tavana değiyor. Sesler de o biçim; ah'lar, oh'lar, Kadriye'ler... Üü-üü, sanırsın anamızla evlenene kadar kadın yüzü görmemiş şerefsiz. Yedi yıl önce geberttiği karısından üç çocuk peydahlattığı yetmemiş, bizimkini sevişmeye zorlayarak öldürecek gibi duruyor. Olmaz böyle şey.

Beni kenara itiştirip duvardaki gözetleme deliğine yapışan Piçoz iyice denyodur aslında. Okumaya merakı hiç olmadı; mahallenin sokaklarında haytalık yapmaktan okula gidecek zaman bulamadı. Daha altı yaşındayken, "Topçu olacağım," diye tutturmuştu, iyi futbol oynardı ama kimse onunla ilgilenmedi. Kim ilgilenecek ki? İlkokulu bitirir bitirmez bir ağaç tornacının yanına çırak verdiydi rahmetli peder.

Zihinsel geriliğinin yanında iyice çelimsiz vücuduna rağmen el becerisi isteyen işlerde çok hünerlidir Piçoz; her Allahın günü dayak yediği Hasan Usta'nın dükkânında mahallenin en namlı tornet ve sapan üreticisi olmuştur. Öyle böyle değil; çıraklığını da sağlam yapar aslında... Eli çabuktur ve çok çalışkandır.

Tornetin ne olduğunu sokaktakiler bilir; zengin çocuklarının skuter dedikleri taşıt aracının el yapısı muadiline tornet deriz biz. Sapan dediysem de öyle tırışka oyuncaktan bahsetmiyorum. Piçoz'un ürettikleri; dut ağacından uygun boyda çatalın gölgelikte iyice kurutulduktan sonra, kamyon şambrelinden lastiği ve hakiki sığır meşini bağlanarak yapılan gerçek silahlardır bunlar. Çelik bilyeleri mermi gibi kullanır ve savurduğu bilyeler yirmi-otuz metre menzildeki camlarda çatlaksız delikler açar, öyle söyleyeyim.

Bulutların ardından sıyrılıp pencereden sızan mehtabın ışığında, annemlerin yatak odasını gözetlemeyi sürdüren Piçoz'un pijamasının önündeki kabartı dikkatimi çekince, deliye dönüyorum birden. "Sapık mısın sen oğlum?" diyorum kulağının dibine girip. "Kazma sapı gibi olmuş ulan şeyin! Hadi, yeter artık."

Kendini gözetleme deliğinden kopartıp alamadığı halde, ağzından salyalar akarak inildeyen Piçoz'u ensesinden tuttuğum gibi yatağın ayakucuna ittiriyorum. Filmin finalini izlemek üzere onun yerini alıp röntgenciliğe döndüğüm anda, Pala yatakta doğruluyor, etrafına bakınıyor. "Bir tıkırtı duydun mu?" diye soruyor anneme.

Annem duymadığını söylerken, üzerine pijamasını geçirdikten sonra ayağa kalkıp ışığı açıyor. Eyvah! İki odayı bölen uyduruk lambri kaplama duvara doğru bakıyor. Açtığımız iki buçuk santimlik yarık, tavana yakın yükseklikte ve iki ağaç panelin arasında bulunduğundan fark edilmesi kolay değil, ama yine de sesin o cepheden geldiğinden eminmiş gibi uzunca bir süre duvarı tarıyor. Çok pislik çok...

Pala'yla göz göze gelince kendimi geriye atıp, "Yat aşağı çabuk!" diyorum Piçoz'un kulağına. Boylu boyunca yatağa uzanıyor, üzerine çarçabuk battaniyesini çekiyor. Çift taraflı bantla duvara yapıştırdığımız Tarkan posterini tekrar yerine takıp ranzanın merdivenlerinden aşağıya iniyor, kendi yatağıma geçip uyuyor pozlarına giriyorum.

Bir dakika sonra ışığımız yanıyor ve çirkin suratlı Pala, burnundan soluyarak sapıklık yaptığımızı bağırıyor ortaya. "Ciğerinizi okurum

ulan ben sizin!" diyor. "Ne dümen çeviriyorsunuz, bilmiyor muyum ben ha!"

Çıtımız çıkmıyor tabii. Piçoz numaradan horlarmış gibi yaparken, daha da öfkelenen Pala bağıra çağıra, aynı saçma sözleri tekrarlayıp duruyor. "Dikizliyor muydunuz ulan içeriyi?" diye bağırıyor. "Gözünüze dizinize dursun verdiğim harçlıklar, yediğiniz içtiğiniz zehir zıkkım olsun, sapık köpekler!"

Üst ranzadaki poster dikkatini çekmiş olmalı ki ranza merdivenin ilk iki basamağını çıktıktan sonra kopartıp alıveriyor Tarkan'ımızı. Cart! Buruşturup yırtıyor. Ah, içim acıyor. Alçak herifin yaptıklarını görmüyorum, yalnızca duyuyorum. Sonrasında küfürlere karışmış böğürtülerine kulaklarımı tıkıyorum zaten.

Ranzanın üst katından çekip aşağı aldığı Piçoz'u çok fena pataklıyor Pala. Allahtan ki bizimki çoktan beridir bunlara alışık, dayak arsızı olmuş. Araya girmeye çalışan anneme de iki tokat çakıyor, kadıncağızın kafası duvara çarpınca içeri kaçıp saklanıyor.

Yatağın içinde korkudan tir tir titriyorum. Piçoz'u içi saman dolu bir çuval gibi odanın köşesine savuruyor Pala Efendi. Adi herif! Nefreti dinmek bilmiyor. Sıra bana gelip de iki eliyle birden kulaklarımdan kavrayarak yataktan çıkartırken duyduğum kesif acı, dehşet içinde beklemenin panik hissini dahi bastırıyor. Yediğim ağır şamar ve yumruklarla ağzımdan, burnumdan kan boşalıyor. Bir süre sonra acıyı da duymaz oluyorum.

Oh, işin son kısmı çok rahatmış. İki kaşım da patladığından, kirpiklerimden süzülen kan dışında bir şey görmez hale geldiğimde, avuç içleriyle gözyuvalarımı temizliyor. Bir an aklına bir şey gelmiş gibi duruyor ve saçlarımdan kavradığı başımı yukarı doğru kavrayarak kendine doğru yaklaştırıyor. Rakı ve çürük diş kokan leş gibi soluğu midemi bulandırıyor. Pis bıyıkları alnıma değiyor. "Bunların hepsi senin başının altından çıkıyor," diye homurdanıyor.

Apartman kapısından dışarı çıktığımızda yerlerde sürüklüyor beni. Arkadaki bahçeye götürüp bahçe duvarının köşesindeki şeftali ağacının altında bir kez daha öldüresiye dövüyor. Hırsını alamıyor bir türlü. Pencereden bakan annemin tiz çığlıkları kulaklarımı dolduruyor. Komşular arka cephedeki pencerelere, balkonlara fırlamışlar. Gösterdikleri tepki ve attıkları laflar Pala Osman'ı durdurur gibi oluyor.

Duvarın dibinde bulduğu sopayı kapıp tekrar üzerime saldırıyor sonra. Tam elindeki kalın dal parçasını havaya kaldırmışken bir vınlama ve sonra belli belirsiz tok bir çarpma sesi duyuyorum. Pala'nın gözleri fal taşı gibi açılıyor, ağzı bir şeyler söylemek ister gibi hafifçe aralanıyor ve vücudu kasılıp kalıyor.

Birkaç saniye süren titreme nöbeti sonrasında yüz yirmi kiloluk vücudu, kurumuş bir ağaç gövdesi gibi tam önümdeki kayrak taşlarının üzerine devriliveriyor. Apartman ahalisi birbirine ne olup bittiğini sorup öğrenmeye çalışırken, üzerine temiz bir şeyler giymiş annemle yüzü yıkanmış Piçoz, üst kattaki Yasin Bey'le birlikte yanımıza ulaşarak Pala Osman'a ne olduğunu anlamaya çalışıyorlar.

"Ambulans çağırın çabuk!" diye sesleniyor alt kat komşumuz. "Adam ölmüşe benziyor."

Bir diğer komşumuz, polisi ve ambulansı aradığını söylüyor. Allahın cezası Pala nefes almıyor, nabzı atmıyor. Ahlarla, vahlarla ve birbirimize sarılıp ağlamalarla geçen dakikalar sonrasında, başına neredeyse tüm mahalle ahalisinin toplaştığı cesedi orada öylece bırakıp evimize doğru yürürken, halsizlikten ayaklarını sürüyen Piçoz'un omzunu sıkıyorum.

"Nasıl oldu bu iş?" diye fısıldıyorum kulağına.

Öyle ya; Pala Osman herkesin gözü önünde, ensesinden mermiyle vurulmuş gibi kapaklanmıştı önüme ama ne bir silah sesi duyulmuştu ne de kafasında herhangi bir iz oluşmuştu. "Tam kafasından sapanla vurdum," diye mırıldanıyor Piçoz. "Çelik bilye kullandım."

Omzunu sertçe sıkıp daha fazla konuşmasına izin vermiyorum. Yerin kulağı vardır. Zavallı annem ağlamaktan pişmiş, "Ne talihsiz kadınmışım!" gibisinden hıçkırıklarla boğulup duruyor. Üçümüz de burunlarımızı aynı anda çekiyoruz.

Dudağı iki yerinden patlamış Piçoz'a dönüp, "Ne olacak şimdi?" diye soruyorum. Sormasam da olur; artık ne olacaksa olsun. Umurumda bile değil.

Piçoz bir garip... Kanlanmış gözleri pırıl pırıl yanıyor. Tuhaf, şeytani bir gülümseme beliriyor dudaklarında. Ne hikmetse, son yarım saat içinde sanki zekâsı birkaç kat yükselmiş. "Hiçbir şey olmayacak. Kafasının arkasına darbe almış diyecekler," diyor pişkinlikle. Göz kırpıyor. "Geçen seferki numara..."

KOCASININ GÖLGESİNDE KALMIŞ BİR USTA:

MARGARET MILLAR

TÜRKÇEYE ÇEVRİLMİŞ YALNIZCA BİR KİTABI BULUNAN MARGARET MILLAR, SADECE TUTKULU POLİSİYESEVERLERİN TANIYABİLECEĞİ BİR YAZAR. ANCAK YAYIN DÜNYASINA HENÜZ ATILMIŞ EŞİYLE BERABER ANILMAMAK İÇİN KİTAPLARINDA ROSS MACDONALD TAKMA ADINI KULLANMAYI SEÇEN KOCASI KENNETH MILLAR, SIKI HAFİYE POLİSİYELERİNİN DASHIELL HAMMETT VE RAYMOND CHANDLER İLE BİRLİKTE ÇOK BİLİNEN ÜÇ SİLAHŞÖRLERİNDEN BİRİDİR.

"Sevgili Ken,
Ben derse gidiyorum, öğleden sonra dönerim. Buzdolabındaki üzümler ile ekmek kutusundaki tatlı çöreklere sakın dokunma! Koltuğumun yanındaki hariç, oturma odasının tüm perdelerini sımsıkı kapalı tut. Pencerenin önünden geçerken çok yavaş hareket et veya en iyisi mi sürünerek geç ki onları ürkütmeyesin."

Meksika gezisinden henüz dönmüş olan Ken Millar bu notu alınca, karısının aklını kaçırıp kaçırmadığı konusunda kaygılanır. Halbuki endişelenmesini gerektirecek bir durum yoktur, yalnızca yavaş yavaş görme yetisini kaybetmek üzere olan eşi Margaret, yokluğu sırasında hayatının sonuna kadar sürecek kuş gözlemciliği tutkusuna kapılmıştır.

Türkçeye çevrilmiş yalnızca bir kitabı bulunan Margaret Millar, sadece tutkulu polisiyeseverlerin tanıyabileceği bir yazar. Ancak yayın dünyasına henüz atılmış eşiyle beraber anılmamak için kitaplarında Ross Macdonald takma adını kullanmayı seçen kocası Kenneth Millar, sıkı hafiye polisiyelerinin Dashiell Hammett ve Raymond Chandler ile birlikte çok bilinen üç silahşörlerinden biridir.

Suç edebiyatı tarihinin en seçkin çiftlerinden Margaret Millar ve Ross Macdonald, hiçbir zaman ortak bir işe imza atmadılar. Başından beri çalkantılı bir evliliğe fakat özellikle birbirlerinin yaratıcı çalışmalarını desteklemek açısından güçlü bir ortaklığa sahiptiler. 45 yıl süren birliktelik ve sorunlu bir çocuk yetiştirmenin verdiği baskı ve gerginlikler, toplamda yazdıkları 53 kitabın hepsine olmasa bile çoğuna yansır. İlişkilerini tanımlamak için, "Senden nefret ediyorum ama seni seviyorum ve bu canımı yakıyor" etiketinin yapıştırılabileceği Millar çifti, arkadaşlarına, kariyerlerinin başlangıcında kurmaca karakterlerinin diyaloglarının çoğunun birbirleriyle yaptıkları argümanlardan oluştuğunu itiraf ederler. Margaret Millar, sonraları Ross Macdonald'ın gölgesinde kalmış ve özellikle 1969'dan itibaren kitap satışlarının yanına bile yaklaşamamış olsa da ünlü eşinden

Ken Millar

Genç Margaret Millar

çok daha orijinal ve yaratıcı bir yazar olduğu söylenebilir. 20. yüzyılın son dönem en iyi yazarları arasında sayılan Millar, 50 yılı aşkın kariyerine 27 kitabın yanında kısa öykü, şiir, film senaryoları ve radyo oyunları da sığdırdı. Üç boyutlu karakterler yaratmada, ilginç konuları çarpıcı düğümlerle bezeyip bazen de kitabın en sonundaki bitiş cümlesiyle çözmede son derece ustaydı. Margaret Millar, günlük hayatın rutinlerini ele alarak yüzeyin hemen altında dolaşan duygu ve düşünceleri bulmak gibi büyük bir yeteneğe sahipti.

Margaret "Maggie" Ellis Sturm, 5 Şubat 1915'te Kitchener, Ontario'da doğar. Babası iki kez belediye başkanlığı yapmış bir işadamı ve annesi bir lise müdürüydü. Rahat ve mutlu bir aile ortamında büyüyen Maggie, çok küçükken piyano eğitimi alır, ergenlik döneminde verdiği resitallerle müzik konusunda kariyerine devam edeceği düşünülürken, arkeoloji ve klasik araştırmalara olan ilgisi, yaratıcı yazma yeteneğiyle birleşerek onu farklı bir yola iter. Öte yandan gelecekteki kocası Ken Millar'ın çocukluğu çok zor şartlar altında geçer. 40'lı yaşlarındaki Kanadalı bir anne ve ABD'li baba bir tarafından dünyaya getirilen çocuk, şiddetli tartışmaların içinde büyür. Bir süre sonra şair-gazeteci baba evi terk edince Ken, annesiyle oradan oraya taşınıp durur. Birçok kez farklı akrabalar yanına yerleştirilip bazen de devlet kurumlarının himayesine verilen Ken, ergenliği boyunca cinsel kimlik karmaşası yaşar ve çeşitli küçük suçlar işleyip başını belaya sokar. Fakat hiçbir zaman okumaktan, kitap tutkusundan vazgeçmez. Lise yıllarında tanıştığı Maggie'ye büyük hayranlık duyar ama yaklaşmaya çekinir, okul çıkışı evine dönen genç kızı gizli gizli takip etmekle yetinir. Aslında hem Maggie hem de Ken okulun aynı münazara takımındadırlar ve yine her ikisinin de hikâyeleri okulun edebiyat dergisinde eşzamanlı çıkar.

Maggie, 1933'te Toronto Üniversitesi'ne devam etmek için bir burs kazanır ve üç görkemli yıl boyunca elinde sigara ve içki bardağı, Yunan klasikleri, psikoloji ve arkeoloji öğreniminin özgürce tadını çıkarır. Fakat annesini kaybedince bunalıma girer ve okulu terk eder. Arka arkaya iş değiştirir, depresyona girer ve fırtınalı ruh hali onu intihar girişimine kadar götürür.

Tam bu sıralarda eski okul arkadaşı Ken ile yolları yine kesişir. 15 yaşından beri genç kızla evlenmeyi kafasına koyan ve onun kaderi olduğuna inanan Ken, aynı zamanda Freud ve Kierkegaard üzerine konuşabilmekten çok memnundur. Arkadaşlıkları birkaç hafta içinde ateşli aşka dönüşür ve Ken üniversiteden mezun olduktan hemen sonra evlenirler. Özgür bir ruha sahip olan Maggie, yıllar sonra bunu, "İnsan evlendiğinde tuhaf

YATAĞA MAHKÛM OLAN MAGGIE, EŞİNİN HİKÂYELERİNİ DAKTİLOYA GEÇİRMEKTEN BAŞKA KEN'İN ONA KÜTÜPHANEDEN TAŞIDIĞI KUCAK DOLUSU POLİSİYE ROMANLARI BİRBİRİ ARDINA OKUMAYA DEVAM ETMEKTEDİR. BİR GÜN SİNİRLENİR VE ELİNDEKİ KİTABI YERE FIRLATARAK, "BEN ÇOK DAHA İYİSİNİ YAZABİLİRİM!" DER. EŞİNİN TEŞVİKİYLE HEMEN YAZMAYA BAŞLAR VE HUMMALI BİR ÇALIŞMAYLA KİTABINI 15 GÜN İÇİNDE BİTİRİR. BU SIRADA KEN EVİ TEMİZLEYİP BEBEĞE BAKMAKTADIR. DR. PAUL PRYE ADLI BİR PSİKİYATRIN BAŞKAHRAMAN OLDUĞU *THE INVISIBLE WORM*'U (1941) *DOUBLEDAY*'A YOLLAR, ÜNLÜ YAYINEVİ BUGÜNÜN PARASIYLA 4.000 DOLAR KARŞILIĞINDA KİTABI SATIN ALIR. *NEW YORKER*'DA ÇIKAN YORUMLAR ÖVGÜ DOLUDUR VE ELEŞTİRMENLER MARGARET MILLAR'IN "ÖNEMLİ POTANSİYELE SAHİP BİR YAZAR" OLDUĞUNU DUYURURLAR.

oluyor, özellikle benim gibi bağımsız bir türdense," diye anlatır. Bir arkadaşlarının adada bulunan kulübesinde, böcekler ve sıcak hava içinde geçirdikleri 8 günlük rahatsız balayından sonra, derhal boşanmayı aklına koyar ama bir şeyler onu engeller. Fakat hayatı boyunca bu olasılığı pratiğe dökmemiş olsa bile kafasından hiç çıkarmaz. Seneler sonra, artık her ikisi de yaşlandıklarında bir akşam sofrada dili sürçer; kocasına, "Bir tabak daha alır mısın?" diye soracağına, "Boşanmak ister misin?" der.

Maggie düğünden iki ay sonra hamile kalır, kalp yetmezliği yüzünden kesin yatak istirahati verilir. Kızları Linda'nın doğumundan sonra, bu sefer de şiddetli migren ağrıları yüzünden yataktan çıkmasına izin verilmez. Bu süreçte evi geçindirmek Ken'in üstündedir, yatağa mahkûm bir eş ve küçük bir bebeğin masraflarını karşılamak zordur. Bir gün editörü sayesinde tanıştığı John Buchan'ın yönlendirmesiyle neredeyse vazgeçmek üzere olduğu yazılarına devam eder. Ancak hikâyelerini elyazısıyla yayıncılara gönderemeyeceğinin, bunun pek hoş karşılanıp dikkate alınmayacağının farkındadır. Ne tesadüftür ki aynı akşam radyoda bir soru-cevap yarışmasının reklamını duyar, ödül bir daktilodur. "Bu daktiloyu kazanacağım," der ve dediğini başarır. Yataktan çıkması yasak olan Maggie, kocasının hikâyelerini daktiloya geçirir ve çeşitli dergilere gönderirler. Bir süre sonra hikâyeler satmaya başlar ve Ken, karısıyla küçük çocuğun tedavi masraflarını, evin giderlerini karşılamaya yetecek kadar para kazanmaya başlar. Böylece genç yaşlarından itibaren yazar olmayı akıllarına koyan Millar çiftinden profesyoneliğe ilk adım atan Ken Millar olur.

Yatağa mahkûm olan Maggie, eşinin hikâyelerini daktiloya geçirmekten başka Ken'in ona kütüphaneden taşıdığı kucak dolusu polisiye romanları birbiri ardına okumaya devam etmektedir. Bir gün sinirlenir ve elindeki kitabı yere fırlatarak, "Ben çok daha iyisini yazabilirim!" der. Eşinin teşvikiyle hemen yazmaya başlar ve hummalı bir çalışmayla kitabını 15 gün içinde bitirir. Bu sırada Ken evi temizleyip bebeğe bakmaktadır. Dr. Paul Prye adlı bir psikiyatrın başkahraman olduğu *The Invisible Worm*'u (1941) *Doubleday*'a yollar, ünlü yayınevi bugünün parasıyla 4.000 dolar karşılığında kitabı satın alır. *New Yorker*'da çıkan yorumlar övgü doludur ve eleştirmenler Margaret Millar'ın "önemli potansiyele sahip bir yazar" olduğunu duyururlar.

Margaret Millar büyük bir hevesle, hiç ara vermeden ikinci kitabına başlar ve bunu diğerleri takip eder. İlk dönem eserleri komedi ve gizem karışımından oluşan tuhaf bir mizah anlayışıyla yazılmış polisiyelerdir. Genç yazarın romanları, gazetelerde tefrika halinde yayımlanmaya başlar ve ailenin geçimine büyük katkı sağlar. Karısının doğal yazma yeteneğine büyük hayranlık duyan Ken, onun ilk okuru ve eleştirmeni olur. Bu arada aile, Michigan'a taşınmış, Ken üniversitede dersler vermeye başlamıştır. Akşamları küçük ofisinde ilk romanı üzerine çalışır ve bir ay içinde *The Dark Tunnel*'ı (1943) yazar. Eylemlerden çok söylenenlere önem veren Maggie, eşini, daha iyi diyalog yazması için dışarı çıkıp insanları dinlemesi konusunda uyarır. Karıkoca Millarlar yazma konusundaki dayanışmaya karşın günlük hayatta şiddetli tartışmalar yaşar, bir seferinde Maggie'nin kocasına attığı çiğ yumurtanın sarısı, en nihayetinde içlerinden biri pes edip temizleyene dek günlerce duvarda kalır. Küçük kızları Linda da bazen fiziksel şiddete dek varan bu tartışmalara şahit olacaktır.

40'lı yılların ortalarında Maggie altıncı romanı üzerinde çalışıp eleştirmenleri kendisine hayran bırakmakla meşguldür. Kendini dışarıda bırakılmış ve eşine göre başarısız hisseden Ken Millar, Deniz Kuvvetleri'ne katılır ve Güney Kaliforniya'ya gider. Bitirdiği romanı *The Iron Gates* (1945), Warner Brothers tarafından günümüzün 200.000 dolarına satın alınınca Margaret, kocasını ziyaret ederken görüp vurulduğu, dağlar ve deniz arasında kalan Santa Barbara'dan hayatının sonuna kadar yaşayacağı bir bungalov alır. *Iron Gates*'te Lucille'ın hikâyesi anlatılır. Dr. Andrew Morrow'un ikinci

karısı olan Lucille Morrow, şimdi yirmili yaşlarında olan iki üvey çocuğuyla her zaman uzak ve rahatsız bir ilişki yaşamıştır. Öldürüldüğünden şüphelendiği kocasının ilk eşi Mildred sık sık rüyalarına girer, bir gün kendisine gönderilen esrarlı bir paketle olaylar gelişir. Kuvvetli bir gizem kurgusu içinde, karakterlerin keskin çizgilerle belirlendiği bu psikolojik gerilim, Maggie'ye aynı zamanda Hollywood'dan senaryo yazarlığı teklifi de getirir. *Iron Gates*'in başrolü için teklif götürülen Bette Davis ve Barbara Stanwyck, kahraman, hikâyenin yarısında ortadan kaybolduğu için oynamayı reddederler. Maggie bunu umursamaz, o artık bir "kariyer kadını"dır. Yeni senaryolar yazar, birçok yazar ve eleştirmenle tanışır, aşırı utangaçlığıyla tanınan William Faulkner'ı öğle yemeğine çıkmaya ikna eder, velhasıl hayatından memnundur. Bunca yıl boyunca eşinin gösterdiği fedakârlıkları ödemenin zamanı geldiğini düşünen Maggie, kocasına bir mektup göndererek, daha fazla çalışmasına ihtiyaç olmadığını, onun da hikâyelerine geri dönebileceğini yazar. Ken bunu büyük bir sevinçle karşılar.

Tüm bu ateşli çalışmalar sırasında 6 yaşına gelmiş olan kızları Linda, bakıcılar tarafından büyütülmektedir. Yalnız bırakılan küçük kızın saatler boyunca jimnastik salonunda elleri kanayıncaya kadar çalıştığının kimse farkında değildir. Kenneth Millar kızına çok düşkünken, Maggie anneliğin pek ona göre olmadığının farkındadır. Çocuğun eğitimiyle ilgili zıt görüşlere sahiplerdir; Maggie asla öpmemek veya sarılmamak gibi katı kuralları olan, kendisine göre bilimsel bir yöntemi tercih ederken bunun saçma ve zararlı olduğunu düşünen Ken Millar çok daha sıcakkanlıdır. Linda'nın 2 yaşından itibaren çok zor kelimeleri telaffuz edebilmesi Maggie'nin çok hoşuna gider, tekrar tekrar kızına aynı kelimeyi söylettirir. İleriki yıllarda yazacağı romanlarda yer alan küçük kız karakterlerinde Linda'dan esintiler ve onun hakkındaki düşünceler bolca görülür.

Birkaç yıl sonra tekrar bir araya geldikleri Santa Barbara'da, Millar çifti seçkin bir edebiyat topluluğunun üyesidir, Maggie en iyi eserlerinden bazılarını bu dönemde verir. Neredeyse bitirmek üzere olduğu romanının konusunun Gore Vidal'in yazdığı bir televizyon oyunuyla çok benzeştiğini fark edince yarım bırakmak ister. Fakat Ken farklı bir final önerisiyle romanı kurtarır. Nitekim genç bir kadının bir telefonla başlayan kâbusunun anlatıldığı *Beast in View*, 1955 yılı Edgar En İyi Roman Ödülü'nü kazanır. Roman karanlık bir atmosfer içinde gitgide tırmanan gerilimle birlikte müthiş

Margaret Millar ve Ross Macdonald, kızları Linda ile birlikte (1948)

bir düğüm ve sürpriz çözümünü içerir. Ne yazık ki kitap günümüz okurları için bayat gelecektir fakat unutulmamalıdır ki, konu ilk kez 60 küsur yıl önce işlendiğinde bu kadar sık kullanılmaktan yıpranmamıştı. Sonraları Alfred Hitchcock TV antolojisi serisinde, Joan Hackett'ın oynadığı *Beast in View*'ın yanında, Mary Astor ve Boris Karloff'un da bulunduğu *Rose's Last Summer*'a (1952) da yer verir.

Bu sıralarda kızları Linda sorunlu bir ergenlik geçirmektedir. Sıcak ilgi görmediği annesinin romanlarında kendi portresine rastlamak, özel hayatının gözler önüne serildiğini görmek genç kızı çok incitir. Okul hayatı da çok parlak değildir; sınıf öğretmeni, Ken ve Maggie'yi Linda'nın toplumsal uyumsuzluğundan dolayı uyarır ama ailesi, kızlarının kendi yolunu üniversitede çizeceğini düşünerek kayıtsız kalır. Linda devam ettiği devlet okulunda dışlanınca özel bir okula gönderilir, fakat orada da zengin çocuklar tarafından küçümsenir. 15 yaşında kendinden büyük oğlanlarla içmeye başlamıştır. 1 yıl sonra babasının hediye ettiği arabayla ölümcül bir kaza yapıp üç yayaya çarpar ve 13 yaşındaki bir kızı öldürür. Sarhoş olmasına ve gazetelerdeki aleyhine manşetlerine rağmen, 8 aylık gözetim gibi küçük bir cezayla kurtulur. Bu süreçte yoğun ilaç tedavisi gören Linda, yaşadığı travmadan kısa yaşamı boyunca kurtulamayacak, sürekli üzerinde baskı hissedecektir. Bir keresinde üniversite kampüsünden kaybolur, 8 gün boyunca izine rastlanmaz. Babası özel bir dedektif yardımıyla kızını arar ve Reno'da bulur. Daha sonraları nispeten sakinleşen Linda evlenir ve bir çocuğu olur. Millar çifti, kızlarının artık mutlu olduğunu düşünürlerken, daha 31 yaşındayken kalp hastalığı yüzünden uykusunda hayatını kaybeder. Maggie öylesine yıkılır ki, "Söyleyecek bir şeyim kalmadı," diyerek, birkaç yıl boyunca yazmayı bırakır.

Hürriyet Yayınları, 1962

Margaret Millar, 6 yıl sonra, 1976'da muhteşem bir dönüş yapar. Maggie, 18 romanında Lew Archer hikâyeleri üreten kocasının aksine, bir seri dedektife sıkışmadığı için olacak, kitapları pek ticari başarı göstermez. Ancak Millar, çağdaşlarından önemli bir şekilde farklıdır. Birçok gizem kurgusunun güçlü erkekleri veya Bayan Marple, Nancy Drew gibi agresif olmayan kadınları içerdiği bir dönemde Maggie'nin kahramanları akıllı, zor ve bazen de tehditkârlardır. Kötü, genelikle mülayim bir yüzün ardına saklanır ve güneşli, güzel bir gün aslında çok kötü şeyler olacağının işaretidir. Bu dönemde, kitapları büyük ilgi görmeye devam eden Ross Macdonald, Alzheimer'ın pençesine düşmüştür. Yavaş yavaş karanlığa bürünen zihni artık yazmasına izin vermeyecektir, ne Maggie'nin ne de senelerdir mektuplaştığı, platonik aşkı ünlü yazar Eudora Welty'nin elinden gelen bir şey olur.

Türkçede Gönül Suveren çevirisiyle 1962 yılında Hürriyet Yayınları tarafından yayımlanan *Kaderin Esirleri* (*Vanish in an Instant*, 1952) hariç başka bir kitabı bulunmayan Margaret Millar'ın değeri ancak yenilerde tekrar anlaşılmaya başlandı. "İyi ki kocamla ben polisiyeler yazmışız, farklı bir türe yönelseydik kitaplarımız tekrar tekrar basılmazdı," diyen Maggie, eserlerinin uzun bir süre yeni baskılarının yapılmamasını öngöremez. Agatha Christie'nin, "Her zaman farklı," diyerek kendisine hayran kaldığı, Truman Capote'nin paylaştıkları aynı yayıncıya, Millar'ın son kitabı çıkar çıkmaz hemen kendisine göndermesi için yalvardığı yazarın, ancak son iki yılda tüm eserleri yeniden yayımlanmaya başlandı.

Margaret Millar, psikolojik gerilim türünün sanat biçimine dönüşmesine yardımcı oldu ve son derece gerçekçi ve canlı üç boyutlu karakterlerle dolup taşan kitaplar yazdı. Millar'ın romanları, bireyin iç dünyasıyla, stresli durumların zihninde yarattığı gerçeğin çarpıtmalarıyla ilgilidir. Her ne kadar Margaret kocası Ross Macdonald'ın yaptığı gibi, toplumsal analiz üzerine yoğun olarak odaklanmasa da romanlarında sosyal kaygılarının izleri mevcuttur. Margaret Millar'ın en iyi romanları arasında *A Stranger in My Grave* (1960), *How Like an Angel* (1962) ve *Beyond This Point Are Monsters*'ı (1970) sayabiliriz. *A Stranger in My Grave*'de, Daisy Harker tuhaf kâbuslar görmeye başlayana kadar kocası Jim ile huzurlu bir yaşam süren, sıradan bir genç kadındır. Gerçekmişçesine yaşadığı rüyalarında 4 yıl önce öldüğünü ve doğum-ölüm tarihlerinin yer aldığı kendi mezar taşını görür. Bir dedektif tutarak araştırmaya başlar ve gerçekten de üzerinde aynı tarihlerin lakin farklı bir ismin bulunduğu rüyasındaki mezar taşının tıpkısını bulur. Aralarında Julian Symons da olmak üzere, çoğu eleştirmen tarafından en güzel kitabı olarak nitelendirilen *How Like an Angel*'da, suç edebiyatında özellikle Kaliforniyalı özel dedektiflerin sık sık karşılaştıkları çılgın tarikat liderleri konusunu çok farklı işler. Margaret Millar, okuru tarikata bağlı kişilerin dünyasına sokar ve kahramanı hafiyeyle dengeyi iyi kurarak gerilimi tırmandırır. Hikâyelerinin konusu ve karakterleri üzerinde kurduğu kontrolü okura da yansıtır ve yanıltmadan fakat dikkatle seçip zamana yayarak verdiği bilgilerle onları manipüle eder. İflah olmaz bir duruşma meraklısı Millar, *Beyond This Point Are Monsters* adlı romanında uzun bir zaman hiç kaçırmadan izlediği çeşitli davaları, sürekli gittiği mahkeme salonlarını ilk kez kaleme alır. Suçluluk duygusu ve derinlerde saklanan sırların bezediği, son cümlesine kadar gizemini koruyan roman, hayran olduğu sürprizli finallerin ustası Agatha Christie polisiyelerine benzemektedir.

Bu süre zarfında, kocası Ken, Alzheimer hastalığıyla uzun süren bir savaştan sonra ölür ve Millar'ın resmen glokoma bağlı olarak kör olacağı ortaya çıkar. Değişik kişilerin bakış açılarından bir cinayet davasının izlendiği *Spider Webs* (1986) adlı olağanüstü bir romanla kariyerine güzel bir nokta koyar. Uzun yıllar eşinin gölgesinde kalmış yazar, 1983'te Amerikalı Polisiye Yazarları Birliği tarafından "Büyük Usta" unvanıyla ödüllendirilmiştir. Zaten 1957'de kendisi ve 1965 senesinde de eşi Ross Macdonald birliğin başkanlığını yapmışlardır. *LA Times* tarafından yazarlık kimliğiyle değil ama çevreyi koruma faaliyetleri yüzünden 1965'te Yılın Kadını da seçilmiş olan Margaret Millar, 1994'te çok sevdiği Santa Barbara'daki evinde, kalp krizinden hayatını kaybetti. Son yıllarda görme yetisini tamamıyla kaybettiği için kapkaranlık dünyasında ona eşlik eden sadece kuş sesleriydi.

BAYRAM TATİLLERİ VE JO NESBØ

FERİBOTTAKİ REKLAMDAN ANLAYABİLDİĞİM KADARIYLA YUNANİSTAN'DAKİ METAİXMİO YAYINEVİ, *THE THIRST*'ÜN YANI SIRA, -20. YIL VESİLESİYLE- İLK HARRY HOLE MACERASI OLAN *YARASA* ROMANININ DA ÖZEL BİR BASKISINI YAPMIŞ. EVET, BU YIL, HARRY HOLE İLE BAŞLADIĞIMIZ YOLCULUĞUN 20. YILI. *YARASA* ROMANI, İLK OLARAK 1997'DE YAYIMLANMIŞTI. O ZAMANDAN BU YANA JO NESBØ'NUN BAŞARI GRAFİĞİNDE HEP BİR ARTIŞ GÖZLEMLEDİK. KIŞ AYLARINDA GÖSTERİME GİRECEK FİLMLE BİRLİKTE (HARRY HOLE ROLÜNDE MICHAEL FASSBENDER'İ İZLEYECEĞİZ), BU GRAFİKTE YENİ BİR SIÇRAMAYA DA TANIKLIK EDECEĞİZ GİBİ GÖRÜNÜYOR.

Son dönemlerde sayısı giderek artan "edebiyat soslu" dergilerin bir kez daha hatırlattığı gibi, günlük şeklinde yazılan yazılardan olabildiğince uzak durmak gerekiyor. Hele ki odakta bir kitap incelemesi yer alıyorsa; insanın okuduğu kitap, o kitabın yazarı ve daha da önemlisi kendisi ile arasına biraz mesafe koymasında her zaman yarar var. Ancak uzatılmış bayram tatilinde tanıklık ettiklerim (Şeker Bayramı), bu konuda bu sefer biraz esnek davranmamı gerektiriyor. Yoksa amacım sizi Yunanistan seyahati notlarımla (bir adadan öbür adaya savrulurken bana eşlik eden taptaze deniz ürünlerinden, kızgın kumlardan ve "kristal berraklığı"ndaki serin sulardan kime ne!) sıkmak değil elbette ama kuzey rüzgârlarının serinliğini özlerken, her yerde karşıma Jo Nesbø çıktı...

"Müfettiş Fredrik Beier, Oslo'daki bir kilisede yaşanan toplu katliamı ve bu kiliseyle bağlantılı olan bir kayıp vakasını araştırmakla görevlendirilir. Peki bu olayların, kıyameti bekleyen bir tarikat, Avrupa'yı tehdit eden terörist gruplar ve geçmişi 2. Dünya Savaşı'na dayanan korkunç 'ari ırk' deneyleriyle nasıl bir ilgisi vardır?" Norveçli Ingar Johnsrud'un *Takip Edenler* isimli romanı, böylesi bir hikâye vaat ediyor. Johnsrud, Türkçeye ilk kez çevrilen bir isim, zaten İskandinav polisiyesinin de taze kanlarından... İlk romanı *Takip Edenler*'in orijinali 2015'te yayımlanmış; ülkesinde ve İngilizcede ilgiyle karşılanmış. Belki de gazeteci kökenli bir yazar olmasının etkisiyle kendisini, Steig Larsson'un vârisi olarak görenler de mevcut.

Atina'nın Pire Limanı'ndan ilk adaya doğru yol alırken, merkezinde Fredrik Beier ve Kafa Iqbal karakterlerinin yer aldığı işte bu *Takip Edenler* romanı vardı elimde. Atina'da hiç esmeyen, feribotun güvertesindeyse sıcak da olsa en azından üfleyen rüzgârı belki serin hissettirir düşüncesiyle okumaya başlıyorum bu yeni İskandinav polisiyesini. "Tozlar hafif ikindi esintisinde aheste aheste uçuşuyordu. Kızartıcı güneş soluk mavi bir battaniyeye sarılıydı. Bozkır deniz seviyesinden bin metre yukarıdaydı ve hava seyrekti. Hava direnci düşüktü. Şartlar daha uygun olamazdı. Eski minarenin tepesindeki açıklığın taş basamaklarında hareketsiz yatıyorlardı. Dış sıcaklık 40˚C'ye yaklaşıyordu. Burası daha serindi. Yine de hava cehennem gibiydi." Birinci Bölüm'ün ilk cümleleri hiç de yardımcı olmuyor... Serinleme ihtiyacını kafeteryada karşılamak üzere içeri giriyorum ve işte ilk karşılaşma: Feribotun yan duvarı, Jo Nesbø reklamıyla kaplı. Harry Hole maceralarının on birincisi *The Thirst*, Yunancada yayımlanmış bile.

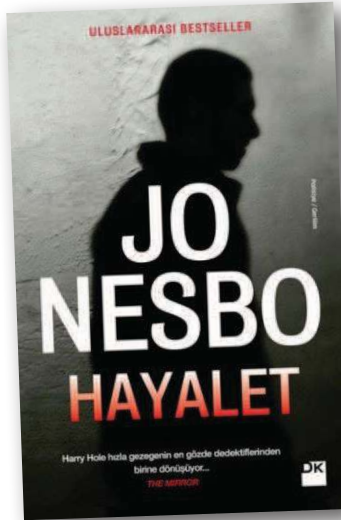
"Fundalıkların arkasında koyu mavi Kuzey Denizi'ni seçebiliyordu." *Takip Edenler* romanında İskoçya'dayız; 1943 yılı yazına geri dönüş yapıyoruz 53. Bölüm'de. Ben de benzer bir koyu mavi denizin karşısındayım; daha net görüyorum ama, çünkü tam önümde. (Aslında bir sonraki cümle daha manidardı o an için: "Bu, ona suyun karşı yakasındaki anayurdunu hatırlatıyordu.") Birkaç şezlong yanımdaysa mavi bir havlunun üstünde bembeyaz kapağıyla Jo Nesbø'nun *Leopar* romanı dikkat çekiyor. (Demek, suyun karşı yakasına başka bir gözle bakan, en azından biri daha var yakınlarda!)

Bir başka adadaki kitapçının en görünür yerinde de Yunanca Jo Nesbø külliyatıyla karşılaşınca kaçış olmadığını anlıyorum. Adanın, zamanında bir turistin bıraktığı bir poşet kitapla başlayıp şimdilerde kocaman bir dükkâna dönüşen ünlü sahafından bir Harry Hole macerası alıyorum. Oysa Ingar Johnsrud'un *Takip Edenler* romanından sonra Petros Markaris'in yeni "Komiser Haritos macerası"na başlayacaktım. (Markaris'in yeni romanı *Batık Krediler*, Türkçede, tam da tatile girerken yayımlanmıştı; Yunanistan yolculuğu öncesi, bunu bir işaret olarak görmüştüm...)

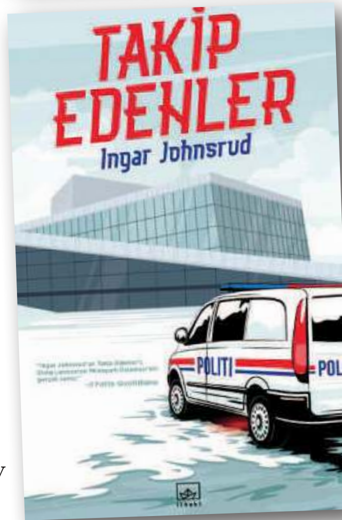
HARRY HOLE İLE 20 YIL

Feribottaki reklamdan anlayabildiğim kadarıyla Yunanistan'daki Metaixmio Yayınevi, *The Thirst*'ün yanı sıra, -20. yıl vesilesiyle- ilk Harry Hole macerası olan *Yarasa* romanının da özel bir baskısını yapmış. Evet, bu yıl, Harry Hole ile başladığımız yolculuğun 20. yılı. *Yarasa* romanı, ilk olarak 1997'de yayımlanmıştı. O zamandan bu yana Jo Nesbø'nun başarı grafiğinde hep bir artış gözlemledik. Kış aylarında gösterime girecek filmle birlikte (Harry Hole rolünde Michael Fassbender'i izleyeceğiz), bu grafikte yeni bir sıçramaya da tanıklık edeceğiz gibi görünüyor.

Bir sonraki uzatılmış bayram tatilineyse yeni bir Jo Nesbø romanıyla girdik. Türkçede henüz yedinci Harry Hole macerasındayız, yani *Hayalet*'te... Harry "kişisel" bir olayın peşinde. Hayatının aşkı Rakel'in oğlu Oleg cinayetten tutuklanmıştır. Harry bir zamanlar babalık yaptığı Oleg'in katil olamayacağından emindir ve bunu kanıtlamak için Oslo'ya döner... Olaydaki bütün delillerin Oleg aleyhine olması bir yana, peşine düştüğü bu olay, Harry için daha da kişisel bir hale dönüşmekte gecikmeyecektir, tahmin edileceği gibi...

BİLGİSAYARDAKİ KATİL

ÖYKÜLER

2

Geçen sene, Serdar'la birlikte Şifa Çıkmazı 13 numaralı apartmanda, o vahşetin yaşandığı dairede, o fotoğrafta gördüğümüz korkunç şey, hayalet demeye bir türlü dilim varmıyor, aramızda hep sır olarak kaldı. Olay, kayıtlara intihar olarak geçti ve dosya kapatıldı. Maktulün aslında intihar etmediğini, bir hayalet tarafından öldürüldüğünü ve o hayaletin yırtık bir fotoğrafta yaşadığını söyleseydik, bu sefer dosyayla birlikte bizi de tımarhaneye kapatırlardı. Bu yüzden, gördüklerimizi unutmaya ve kimseyle paylaşmamaya yemin ettik.* (Başkomiser Galip'in *Fotoğraftaki Katil* öyküsü)

***

Bir yıl önceki o esrarengiz olaydan bugüne kadar, Şifa Çıkmazı'nın değil önünden, civarından bile geçmezken, 13 numaralı evde gördüklerimizi hafızamızdan sonsuza kadar silmişken, bu konuda kimseye tek bir kelime bile etmezken yeni cinayetin yine Şifa Çıkmazı'nda işlenmesi bir rastlantı olabilir miydi?

Mühürdar'dan aşağıya doğru inerken ağzımızı bıçak açmıyordu. Kadıköy Anadolu Lisesi'ni geçtikten sonra sağa sinyal vererek yavaşladım, Şifa Çıkmazı'na saptım. İçimde garip bir huzursuzluk vardı. Sanki ölüme gidiyorduk. Sokağın sonunda bir sürü ekip arabası, ambulans, olay yeri inceleme minibüsü peş peşe dizilmişti. Ortalık ana baba günüydü. Karşı köşesindeki 13 numaralı apartmana hiç yüz vermeden araçların en arkasına park ettik. Arabadan çıktık. Denizden gelen buz gibi rüzgâr, şu anda hissettiğim korku ve tedirginliğe eklenince içim ürperdi. En öndeki ekip otosunun arka koltuğuna birini tıkmışlardı. Başında da iki polis dikiliyordu. Maktulün erkek arkadaşıymış. Cesedin yanında yakalanmış.

"Bu mu işlemiş cinayeti?" dedim.

"Öyle söylüyorlar amirim. Biz de tam bilmiyoruz," dedi meslektaşlarım.

Eğilip arka pencereden adama baktım. Bana bakan o korku dolu bakışları unutamayacağım. Hayatımda hiç böyle korkmuş bir yüz görmemiştim. Şimdi, tedirginliğim bir kat daha artmıştı.

Sarı bandı aşarak apartmana girdik. Beş kat olmasına rağmen asansör vardı. Hoşuma gitti. Asansörle en üst kata çıktık. Evin içinde hummalı bir çalışma hâkimdi. Olay Yeri İnceleme Amiri Necati ve Adli Tabip Hikmet küçük odada, yerde yatan kadının cansız bedeninin başındaydılar. Manzara çok kötüydü. Kadının boğazı boydan boya kesilmişti. Serdar'la göz göze geldiğimizde, gözlerindeki kaygının devam ettiğini fark ettim. Ben de ondan farklı bir durumda değildim. Muhtemelen aynı şeyi düşünüyorduk: Yine Şifa Çıkmazı ve yine boğazı kesilmiş bir kadın! Gerçi, bu sefer elimizde bir şüpheli olduğu için gereksiz bir korkuya ve endişeye kapılmanın manası yoktu. Bu sefer bir hayaletle karşılaşmayacaktık. Bu cinayet, sıradan bir cinayetti. İnsanın insanı öldürdüğü,

her gün onlarcasına rastladığımız bir kadın cinayetiydi! O kadar!

Oda sade döşenmişti. Duvarların açık renk oluşu odaya ferahlık katmıştı. Tek kişilik bir yatak, giysi dolabı, bir koltuk, küçük bir kütüphane, üzerinde açık vaziyette bilgisayar duran bir sehpa konmuştu. Bilgisayar koca kasalı olanlardandı.

Maktulün ismi Asu'ydu. Asu Torman. Bekâr. İstanbul doğumlu. Otuz dört yaşında.

Kumral, güzel, hoş bir kadındı. İnce ve uzun boyluydu. Üzerindeki gecelik kana bulanmıştı. Boynundaki derin yarık ona hiç yakışmamıştı. Odanın her yerine kan bulaşmıştı. Şahdamarının kesildiği çok belliydi. Halının üzerinde A'dan Z'ye harflerin olduğu bir karton vardı. Divanın üzerinde kanlı bir ekmek bıçağı duruyordu.

"Katili kim yakalamış?"

"Kapıcı."

"Kapıcı mı?" Serdar'a, "Çağırsana şunu," dedim.

"Ne zaman öldürülmüş?" dedim cesedi inceleyen Hikmet'e.

"Yaklaşık iki saat önce diyebilirim."

Biraz sonra kapıcı karşımdaydı. Gençten bir çocuktu. Açık renk tenli. Gözler mavi. Burun kocaman. Yüz ince.

"Adın ne senin?"

"Zeki, amirim."

"Nerelisin Zeki?"

"Rize, amirim. İyidere."

"Katili yakalamışsın Zeki. Aferin. Anlat bakalım nasıl oldu bu iş?"

Heyecanlı heyecanlı anlatmaya başladı: "Amirim, bu sabah servise çıkmıştım ki Asu Hanım'ın dairesinden bu herif çıktı. Üstü başı kan içindeydi. Kendisini apartmanca çok iyi tanırız. İsmi Kenan'dır. Asu Hanım'ın erkek arkadaşıdır. İtin tekidir. Her gelişinde Asu Hanım'la kavga ederler. Gürültü hiç eksik olmaz. Kaç kere polis çağırarak Asu Hanım'ı elinden zor kurtardık. Neyse, beni karşısında görünce paniğe kapıldı, beni kenara itip asansöre bindi. Kötü bir şey olduğunu hemen anladım, ondan önce aşağıya inerek apartmanın sokak kapısını kilitledim, eve koşup polise haber verdim. Meğer Asu Hanım'ı öldürmüş katil!"

"Sabah saat kaçta karşılaştınız?"

"Sekizdi amirim."

Kol saatime baktım. Saat ondu. Hikmet cinayetin bir-iki saat önce işlendiğini söylediği için büyük bir olasılıkla katil Kenan'dı.

Gerçi, Kenan'ın korkuyla bakan gözlerinde, bir insanı böyle vahşice katleden birinin acımasızlığını görememiştim ama neyse. Bu işler belli olmazdı. Meslek hayatım boyunca bebek yüzlü çok katil görmüştüm!

Zeki aynı heyecanlı anlatmayı sürdürdü:

"Aslında amirim, bu Kenan dün akşam geldi. Asu Hanım, bir numaradaki Hakan Bey, üç numaradaki Metin Bey ve altı numaradaki Zehra Hanım'la ruh çağırma seansı düzenlemişlerdi."

Duyduklarıma inanamıyordum. Yine mi ruh!

"Niye ruh çağırıyorlardı?"

"Asu Hanım'ın kardeşi için. Ayça. İki yıl önce kaybettik. Çok gençti zavallı. Asu Hanım kardeşini çok severdi. Adeta tapardı ona. Anne ve babalarını çok erken kaybetmişler. Bir başlarına kalmışlar. Bu yüzden Asu Hanım, Ayça'ya kızı gibi davranırdı. Ayça'nın kötü hastalığa yakalandığını öğrenince mahvoldular. Zavallı kızcağız göçüp gitti. Allah rahmet eylesin. Asu Hanım bu ruh olaylarına kendini çok kaptırdı. Ara sıra komşularla toplanarak kardeşini çağırır. Teselli buluyor, ne yapsın. Böyle avunuyor. Halbuki ölüm Allahın emri. Eninde sonunda hepimizin gideceği yer orası, kabullenmek lazım, değil mi?" derken inanmadığı, ifadesinden, ses tonundan çok belli oluyordu.

"Sonra?" derken sesimin titrediğini fark ettim. Korkudan olabilir miydi acaba?

"Bu it akşam geldi. Daha doğrusu evi bastı. Vay efendim, bu kadar erkekle bir arada ruh çağırma ayaklarına ne haltlar karıştırıyorlarmış, bu erkeklerin evde ne işi varmış gibi şeyler söyledi, yine bağırdı, çağırdı, apartmanı ayağa kaldırdı. Hakan ve Metin Bey bunu bir güzel benzettiler. Elleri dert görmesin. Bu, tehditler savurarak kaçtı. Meğer pundunu kollayıp Asu Hanım'ı öldürmek için geri dönmüş."

Zeki'yi yolladıktan sonra Serdar'a, şu metafiziğe meraklı komşularla görüşmek için bir, üç ve altı numaradaki daire sakinlerini çağırmasını istedim.

Sadece bir numaradaki Hakan Bey evdeymiş. O geldi. Diğerleri sabah erkenden işe gidiyorlarmış. Hakan Bey neredeyse bir doksan boyunda, kilosu boyuyla gayet uyumlu, bembeyaz saçlı, gözlüklü, elli beş yaşlarında, yakışıklı bir adamdı. Çok üzgündü. Baş sağlığı diledim. Oturmasını söyledim. Dün akşam olan biten her şeyi anlatmasını istedim.

"Asu ve birkaç komşumuzla ruh çağırma seansı yaptık Galip Bey," dedi. Çok düzgün konuşuyordu. Bunu söylerken yüzüme dikkatli bakışlarından, bir alay emaresi gösterip göstermediğimi anlamaya çalışıyordu. Halbuki geçen

yıl karşılarındaki 13 numaralı apartmanda metafiziğin Allahını yaşadığımızı anlatsam, arkasına bakmadan mahalleyi hatta ülkeyi terk edebilirdi.

"Asu iki sene önce kız kardeşini kaybetti. Ayça."

"Biliyorum. Bu ruh muh onun için yapılmış."

"Aslında ben böyle metafizik şeylere inanmam. Mühendisim ben. Asu'nun mutlu olması için katılıyorum bu seanslara. Diğer arkadaşlar da benim gibi düşünüyorlar. Hangi devirde yaşıyoruz canım! Hoş, insanımızın çoğu hâlâ ortaçağ zihniyetinde ya, neyse! Bu seanslar sayesinde Asu mutlu oluyor. Önemli olan da bu zaten. Dün akşam toplandık, seans sırasında bu Kenan geldi. Anahtarları varmış. İçeri girip bağırmaya çağırmaya başladı. Asu sakin olmasını söyleyince kıza tokat attı. Biz de Murat'la dayanamadık, haddini bildirdik. Asu böyle bir adamla nasıl beraber oldu, anlamıyorum. 'Bunun hesabını soracağım!' diyerek kaçtı. Meğer sabah gelip kızı öldürmüş. Allahsız cani!"

Hakan'ın da yazılı ifadesinin alınması için işi Serdar'a devrettikten sonra aşağıya, zanlımızın yanına indim. Ekip otosunun ön koltuğuna geçtim. Arkaya döndüm. Kenan elleri kelepçeli, aynı korkulu bakışlarla bana bakıyordu. Bu adam bir şeyden çok korkmuştu...

Saçları üç numara kesilmişti. Kocaman mavi gözleri, küçücük burnu vardı. İnce bir sakal, yüzünü çevreliyordu. Her ne kadar bakışları aksini söylese de asabi mizaçlı bir tip olduğunu anladım. Elleri de titriyordu.

"Ben cinayet büro amiriyim. Anlat bakalım, Asu'yu niye öldürdün?"

Yutkunarak, "Ben bir şey yapmadım, ben öldürmedim, o yapmış, ben geldiğimde Asu ölmüştü, ben yapmadım, o yapmış!" diye mırıldandı.

"O dediğin kim lan? Şunu doğru dürüst anlatsana!" diye çıkıştım; tedirginliğim söyledikleriyle biraz daha arttı.

"Bilgisayar."

"Bilgisayar mı, ne bilgisayarı? Sen ne içtin lan?"

"Tuşlar. Tuşlar kendi kendine yazdı. O yapmış! Ben ellemedim. Dokunmadım."

"O dediğin kim?"

"Tuşlar... Tuşlar!" derken bakışları tek bir noktaya sabitlendi. Gözü beni falan görmüyordu. Şu söylediklerinden sonra, artık benim gözüm de onu görmüyordu. Boğazıma bir yumru oturdu. Kendimi arabadan dışarı zor attım. Serin havayı içime çekerek kontrolü kaybetmemeye çalıştım. O sırada, apartmanın girişinde bir hareketlenme oldu. Asu'nun cesedini çıkarıyorlardı. Hikmet, Necati, olay yeri inceleme ekibi ve diğer polisler sırayla çıktılar. En son Serdar göründü. Yanına giderek kolundan tuttuğum gibi asansöre sürükledim. Üst kata çıktık. Olay yeri inceleme elemanı dairenin kapısını mühürlemek üzereydi. Beş dakika bize müsaade etmesini söyleyerek eve girdik. Odaya geçtik. İradem, az önce Kenan'ın söylediklerinin gerçek dışı ve saçmalıktan ibadet olduğunu görmem için beni buraya çıkarmıştı.

"Abi ne oldu, niye tekrar buradayız, niye böyle gerginsin?" dedi Serdar.

Bilgisayarı gösterdim.

Bir süre çalışmayan monitöre baktık. Klavyeye baktık. Serdar bana baktı. Ben ona baktım.

"Abi niye bakıyoruz bilgisayara? Olay yeri, makineyi sökmüş işte. Korkutuyorsun beni!"

Bilgisayar ölü gibi yatıyordu karşımızda.

Biraz bekledikten sonra bir şey olmadığını görünce Kenan'ın iyi rol kestiğini anladım. Bir yandan, böyle bir tongaya düştüğüme sinirlenirken, bir yandan da gerçekdışı bir şeyle karşılaşmadığımız için rahatlamıştım.

Odadan tam çıkarken, o ölü gibi yatan monitör birden cızırdayarak çalışmaya başlayınca, *Halka* filmindeki televizyonun kendi kendine çalışma sahnesi ve suratı saçlarıyla örtülü o hayalet kızın televizyonun içinden çıkışını korkuyla hatırladım.

Tamam, bizim monitörün içinden bir hayalet kız çıkmadı ama görülmeyen bir el, klavyenin tuşlarına basmaya başladı. Ekranda yazılar peş peşe beliriyordu. Soluksuz, monitörde beliren cümlelere bakıyorduk: "*Kenan katil değil! Beni Kenan öldürmedi. O suçsuz!*"

Cümle bittiğinde arkamıza bakmadan kaçmalıydık! Ama kaçamadık. Kelimeler tekrar belirmeye başlayınca merakımıza yenilerek okumaya sürdürdük. Ne de olsa hayaletlerle sıkı fıkı olmuştuk.

Ben Asu. Ayça'nın sevgili ablası. Ayça'nın ölümünün üzerinden 2 yıl geçti. Yaşadığımı sadece aldığım nefeslerde hissettiğim 2 yıl! Acıların gölgesinde, hüzün bahçelerinin derinliklerinde geçen, kadere ve kadersizliğe karşı isyanımın çığ gibi büyüdüğü 2 yıl!

Çok ender de olsa gülümsememem, yüzümdeki acıyı örtmüyordu. Eve gelince, iş hayatının yoğun temposundan sıyrılan ruhum, akşamın karanlığına bürünüp kasvet pelerinini üstüne geçiriyordu. Anılar evin her köşesinde yarasalar

gibi başıma üşüştüğünde, televizyon tek kurtarıcım oluyordu. Sesiyle, görüntüsüyle kalkan görevini üstlenip ruhumun çığlıklarını dindiriyordu.

Acılar, büyüklükleri ne olursa olsun zamanın sonsuz yolunda bir ölçü güçlerini yitirirler. Zaman zerrecikleri, ruhumuzda açılan yaralara serpilerek onları tedavi etmeye çalışır.

Ayça'nın odası evimin tapınağı olmuştu. Giysilerini, kitaplarını hatta dış fırçasını bile kaldıramamıştım. Ayakkabılarını dolaptan çıkarmamıştım. Sanki hiç gitmemiş, evde benimle yaşıyor gibiydi.

Akşamların kasveti karabasan gibi üzerime çöküyordu. İçimdeki hasret, dağdan kopan bir çığ gibi önüne geleni yok ederek adeta ağzımdan, burnumdan, kulaklarımdan fışkırıyordu.

Tek teselliyi ruh çağırmada buluyordum. Hatırlarım, çocukken ruh çağırma seansları yapardık. Işıkları kapatıp mum yakardık. Kimin ruhunu çağıracaksak ona seslenir, gelince masaya vurmasını isterdik. Aramızdan biri masanın altından vurarak ruh taklidi yapardı. İşte benim ruh çağırma tecrübem bundan ibadetti. Ama şimdi, bu komik deneyimin bile benim kurtarıcım olmuştu. Dün gece komşularımla yaptığımız seansın ortasında, Kenan'ın evi basıp olay çıkarması her şeyi berbat etmişti. Ruh çağırma seansı, başarısızlıkla bitti. Ayça'nın ruhu geri gelmedi. Sadece onu beklerken içimi saran merak rüzgârının fısıltıları tatlı bir heyecana neden oldu. Gariptir, onu kaybettiğimden beri ilk defa bu kadar yakın hissetmiştim. Evin içinde, beni seyrediyormuş gibiydi.

Sabahın köründe, Ayça'nın odasından gelen bilgisayarın sesiyle uyandım. Oysa bugün hiç bilgisayarı açmamıştım. Yoksa evde biri mi vardı? Yataktan çıktım. Soğuk taşlara basarak mutfağa gittim, çekmeceyi açıp kocaman bir ekmek bıçağı aldım. Ayça'nın odasına girdim. Oda boştu ama bilgisayar çalışıyordu. Önce salona, sonra diğer odalara, banyoya baktım. Evde kimse yoktu. Sokak kapısının kilidini kontrol ettim. Rahat bir nefes aldım. Tekrar Ayça'nın odasına döndüm. Bilgisayara yaklaştığımda monitörde bir şeyler yazıldığını fark ettim.

Tüylerim diken diken oldu. Sırtımdan bir ürperti geçti.

"Merhaba Asu."

Elimdeki bıçağı yere düşürdüm. Çığlık attım. Kalbim kulaklarımda atıyordu. Monitörde kelimeler peşi sıra çıkıyor, her kelime mantığımı felç ediyordu. Mantığım, imkânsızın sınırlarına girmeme direnirken, gözlerimin önünde o sınırın kapıları sonuna kadar açılıyordu. Sizin de şu anda aynı şeyleri hissettiğinizden eminim.

"Canım kardeşim seni çok özledim," diye yazdı.

Korkuyu üzerimden atıp sevinçten ağlamaya başladım.

"Neredesin sen Ayça?" diyerek odaya bakındım.

Kelimeler yeniden dökülmeye başladı.

"Yanındayım, sana dokunabiliyorum."

Kardeşime olan hasretim korkumu yenmişti.

"Bugüne kadar hep burada mıydın?" diye sordum.

"Hayır, ablacığım. Bu akşam beni çağırdığınız için geldim."

Kelimeler hızlı hızlı ekranda belirip kayboluyordu.

"Sandalyeye otur," dedi.

Dediğini yaptım.

"Şu anda sandalyenin arkasındayım. Kollarımı boynuna doladım, canım ablam."

Ağlayarak hıçkırıklara boğuldum.

"Ağlama ablacığım. Sen de göreceksin ki çok güzel bir yerden geliyorum."

Boynuma doladığı kollarını boşlukta tutmayı deneyerek onu hissetmeye çalıştım.

"Birlikte olacağımız günü iple çektim ablacığım. Sonunda oldu işte. O gün geldi."

"Canım kardeşim benim. Beni bırakma. Senden ayrılmak istemiyorum. Sakın gitme," dedim ağlayarak.

"Gitmek zorundayım. Ama gönlüm seni bırakmaya el vermiyor ablacığım. Seni de yanımda götüreceğim. Gideceğimiz yer buradan çok daha güzel," dedi.

Ekranda kelimeler kalın ve büyük harflerle yazmaya başladı.

ARTIK SONSUZA KADAR BERABER OLACAĞIZ!

Önce boğazımda keskin bir acı hissettim. Sonra o acı yerini bir ferahlığa, tatlı bir serinliğe bıraktı. İçimden bir şeyler akmaya başladı. Şuurum bulandı. Bıçak boğazımı boydan boya keserken vücudum önce titredi, sonra tepkisiz kaldı. Her şey karardı.

Ha, Kenan'a ne mi oldu? Cinayetten tutuklandı. Kenan, Asu'ya yaptıklarıyla çoktan bu cezayı hak etmişti. Adalet tecelli etmiş miydi? Etmemişti. Cinayeti Kenan mı işlemişti? Gördüklerimden sonra işlememişti. Peki, ne yapmayı düşünüyorduk? Tabii ki hiçbir şey!

Kenan suçsuz olarak yatacaktı. Bu ülke böyle şeylere alışıktı. Kimse yadırgamazdı.

BİTTİ

LINE OF DUTY

POLİSLERİN PEŞİNDEKİ POLİSLER

NEDİR BU *LINE OF DUTY*'NİN ALAMETİFARİKASI DERSENİZ, POLİSLERİN PEŞİNDEKİ POLİSLER DERİM. PEKİ... DAHA AÇIKLAYICI OLAYIM. İNGİLİZ POLİS TEŞKİLATININ AC-12 BİRİMİNDEN BAHSEDİYORUM. YOLSUZLUĞA KARIŞMIŞ, SUÇA BULAŞMIŞ, YOZLAŞMIŞ POLİSLERİ SORUŞTURMAK İÇİN BİR ARAYA GELMİŞ BİR KOMİSER VE İKİ DEDEKTİFİN OLUŞTURDUĞU SORUŞTURMA EKİBİNDEN: KOMİSER TED HASTINGS, ÇAVUŞ STEVE ARNOTT VE POLİS MEMURU KATE FLEMING.

Bambaşka bir evren yaratıp o evrenin kurallarını kendi koyan diziler vardır. Bir de halihazırda yaşadığımız düzenin kurallarını kendine kılavuz edinip hikâyesini bunun üzerine kuran diziler...

Yönetmeliklerin, anayasanın, politikanın her türlü yapıtaşı ve kaidesinin dramaya konu olması, bana diğer türlerden daha heyecan verici gelmiştir hep. Çünkü bunca yıldır senaryo yazarken gözlemlediğim şey şu: Verili bilgiyi hikâyenin, sahnenin içine yedirip yazmak, hikâyenin kendi kurallarını üretmekten daha zor. Tutarlılık ve gerçekliği tutturma kaygısı hâd safhadayken, bu değişkenler içinde dans edip hikâyeyi ilerletmek için yaratıcı çözümler bulmak bir yandan iş görüşmesi yaparken diğer yandan ağlayan bebeğinizi susturmak gibi. Bunun başarılı bir şekilde yapıldığını gördüğüm iki dizi vardı, *Newsroom* ve *Borgen*... Şimdi buna BBC 2'de yayınlanırken başarısıyla BBC 1'e transfer olan, İngiliz polisiyesi *Line Of Duty* de eklendi.

Nedir bu *Line Of Duty*'nin alametifarikası derseniz, polislerin peşindeki polisler derim. Peki... Daha açıklayıcı olayım. İngiliz polis teşkilatının AC-12 biriminden bahsediyorum. Yolsuzluğa karışmış, suça bulaşmış, yozlaşmış polisleri soruşturmak için bir araya gelmiş bir komiser ve iki dedektifin oluşturduğu soruşturma ekibinden: Komiser Ted Hastings, Çavuş Steve Arnott ve Polis Memuru Kate Fleming.

"Ekonomik ve siyasi örgütlenmeye farklı gözle bakma eğilimimiz var. Ekonomistler olarak ekonomiye baktığımızda, kendine has kuralları olduğunu söyleriz. 'Şunu değiştirsek ne olur?' diye sorarız ve sonunda piyasadaki insanların kendi çıkarları için çalıştıklarını teslim ederiz. İşçi, en

yüksek maaşı almaya çalışacak, tüketici en düşük fiyatı bulmaya çalışacak, işveren en iyi anlaşmayı yapmaya çalışacak, üretici kârını maksimize etmeye çalışacaktır. Fakat siyasi olana daha farklı bakma eğilimindeyiz. Şöyle deriz: 'Toplumsal açıdan baktığımızda doğru olan nedir, bunu düşünelim. Ve yurttaşlarımızı buna oy vermeye ikna edelim. Oylar verildikten sonra istediğimiz sonuçları alırız.' Fakat muhakkak ki farklı bir bakış açısı geliştirmemiz gerekiyor. Siyasi alanda da insanların insan olduklarını ve kendileri için en iyisini yapmaya çalıştıklarını kabul etmeliyiz. Siyasiler, işadamları gibi aldıkları oyları maksimize etmeye ya da seçilecekleri oy sayısına ulaşmaya çabalar. Siz ya da ben o konumda olan herhangi biri de kendi çıkarını düşünecektir."

Nobel ödüllü ABD'li ekonomist Milton Friedman'ın sosyal devlet anlayışının eksiklerine dair yaptığı bir konuşmadan da alıntıladığım gibi işçiler, siyasiler, işadamları, tüketiciler, herkes elde ettiklerini elinde tutup pozisyonlarını daha iyiye çekmenin yollarını ararken aynı mantık, bir kamu görevlisi olan polis için geçerli olabilir mi? Teorik olarak vatandaşın merkeze alındığı, devletin her mekanizmasıyla bireyin hayatını kolaylaştırmaya yönelik çalıştığı bir sosyal devlet sisteminde polis, kendi çıkarını düşünebilir mi?

Bu sorunun cevabı için önce sosyal devlet ya da diğer adıyla refah devletinin tanımına bakalım. "Refah devleti ya da sosyal devlet, minimum düzey ötesinde vatandaşlarının refahı için birincil sorumluluk kabul eden devlet kavramı olup, devletin vatandaşlarının iktisadi ve sosyal esenliklerinin korunması, teşvik edilmesinde ana rol oynamasını önerir. Devlet, vatandaşlarının refahı için başta gelen birinci merci ve mesuliyet yükü taşıyan kurumdur."

En azından anayasal düzlemde "sosyal devlet" çatısı altında yaşayan vatandaşlar olarak (ve tabii İngiliz vatandaşları adına da bu cümleleri kurmayı bir borç bilirim), hayatımızın her alanına değen devlet mekanizmasının kişisel hayat hikâyelerimize ne kadar direkt etkide bulunduğunu anlamamıza yardımcı olması için şimdi sorumuzu *Line Of Duty*'e yönlendirelim.

Steve Arnott terörle mücadele biriminde görev yapan bir çavuştur. Birinci bölümün açılış sekansında silahlı bir operasyonu yönettiğini görürüz. İki haftadır gözetim altında tutulan bir evde, Müslüman teröristlerin olduğu ve bomba imal ettikleri anlaşılmıştır. Karargâhtan, gerektiğinde saldırganları ölü ele geçirmek için emir gelir. Operasyon başlar. Silahlı birimler basılacak evin önüne gelirler. Kapının camından içeriye baktıklarında, bir adamın arkasını dönmüş intihar yeleği giydiğini görürler. Silahlı polis olduklarının uyarısını yapmadan içeri dalıp şüpheliyi anında vururlar. Ancak çok trajik bir hata olduğunun anlaşılması saliseler alır. İntihar yeleği sanılan şey aslında ana kucağıdır. Adam, o esnada bebeğini kucağına yerleştirmeye çalışmaktadır. Bebek kucağındayken adam vurulmuştur. Bebeğin annesi çığlık çığlığadır. Bebek şok içinde az önce ölmüş babasının kucağında ağlamaktadır. Terörle mücadele ekipleri

neye uğradığını şaşırmış haldedir. Operasyonu yöneten Steve Arnott hızla olay yerine koşar. Kapı numarasının çivisi düşmüş, kapıdaki rakam ters dönmüştür. Yani yanlış eve baskın yapılmıştır. Asıl basılması gereken evdeyse kimse yoktur. Şüpheli teröristler kaçmıştır. Arkalarında sadece duvardaki Arapça yazıları bırakmışlardır.

Olay, İngiliz polis teşkilatı ve kamuoyu için bir skandaldır. İş hemen mahkemeye taşınır. Terörle mücadele biriminin başındaki üst düzey yetkili, bunu sadece bir operasyon hatası olarak görmektedir. Operasyondaki bütün polislere aynı yazılı ifadeyi vermelerini emreder. Tabii ki bu ifadeyi de kendi dikte ettirmiş, polislerini koruyacak şekilde kurgulamıştır. Operasyonun sonucu trajik olmuştur, evet ama bu, terörle mücadelenin görüntüsüne zarar vermemelidir. Polis imajının mutlaka korunması lazımdır. Dediğini bir tek Steve Arnott yapmaz. Yaptıkları hata bir insanın hayatına mal olmuştur. Ona göre polisin hatasını kabul edip özür dilemesi gerekmektedir. Amiri onu bu tavrından dolayı derhal sürgün eder. Steve'in artık terörle mücadeledeki işi bitmiştir.

Ancak Steve'e hiç beklemediği bir birimden iş teklifi gelir. "Anti-Corruption-12" yani AC-12'den Komiser Ted Hastings, Steve'i hatasını örtmeyen ve kendini görevinden önceye koymayan tavrından dolayı özel olarak bu birime istemiştir. Artık yolsuzluğa bulaşmış, hatalarının üstünü örten, mesleğini çıkarları için kullanan kirli polislerin soruşturmalarını beraber yürüteceklerdir. Bundan sonraki ortağı da genellikle gizli görevlerde, kimlik değiştirerek yer alan polis memuru Kate Fleming olacaktır.

Polislerin denetim mekanizmasının yine polis olduğu bu sistemde, hem bireysel hem etik ikilemler ve tartışmalar birbirini kovalar. En büyük etik ikilemiyse Komiser Hastings'in ağzından duyarız: "Biz halkı koruyoruz. Ve bu bazen onları kendi memurlarımızdan korumak anlamına geliyor."

Steve'in AC-12'de işe başlamasından 3 yıl sonra, yani 3. sezonun ilk bölümünde, başka bir terörle mücadele biriminin brifing odasındayız. Az sonra yapılacak silahlı operasyon için ekiplere gerekli bilgilendirmeler yapılmakta. Şüphelinin fotoğrafı, hangi suçlara bulaştığı ve kaçabileceği muhtemel güzergâhlar tek tek anlatılmakta. Operasyon başlarken bütün polislerin aldığı silahlar, kullandıkları mermiler bile kayıt altına alınmakta. Beş tane terörle mücadele ekibi, siyah minivanlarıyla Londra sokaklarına doğru yola çıkmakta.

Silahlı olduğu ve şiddet kullanabileceği belirtilen şüphelinin, başında Danny Waldron'un bulunduğu ekibe doğru hareket ettiği tespit edilir. Ekip anında harekete geçer. Hızlı bir takip sonucu ekip, şüpheli aracının önüne kırıp onu sıkıştırır. Şüpheli kaçmaya başlar. Normalde Danny Waldron'un, ekibiyle ortak hareket etmesi gerekmektedir. Ancak öyle yapmaz. Herkesten önce şüphelinin peşinden koşar. Ekibi arkasından seslenip beklemesini de söylese de nafile... Danny sonunda şüpheliyi bir çıkmazda kıskıvrak yakalar. Şüpheli direnmez. Hemen silahını bırakıp ellerini kaldırır. Danny'nin onu kelepçeleyip haklarını okuyacağını zannederken, birden göğsüne üç el ateş edip öldürmesiyle şok oluruz. Ekibi olay mahalline geldiğinde artık çok geçtir. Danny'nin neden bunu yaptığını anlamaya çalışırlarken,

Danny hepsini zorlar. Herkes sanki burada bir çatışma çıkmış gibi ateş edecek, ortamda tutarlı kanıtlar bırakacaktır. Ekibindeki herkes başta buna muhalefet etse de Danny'nin tehditleriyle buna mecbur kalırlar. Şüpheli onlara ateş etmiş, ekip de ateş açmış gibi bir mizansenle silahlarını ateşlerler. Artık hepsi suç ortağıdır.

Adli tıp bulguları ve görgü tanıklarının ifadeleriyle, Danny Waldron ve ekibinin verdiği yazılı ifadeler arasında tutarsızlıklar, şüpheli durumlar vardır. AC-12 bu olayın soruşturmasını devralır. İngiliz Polis Teşkilatı'nda ateşli silah gücünün kullanılması çok ayrıntılı yönetmeliklerle sınırlandırılmışken bir şüphelinin öldürülmesi çok büyük bir olaydır. Danny Waldron ve ekibi, en küçük detaya kadar sorguya çekilirken Danny Waldron'un anlam veremediğimiz başka saldırgan tavırlarını da izleriz.

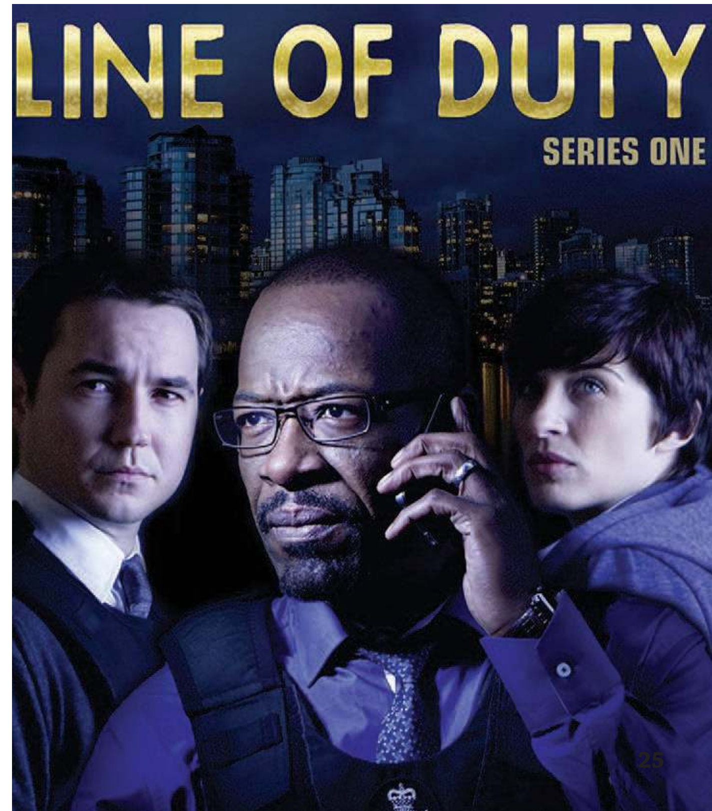
Bu şüpheli durumu içeriden, gizlice soruşturmak gerektiğini düşünen AC -12 ekibi, memur Kate Fleming'e kimlik değiştirterek malum terörle mücadele ekibinin içine sokarlar. İçeriden istihbarat edinmeye çalışan Kate, aynı ekiple çıktığı bir silahlı operasyonda beklenmedik bir olayla karşı karşıya kalır. Kate ve Danny, operasyon yapılan evin kapısında şüphelileri tutuklarken, ekibin geri kalanı üst katta başka kimse olup olmadığına bakmaktadır. Birkaç dakika sonra Danny'e telsizinden üst kata gelmesini söylerler. Kate aşağıda şüphelilerin başında beklerken yukarıdan bir el silah sesi gelir. Kate aceleyle yukarı koşar. Danny şahdamarından vurulmuş, yerde yatmakta, oluk oluk kan kaybetmektedir. İşin garibi ekiptekilerin hiçbiri Danny'e ilk yardım uygulamamakta, sadece can çekişmesini izlemektedir.

Kate elinden geleni yapsa da Danny ölür. Ekibin geri kalanı Danny'nin intihar ettiğini söylese de bu şaibeli duruma AC-12'in hiçbir memuru inanmaz. Ancak ellerinde bir kanıt da yoktur. Danny Waldron'un evinde yaptıkları aramada, geçmişine dair birkaç bulgu ele geçirirler. Bir de üstünde "Steve Arnott" yazan boş bir zarf... İpuçları, ekibimizi Danny'nin başka polisler tarafından karartılan hayatına doğru bir yolculuğa çıkaracaktır.

Şimdiye kadar 4 sezonu çekilen *Line Of Duty*, karizmatik ve seksi dedektifleriyle değil, kısa boylu, biraz göbekli, gerçek hayat dertleriyle uğraşan gösterişsiz polisleriyle dikkat çekiyor. Çekim tekniği açısından da sadece derdini anlatmayı kendine görev edinmiş açıları ve görüntü estetiğiyle tamamen hikâyeye odaklanmamızı sağlıyor. Karakterlerin özelliklerinde değil, olay takibini sağlayan çok önemli ayrıntılar ve kanıtlar içinde kendimizi kaybediyoruz. Dizinin ilk beş dakikasında çözülecek davayı bize izletip bu beş dakikanın altı bölümü içinde barındıracak olay takibine nasıl gebe olduğunu anlatan bir senaryo formülasyonu var.

ŞİMDİYE KADAR 4 SEZONU ÇEKİLEN *LINE OF DUTY*, KARİZMATİK VE SEKSİ DEDEKTİFLERİYLE DEĞİL, KISA BOYLU, BİRAZ GÖBEKLİ, GERÇEK HAYAT DERTLERİYLE UĞRAŞAN GÖSTERİŞSİZ POLİSLERİYLE DİKKAT ÇEKİYOR. ÇEKİM TEKNİĞİ AÇISINDAN DA SADECE DERDİNİ ANLATMAYI KENDİNE GÖREV EDİNMİŞ AÇILARI VE GÖRÜNTÜ ESTETİĞİYLE TAMAMEN HİKÂYEYE ODAKLANMAMIZI SAĞLIYOR. KARAKTERLERİN ÖZELLİKLERİNDE DEĞİL, OLAY TAKİBİNİ SAĞLAYAN ÇOK ÖNEMLİ AYRINTILAR VE KANITLAR İÇİNDE KENDİMİZİ KAYBEDİYORUZ.

Vergisi gerek gelirlerinden zorla alınan, gerek her türlü katma değer payıyla tükettiklerinden tahsil edilen biz sade vatandaşa, bu vergilerle finanse ettiğimiz polis teşkilatının konumunu, sorumluluklarını ve hayatımızdaki etkisini fazlasıyla sorgulatan bir dizi *Line Of Duty*. Sosyal devlet geleneğinin geliştiği ülke olarak tanımlayabileceğimiz İngiltere'deki olaylar, Türkiye'de olabileceklerden çok da farklı değil. Çünkü insan faktörü her yerde. Ancak gelişen olaylara geliştirilen yaklaşıma bakınca, devlet geleneğimizden utanmamız için ne kadar çok sebebimiz olduğunu *Line Of Duty* bize bir kere daha hatırlatmakta.

NURAY ATACIK

"Polisiye bireyin özündeki hakikati ortaya çıkarıyor."

FENER BALIĞI, KARAKTERLERİNİN DERİNLİĞİ, DOKUNDUĞU TOPLUMSAL KONULAR, KURGUSU, RİTMİ VE MATEMATİĞİYLE SON ZAMANLARIN BAŞARILI YERLİ POLİSİYELERİNDEN. NURAY ATACIK'LA UZUN SOHBETİMİZ SONUNDA İLK ROMANININ NEDEN BU KADAR İYİ OLDUĞUNUN SIRLARI DA ORTAYA ÇIKIYOR:HAYAT BOYU BİRİKTİRDİKLERİ, GÖZLEMLERİ, YAZMAK VE YAYIMLATMAK İÇİN ACELE ETMEMESİ VE DİSİPLİNLİ ÇALIŞMA. ÖNÜMÜZDEKİ YILLARDA, ESERLERİYLE ADINDAN SIKÇA BAHSEDECEĞİMİZE İNANDIĞIM NURAY ATACIK'LA *FENER BALIĞI*'NI, YAZMAYA BAŞLADIĞI İKİNCİ ROMANINI VE POLİSİYEYİ NEDEN SEVDİĞİMİZİ KONUŞTUK.

***Fener Balığı*'nı yazmaya başlamadan önce neler yapıyordunuz, kısaca tanıyalım sizi...**

Çocukluğumdan beri yazmaya, daha doğrusu okumaya hevesliydim. 7 yaş büyük bir ablam var, evin yıldızıydı. Ben de çirkin ördek yavrusu olarak var olmaya çalışıyordum. Ve babamın akıllı insanları sevdiğini fark ettim; akıllı olmanın en önemli ölçütü de okumak ve matematik bilmek. Hemen elime bir mezura alıp başladım matematiğin abecesine, okuma yazmayı da kendi kendime öğrendim. 5 yaşında kitap okumaya başladım. Her kitabı bitirdiğimde, yazacağım kitabı hayal ederek hayatıma devam ettim. Ama bu hep hayal olarak kaldı, bir tek öykü bile yazmadım. Elime, gerçek manada yazma amacıyla kalem, kâğıt hiç almadım.

Hazır hissetmediğiniz için mi?

Aslında bunu sorgulamadım bile, kendiliğinden gelişti. Ortaokuldayken tiyatroya heves ettim bir ara, çok hoşuma gitti. Ancak işler yolunda gitmedi, ailem karşıydı tiyatroyla uğraşmama; matematikle hayatıma devam ettim. İTÜ'ye girdim, elektrik mühendisi oldum. Mühendisliğe bayıldım. 8 sene kamuda, sonra Motorola'da çalıştım,bu sayede yurtdışına açıldım. Güney Afrika'ya gittim, bir süre orada kaldım. Motorola'dan sonra ABD'ye gittim, 6 ay satış pazarlama eğitimleri aldım. Türkiye'ye dönünce enerji sektörüne girdim, sevdiğim alana. İş için bol bol seyahat edebilmek hep arzu ettiğim bir şeydi, şansım bir anlamda yaver gitti. Myanmar, Sri Lanka, Bangladeş, Irak, İran, Lübnan, Pakistan gibi turist olarak pek tercih edilmeyecek ülkelerde uzun süreler bulundum.

Çok keyifli ve aynı zamanda çok yorucu bir işe dönüştü bu. O kadar çok seyahat etmeye başladım ki sadece hafta sonları Türkiye'de kalabiliyordum. Son sene zihnimde tamamıyla yazmaya başlamak vardı. O bir seneyi işlerin devriyle geçirdikten sonra 2014'te işi bıraktım ve bırakır bırakmaz da hakikaten yazının başına oturdum.

Hazırdınız yani...

Hazırdım ve polisiye yazacağıma neredeyse emindim. İçimden gelen tek edebi tür polisiyeydi. Ayrıca 4-5 senedir kafamda bir karakter vardı. Fener Balığı'nın başkahramanı Murat, tesadüfen işlerim sebebiyle karşılaştığım birisinden etkilenerek ortaya çıktı. Hindistanlı 100 kişilik bir ekip projemiz için Türkiye'deydi ve çalışma izinlerinin süresi doluyordu. Vizeleriyle ilgili Yabancılar Şube'den bir polisle tanıştım ve sadece 15 dakika konuştum. O kadar aklımda kaldı ki... Beni çok şaşırttı; bu kadar iyi eğitimli, bu kadar güzel kendini ifade eden, aklı başında, ağırbaşlı bir polis beklemiyordum. Çünkü ben de herkes gibi önyargılara sahiptim. Hiç polis tanımamama rağmen genel bilgilerle tek bir tip oluşturmuştum aklımda ve sadece ona inanıyordum. Polis şablonumdan kurtulunca yazabildim çünkü farklı biriyle tanıştım. Bir tane varsa birden çok da olabilir. O 15 dakikalık aydınlanma bana bir pencere açtı. Buradan gideceğim bir yol var ve çok da ütopik değil diye düşündüm.

Karakterler çok çeşitli kültürlerden fakat hepsini derinleştirerek yazmışsınız. Bu, sadece çok iyi yazar olmakla değil, çok iyi gözlemci olmakla da ilgili.

Bu biraz şans; çalıştığım alan beni pek çok ülkenin devlet başkanıyla, başbakanıyla, bakanlarıyla tanıştırdı, ama bir mühendis olarak şantiyelerden ve üretimden hiç kopmadım. Her yelpazeden insanla bir araya geldim. Ayrıca iyi bir gözlemci olmaya çalışıyorum çocukluğumdan beri, altyazıları anlamaya çabalıyorum. Romandaki karakter çeşitliliği de aslında hem hikâyenin kurgusu öyle gerektirdiğinden, hem de kafamdaki dünya böyle.Ama *Fener Balığı*'ndaki karakterlerin hiçbiri gerçek hayattan birebir alıntı değil. Hiçbiriyle karşılaşmadım.

Roman kurgusunu dağıtma riski olan bir başlıktır fazla karakter, yazarlarla çalışırken bunun üzerinde özellikle dururuz editörler olarak. *Fener Balığı*'nda yan ve ana karakterlerin sayısı gerçekten fazla ama hepsinin olaya ciddi etkisi, etkileşimi var. Böyle bir haritayı çıkarmak çok zor.

Mühendislik eğitimimin verdiği alışkanlıkla tabii ki bir Excel tablom var. Burada bütün karakterlerin yaşını, konumunu, durumunu ve olay akışını not alıyorum. Bir sahne yazarken o sahnenin dışındaki karakterlerin de o saat, o an itibarıyla nerede olduğunun, ne yaptığının kaydını da tutuyorum ki bütün kurguyu oluşturabileyim. Karakterler, yazarken bana fazla gelmedi açıkçası. Bir tek şey zorladı beni; polis ekibinin dört kişi olması. Bundan daha az sayıdaki bir ekibin bir şey çözebileceğine inanmıyorum. Aslında daha fazlasına ihtiyaç var ama o bir kargaşa yaratacağı için sayıyı dört asıl kahramanla sınırladım.

Gereksiz karakterlerden kitapta da filmde de çok sıkılırım, dikkatimi dağıtır. Sahnede nereye bakacağımı hissettirmek yönetmenin asıl yeteneği bence. Romanda da yazar, beni yönlendirmeli. Yani sırf yazarın ilgisini çekiyor diye bir karakterin saçının telinin tonuna kadar görmek istemiyorum bir okur olarak; o saçın rengi romana bir şey katıyorsa evet, yoksa hayır. Dolayısıyla karakter çokluğuna rağmen bu kalabalığı yönetmenin tek sırrı, gereksiz adamlara isim vermemek oldu benim için. Sadece rolü olanların ismi var, buna rağmen 55 kişilik isim listemiz mevcut.

Raspo'nun cinayeti romanın ortalarına doğru çözülüyor, katili öğreniyoruz, sadece katilin yakalanmasını bekliyoruz. Bu sırada Emniyet'in içindeki olaylar ve Barlas'ın hikâyesi hızlanmaya başlıyor. Romanın sonuna kadar aslında Emniyet'teki olayın nasıl çözüleceğini tek solukta okuyoruz. Polisiyede iyi bir ritimle sonunu bağlama, ustalık gerektiren bir iş. *Fener Balığı*'nın ikinci yarısından itibaren ritim çok hızlanıyor ve roman çok iyi bağlanıyor, açık bırakmadan. Bu, zor yapılmasına rağmen bir yazarın fark yaratacağı en iyi yer polisiyede.

Çok iyi bir tespit, bunu düşünüyordum ama bu kadar güzel ifade edemezdim. Benim de polisiye romanlarda en çok takıldığım konu şudur: Hep merak ederiz, hep bir giz, şüphe ettiğimiz şeyler ve ipuçları vardır, onları takip ederiz. Tabii yazar hakikati sona saklamak ister ama sürpriz o kadar sonunda gelir ki aceleci şekilde bir itiraf çıkar ortaya, bu ani bilgi seli genellikle benim için bir hayal kırıklığıdır. Aslında teknik olarak anlıyorum, hikâyeyi sürdürebilmek için yapılıyor ama yeterince haz alamıyorum. *Fener Balığı*'nda sonuna kadar tempoyu taşıyabilmemin sırrı, aslında olayın sonda olması. Hakikaten tek bir cinayet ve sebeplerini arıyorsan romanın sonu bağlama işi bence de çok zor. Şu anda yazdığım romanda benzer sıkıntıları yaşıyorum ve ona formüller arıyorum.

Tarikatlar, Emniyet içindeki sürtüşmeler... Bunları bazı toplumsal meselelere dair de en azından ayna tutabilmek için seçtiğinizi düşünüyorum.

Ne tarikat dünyasını özellikle seçtim, ne bakan damadı konusunu ne de Emniyet içindeki du-

rumları. Diğer taraftan hayatın akışı içinde bu tip olayların sıklıkla yaşandığını düşünüyorum. Hiçbir şeye dokunmayayım, uzak durayım, bir kapalı oda cinayeti olsun, katil olsun, kurban olsun, biz iki parmak izi alalım… Bunun peşinde de koşmadım. Çünkü dışarıdaki hayat, gündelik hayatımız daha kaotik. Birbirine dokunan, temas eden farklı sosyal sınıflar arasında karmaşık ilişkiler var. Yazarken bir kamera aldım elime ve etrafta gezdirdim. Kamera bir şey söylemiyor, sadece gösteriyor. Bu yüzden de -ben öyle olduğunu düşünüyorum en azından- hiçbir karakterin de tek başına söylevler vermesine imkân tanımadım. Kimsenin çok doğru, çok parlak, çok iyi, harika olmasına izin vermedim sadece.

Çünkü gerçekte böyle mükemmel insanlar yok...

Evet. Doğruyu, yanlışı bir Tanrı anlatıcının kesin ifadelerle anlatmasınıda istemedim. Bir kamera etkisi olsun, yazar olarak benimle karakterler arasında bir cam olsun ve o camın arkasından bakayım onlara, orada kalayım istedim. Aralarda ise onların iç dünyasına girme ihtiyacı duydum.

Mekân, nesne betimlemesi yapmak yerine karakterleri derinlemesine açmışsınız.

Benim ilgimi çeken o çünkü; biçemi analiz üzerine yaptım. 3-4 sayfalık her bölümde bir karakterin yanına gidiyoruz, neredeyse o karakterin omuz kamerası oluyoruz ve yer yer de kalbine giriyoruz. Bu kurguyu seçerken epeyce düşündüm. 1. tekil şahıs da yazabilirim ama polisiyede o bana biraz yavan gelebiliyor. Her cepheyi görememiş oluyoruz. Ben de bir yazar olarak okurla beraber aslında farklı açılardan görebileceğimiz konumda olalım istiyorum. 3. tekil şahsa geçtiğiniz zaman da insanların ruhuna yaklaşmak çok zor, dolayısıyla ben de her bölümde böyle bir yöntem kullanarak insanların kalbinde ve aklında neler olup bittiğini, düşündükleriyle paralel hissedemediği durumlardaki ikilemleri yazmak istedim.

Komiser Esin'i babasıyla, ailesiyle yaşadığı sorunların davranışlarını nasıl etkilediğini göstermek, roman kurgusu açısından anlamı olmayan bir mekândaki her şeyi detaylıca betimlemekten daha önemli.

Yazar olmadaki hevesim aslında insanı anlamaya çalışmaktan geliyor. İnsanı anlamaya çalışmanın esası da bu tip küçük düşünce pratikleri yapmak diyelim. Yani Esin'in aklından geçenleri kalbine nasıl işlediğini, babasıyla ilişkisinin onun davranışlarını nerelere getirip götürdüğünü görebilmeye çalışmak, amacım bu. Karakterlerin canlı kanlı olabilmesini sağlıyor bence. Aslında ben *Fener Balığı*'ndan önce bu serinin birinci kitabını yazdım ama yayımlansın diye düşünmedim, zaten bir yere de göndermedim. Ama oturdum, bir romanı baştan sona yazabiliyor muyum, heves ediyorum ama tamamlayabiliyor muyum, kurgu oturuyor mu, olay örgüsü oluşuyor mu, başı sonu var mı, bir mantık yaratabiliyor muyum, karakterleri canlandırabiliyor muyum..? Bunları denemek ve görmek istedim. Romandaki karakterlerin nefes almasının asıl sebebi, önceki çalışmada doğmaları ve yavaş yavaş gelişmeleri. *Fener Balığı*, pek çok yeriyle ilk taslağa gönderme yapıyor. Tabii o roman ortaya çıkmadığı için sadece ben biliyorum gerçeği. Sonuçta ilk çalışma üzerine inşa edilmiş oldukları için karakterler *Fener Balığı*'nda gerçeğe yakınlar, mümkün olduğunca çöp adam değiller; en azından ben böyle umuyorum.

***Fener Balığı*'nda iki ana olayın kopukluk olmadan iç içe geçirildiğini görüyoruz. Yani iki ayrı romanın parçaları doğru bir biçimde birbirinin içine geçmiş, bu yapılırken de zaman ve olay akışında aksaklık yaşanmamış. Editörünüzün bu kısımda geliştirici müdahaleleri olduğunu düşündüm. Ne dersiniz?**

Sizin de bahsettiğiniz gibi kitap iki parça gibi.

Bazı arkadaşlarım, "Bunu ikiye böl, zaten çok uzun, kim okuyacak?" diyorlardı. Bölmeye kesinlikle karşıydım çünkü hem polisiye yazdım hem de klasik polisiyeden biraz farklı olmasını istedim. Sadece bir olay, katil ve ona bağlı başka şeyler yerine aslında bir olay ve kelebek etkisiyle onun dışındaki insanlara etkisi… Yazmak istediğim buydu. Editörlerim, "Evet, bu iyi bir fikir ama birbirine biraz geçişli hale gelse daha iyi olmaz mı?é dediler. Ben de yapılabilir mi diye düşündüm; çünkü bitmiş bir romandan bahsediyoruz. Yapılabileceğini gördüm. 1 ay çalıştık ve bu iki kurguyu, zamanlarda biraz kaydırma yaparak iç içe geçirdim. Tabii benim o Excel tablom çok işe yaradı. İki olay arasındaki zaman fazlarını kaydırıp tekrar birbirine ekledim. O zaman şu histen kurtuldum: Birinci roman bitti, ikinci roman başladı. Şimdi bir akış var, akışın içinde olay çözülürken, "Neler oluyor burada?" deyip ikinci olaya kayıyoruz.

Yazmak, yanlış anlaşılabiliyor bazen; çok iyi gözlemciyim, hayatı biliyorum, ilham gelecek ve hemen iyi bir roman yazacağım diye düşünülebiliyor. Ama iyi bir roman yazabilmek için disiplinle ve titizlikle çalışmak gerekiyor.

Kesinlikle katılıyorum; ben de başta aynı tuzağa düştüm. Şöyle şeyler hayal ettim: Öyküyü kafamda oluştururum, düşünürüm, notlar alırım, o iyice olgunlaşmaya başladığında yazmaya başlarım ve bitiririm, şahane olur. Böyle olmadığını idrak ettim tabii... Emek yoğun bir süreç yazmak, tek bir bölüm için günlerce yazıp bozmak gerekiyor genellikle.

Var mı yazdıklarınızı okuttuğunuz insanlar?

Mario Levi'nin atölyesine gittim. Murat Gülsoy'un atölyesine 3 yıldır devam ediyorum. Hem orada çok iyi bir grubum var, hem de yeri gelince direkt, doğru, açık eleştiri almaya alıştım. Atölyenin şöyle bir iyiliği oluyor; kendi yazdığınızı başka gözle görebiliyorsunuz ve başkalarının yazdıkları üzerine düşünüyorsunuz, bu daha iyi nasıl olabilir, neresinde çöküyor, neresinde artık okumak ya da dinlemek istemiyorsunuz o yazıyı… Dolayısıyla ortak değerlendirme, benim için çok zihin açıcı oluyor.

Ne kadar sürdü romanı yazmak?

Fener Balığı'nın gerçek yazım süresi bir buçuk sene. İşi bıraktıktan sonraki bir yıl yayımlamadığım o ilk romanı yazdım ama üç romanlık bir seri olarak kurguladım. Bangladeş'te gezerken aklımdan geçen hikâyeler, sahneler ve karakterler vardı. Onların kurgusuyla aslında üç romanlık bir seri bu. Toplamda neredeyse 7-8 yıldır bunların üzerine düşünüyorum, 2014'ten beri yazıyorum.

İkinci romana başladınız mı?

Fener Balığı'nı bitirdikten sonra başladım. 7-8 ay oldu. Çok araştırma gerektiren bir roman. Zamanlama önemli, dünyanın farklı yerlerinde karakterler var, onların eşzamanlı durumları ve hareketleri olayı etkiliyor. Bir yandan araştırmalar sürüyor, yazmaya da devam ediyorum, üçte birini bitirdim. Kalanını daha hızlı yazabilirim belki fakat kurguyla ilgili kafamda yeni fikirler var. Biraz daha emek ister, seneye bu zamanlar ancak bitmiş olur.

***Fener Balığı*'nı okurken keşke beyazperdede görsek diye düşündüm.**

Şu an yazdığım roman için aynı şeyi söyleyemeyeceğim ama *Fener Balığı*'nı yazarken tüm sahneleri detaylarıyla gördüm. Dolayısıyla bir filme dönüşmesini çok isterim, dizi de olabilir tabii ki. Bununla ilgili doğrudan bir çabam yok ama umarım birileri fark eder.

Dünyada ve ülkemizde polisiyenin dizi, sinema ve edebiyat alanlarında eşzamanlı olarak yükselişe geçtiğini söyleyebiliriz, neden seviyoruz polisiyeyi sizce?

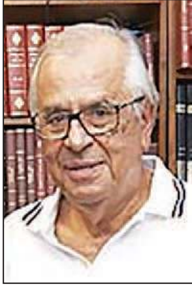
Polisiyenin genel kavramı içindeki bir tür bulmaca çözmenin tadından belki. Akıcılığı, temposu, ritmi. Bir de aslında karakterlerin zor durumlar karşısında gerçek yüzlerinin ortaya çıktığına inanıyorum. Bu nedenle de seviyorum polisiyeyi. Sosyal kimliklerimizle, maskelerimizle medeni insanlar olarak gül gibi yaşayıp gidiyoruz. Ne zaman aşırı stresli bir durumda kalıyoruz, içimizdeki temel yapıtaşının rengi gözüküveriyor. Benim de polisiye kurguyu tercih etmemin asıl amacı, insanların gizlemeye çabaladığı duygu ve düşüncelerin gerilim altında nasıl da berraklaştığını yansıtmak. Neyi neden yaptığımızı bilmiyoruz çoğunlukla. Bizi yöneten ve yönlendiren asıl motivasyon kaynağını fark etmemizi sağlayacak şey, kritik bir durumla karşı karşıya kalmamız.Polisiye buna imkân veriyor. Macera ve yüksek tempo içinde insanın hakikatini anlattığı için polisiye okumak da izlemek de çok zevkli bence.

Ayrıca edebiyat da, görsel sanatlar da yaşamın aynası, yansıması. Gerilimli ve hızlı bir hayat yaşıyoruz, okuduklarımız ve izlediklerimiz de çağımızın bir tür simülasyonu. Sanal ortamın güvenliğinde maceralara tanıklık etme arzusu polisiyeye olan ilgiyi artırıyor olabilir.

TÜRKİYE'DE POLİSİYE ROMANIN İLK DÖNEMİ: 1883-1928

DİLİMİZE İLK ÇEVRİLEN POLİSİYE ROMAN PONSON DE TERRAIL İSİMLİ FRANSIZ YAZARININ *PARİS FACİALARI* İSİMLİ ESERİDİR. KİTAP 1298 (1881) DE CERİDE-İ ASKERİYE MATBAASI'NDA BASILMIŞTIR. 406 SAYFADIR VE AHMET MÜNİF İSİMLİ BİR ÇEVİRMEN TARAFINDAN DİLİMİZE KAZANDIRILMIŞTIR. BU İLK ÇEVİRİDEN 1908 YILINA YANİ II. MEŞRUTİYET'İN İLAN EDİLDİĞİ YILA KADAR 55 POLİSİYE ROMAN DİLİMİZE ÇEVRİLECEKTİR. BUNLARIN NEREDEYSE HEPSİ FRANSIZ YAZARLARININ ESERİDİR.

Bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olan bazı ulemanın(!) söylediğinin aksine polisiye romanın ülkemizde zengin bir geçmişi vardır.

Türkçemizde ilk roman çevirisi bilindiği gibi Yusuf Kamil Paşa'nın 1860'da yayımlanan Fransız yazarı Fenelon'dan çevirdiği *Telemak* adlı eserdir. İlk telif romansa Şemsettin Sami'nin Kasım 1872-Temmuz 1873 tarihleri arasında *Hadîka* gazetesinde tefrika edilen ve 1875'te kitap olarak basılan *Taaşşuk-ı Tal'at ve Fitnat* adlı romanıdır. Bu yıllarda Türk okuru kendine yabancı bir edebi tür olan romanla tanışmaya başlamıştır. Önce çoğu Fransızcadan çeviri olan popüler romanları okumuş; bu popüler romanlar arasında polisiye romanla da tanışmıştır. Dilimize ilk çevrilen polisiye roman Ponson de Terrail isimli Fransız yazarının *Paris Faciaları* isimli eseridir. Kitap 1298 (1881) de Ceride-i Askeriye Matbaası'nda basılmıştır. 406 sayfadır ve Ahmet Münif isimli bir çevirmen tarafından dilimize kazandırılmıştır. Bu ilk çeviriden 1908 yılına yani II. Meşrutiyet'in ilan edildiği yıla kadar 55 polisiye roman dilimize çevrilecektir. Bunların neredeyse hepsi Fransız yazarlarının eseridir.

İlk telif polisiye romanı kaleme alan yazarımızsa Ahmet Mithat Efendi'dir. İlk önce gazetesi *Tercümân-ı Hakikat*'te dönemin en önemli polisiye roman yazarı Emile Gaboriau'nun *Orcival Cinayeti* adlı romanını çevirip tefrika ettirmiş (1883), daha sonra dilimizdeki ilk telif polisiye roman olan *Esrar-ı Cinayat*'ı kaleme alıp o günlerin uygulamasına göre önce gazetesinde tefrika ettirip sonra yayımlamıştır (1884). Meraklı bir kurgusu olan *Esrar-ı Cinayat*'ın ilginç bir öyküsü de vardır. Romanda Ahmet Mithat Efendi üçkâğıtçı bir bürokrat olan Beyoğlu Mutasarrıfı'nı romanın başkişilerinden biri olarak ele alıp ipliğini pazara çıkaracak ve mutasarrıf, Avrupa'ya kaçacaktır.

Ahmet Mithat Efendi'ye dönemin gazetecileri, gazeteciliğe olan katkılarından dolayı "Efendi Babamız" derlerdi. Aslında Ahmet Mithat Efendi polisiye romanımızın da "Efendi Babası"dır. Hem polisiye romanlar çevirmiş hem de telif polisiye roman yazmıştır. İlk yazdığı telif polisiye roman *Esrar-ı Cinayat*'tan sonra *Hayret, Haydut Montari, Müşahedât, Dürdane Hanım, Demir Bey yahut İnkişâf-ı Esrar, Altın Âşıkları* isimli yapıtları da polisiye kurguludur. "Efendi Babamız"ın polisiye romanları o dönemin Fransız polisiye romanının etkisinde, melodram yanı ağır basan ve inanılmaz tesadüflerin kurguya egemen olduğu eserlerdir. Ahmet Mithat'ın bütün romanları Latin harfleriyle Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanmıştır.

1883-1908 döneminde polisiye roman yazma konusunda Ahmet Mithat Efendi'yi izleyen ikinci yazar Selanik'teki *Asır* gazetesinin başyazarı ve sahibi Fazlı Necip'tir. İlk Arsène Lupin çevirmeni olan bu zat 1901'de Selanik'te *Cani mi Masum mu?* adlı ilginç bir polisiye roman yayımlamıştır. Bu roman da 2013 yılında Labirent Yayınları tarafından Latin harfleriyle neşredilmiştir.

Bu iki yazarın dışında o dönemin çok tutulan popüler romancılarından

Fazlı Necip

Mehmet Celal'in en çok sevilen ve Latin harfleriyle de basılan ama bugün pek bilinmeyen eseri *Bir Kadının Hayatı* da polisiye kurgusuyla dikkati çeker. Romanda iğfal edildikten sonra ailesinin reddettiği bir kadının ve çocuklarının öyküsü anlatılır. Olaydaki öyküyü, yazarın tanımıyla hakiki bir şiir ve edebiyat meraklısı Ziya'nın izlenimlerinden takip ederiz. Dayanılmaz ıstıraplar çeken Melek ve çocukları Afife ile Şefik sonunda Ziya sayesinde mutluluğa kavuşurlar ve Ziya, Agatha Christie romanlarının ünlü dedektifi Hercule Poirot gibi romanın sonunda bütün suçluları ve olayla ilgili olanları bir araya getirip olayları ve kötülükleri açıklar ve toplantıda hazır bulunan polis amiri de suçluları tutuklar veya suçlular kendi cezalarını kendileri verip intihar ederler.

Telif polisiye romanın hızla gelişmesi II. Meşrutiyet'ten sonra gerçekleşecektir. Bu dönemde daha sonra ayrıntılı olarak inceleyeceğimiz *onparalık öyküler* tarzındaki polisiye kitaplar kadar olmasa da klasik polisiye roman formatına uygun eserler de okurlara sunulacaktır. Ermeni yurttaşımız Yervant Odyan Efendi'nin 1912'de yayımlanan iki ciltlik toplam 1278 sayfalık fenomen kitabı *Abdülhamit ve Şerlok Holmes* bu yapıtların ilkidir. Polisiye kurgusu yanında dönemin gelişmelerini anlatması açısından da önemli olan roman, Latin harfleriyle 2014'te Everest Yayınları'nca okurlara sunulmuştur. Bu romanı izleyen yıllarda; E. Âli ve Süleyman Sudi'nin *Gece Kuşları*, Server Bedi'nin *Cingöz'ün Esrarı*, M. Âkil'in o güne kadar yazılmış polisiye romanların en mükemmeli olan *Karanlık Konakta Ne Var?*'ı Alev Can takma adını kullanan bir yazarın *Bir Polis Hafiyesinin Harikulâde Maceraları* ile Sami Aziz'in *Hortlayan Cellat*'ı takip edecektir. Bu ilginç polisiye romanların çoğu da yakın tarihlerde çeşitli yayınevlerince Latin harfleriyle yayımlanmışlardır. Bu arada iki ilginç gelişmeye de değinmek isteriz. İlki, Servet-i Fünun akımının tanınan ismi, ünlü *Eylül* romanının yazarı Mehmet Rauf'un 1920'lerde *Define* ve *Kan Damlası* adında iki polisiye roman kaleme almasıdır. Diğeriyse ileriki yılların ünlü şairi ve birçok zıt tepkilere neden olan, kimilerince kutsanıp kimilerince yerilen Necip Fazıl Kısakürek'in kendi adıyla 1928'de polisiye roman yazmasıdır.

Arkadaşı Peyami Safa'nın *Cingöz Recai* serisindeki başarısından yola çıkan, belki de onu geçmek isteyen yazarımız *Meş'um Yakut* isimli bu eserinde polisiye romanın en zor alttürlerinden biri olan "Kapalı Oda Muamması" formatında bir eser yazmayı düşlemiştir. Girişi çıkışı belli kapalı bir odada işlenen cinayeti konu alan bu türün, inandırıcı kurgusunun ne kadar zor olduğu ortadır. Agatha Christie'nin neredeyse yarım yüzyıl Londra'da sahnelenen ünlü polisiye oyunu *Fare Kapanı* bu alttürün en bilinen örneğidir. İddialı ve egosu yüksek Necip Fazıl'ın romanı ilginç bir girişle başlamakta ama sonunda aynı başarıyı sürdürememekte; roman, insanları manyetize etme gibi naif gelişmelerle çok başarısız bir şekilde sonlanmaktadır. Herhalde bu nedenledir ki Necip Fazıl bu eserinden, sonraları hiç söz etmeyecektir.

II. Meşrutiyet'ten sonra Türk polisiye romanındaki asıl gelişme Amerikalıların *dimenovel* dediği bizim ise *onparalık öyküler* diye dilimize çevirdiğimiz türde yaşanmıştır. *Onparalık öyküler* aynı kahramanın serüvenlerini anlatan, gençlere ve vasat eğitimli okura dönük, çoğu uzun öykü formatında, muamma öğesi pek karmaşık olmayan ama gerilimi yüksek hikâyelerdir. İlk olarak 19. yüzyılın ortalarında Amerika'da görülmüş ve hedeflediği kitle tarafından büyük ilgiyle karşılanmıştır.

II. Meşrutiyet'in ilanından yani 1908'den sonra yayıncıların bu tür öyküleri arka arkaya bastıklarını görüyoruz; okur katında büyük rağbet gören bu kitapçıkların hepsi çeviridir. Bunların en tanınmışları *Nat Pinkerton* ve *Nick Carter* dizileridir; özellikle *Nat Pinkerton* öyküleri 1960'lı yıllara kadar devam edecek, birkaç kuşak genç okur bunlarla büyüyecektir.

Bu çeviri öykülerin okur nazarında bulduğu beğeni Türk yazarları da heyecanlandıracak ve benzer yerli kahramanları yaratmaya başlayacaklardır. 60 yıldır polisiye roman okuru olan bu satırların yazarına göre bunda da çok başarılı olacaklar ve yabancı rakiplerinin tutturamadığı bir seviyeyi bile yakalayacaklardır.

Bu tür öykülerin ilk öncüsü Ebüssüreyya Sami'dir. 1913'te yayımlamaya başladığı öykülerinin kahramanı *Türklerin Şerlok Holmes*'ü *Amanvermez Avni*'dir. On novellalık bu çok başarılı diziyle aynı yıl Süleyman Sudi ve Moralızâde Vassaf Kadri'nin birlikte yazdıkları gene on ayrı öyküyü kapsayan *Milli Cinayât Koleksiyonu* yayımlanacaktır. 1914-1920 arası yayımlanan tek *onparalık öykü* 1917'de, A.Sami adlı yazarın *En Meşhur Hırsız Tekgöz*

II. MEŞRUTİYET'TEN SONRA TÜRK POLİSİYE ROMANINDAKİ ASIL GELİŞME AMERİKALILARIN *DIMENOVEL* DEDİĞİ BİZİM İSE *ONPARALIK ÖYKÜLER* DİYE DİLİMİZE ÇEVİRDİĞİMİZ TÜRDE YAŞANMIŞTIR. *ONPARALIK ÖYKÜLER* AYNI KAHRAMANIN SERÜVENLERİNİ ANLATAN, GENÇLERE VE VASAT EĞİTİMLİ OKURA DÖNÜK ÇOĞU UZUN ÖYKÜ FORMATINDA; MUAMMA ÖĞESİ PEK KARMAŞIK OLMAYAN AMA GERİLİMİ YÜKSEK HİKÂYELERDİR. İLK OLARAK 19. YÜZYILIN ORTALARINDA AMERİKA'DA GÖRÜLMÜŞ VE HEDEFLEDİĞİ KİTLE TARAFINDAN BÜYÜK BİR İLGİYLE KARŞILANMIŞTIR.

Simon'un Silsile-i Cinayâtı isimli dizidir. *Amanvermez Avni* ve *Milli Cinayât Koleksiyonu* son yıllarda Latin harfleriyle de yayımlanmıştır.

Onparalık öyküler 1921'den itibaren büyük hız kazanacaktır. İlk öyküsü 1921'de çıkacak olan Hüseyin Nadir'in *Fakabasmaz Zihni* dizisi bir *Fantoma* uyarlaması olup 1930'lu yılların ortalarına kadar Latin harfleriyle de basılarak büyük bir beğeni kazanacaktır. Bu diziyi Vedat Örfi Bengü'nün *Kara Hüseyin'in Müheyyiç Gizli Dosyaları;* Osman Nuri'nin *Türklerin Nat Pinkertonu Kandökmez Remzi;* Cemil Cahit Cem ve Rakım Çalapala'nın birlikte yazdıkları *Pire Necmi* ve *Badik Hilmi* serileri takip edecektir. Bu arada Nermi adlı bir yazarın kaleme aldığı, bir resmi polisin maceraları olan *Yıldırım Cemal'in Büyük Muvaffakiyetleri* dizisini de söyleyelim.

Onparalık öykü formatında en büyük başarıyıysa Peyami Safa namı diğer Server Bedi, yarattığı *Cingöz Recai* tiplemesiyle kazanacaktır. Server Bedi, *Cingöz Recai* yanında *Cıva Necati, Tilki Leman, Çekirge Zehra* ve bütün bu hırsız-dedektif kahramanlarının aksine bir resmi polis olan *Kartal İhsan*'ın da serüvenlerini kaleme alacaktır. Türünün en başarılı örneği olan *Cingöz Recai* öyküleri maalesef kronolojik sıraları takip edilmeden ve itinasız baskılarla Latin harflerine uyarlanmıştır. Okurun asıl ilgisini canlı tutacak kronolojik sıra takip edilmediği için öykülerin birbiriyle ilişkisi ortaya çıkmadığından yeni kuşakların bu ilginç kahramandan alması gereken zevki alamamalarının günahı hiç kuşkusuz yazarın telif haklarına sahip olduğunu söyleyen ve birbirleriyle sürekli davalı olan, polisiye roman zevkinden yoksun yayıncılardadır. Umudumuz, biz görmesek de 2030 yılında yazarın telif hakları serbest kalınca itinalı bir yayıncının *Cingöz Recai* öykülerini derli toplu bir şekilde yayımlaması ve yeni kuşakların bu ilginç polisiye kahramanı tanıma olanağı bulmasıdır.

İncelediğimiz dönemin son yazarı Behlül Dânâ takma adını kullanan İskender Fahrettin Sertelli'dir. Sertelli, *Türk Polisi Yılmaz, Şeytan Hadiye* ve İstanbul'un Arsène Lupin'i *Elegeçmez Kadri* adlı kahramanlarının seri halde öykülerini yayımlayacaktır. Nitelikleri itibarıyla *Yılmaz* ve *Şeytan Hadiye*'nin öykülerinin Türkiye'de geçmesi mümkün olmadığından *Yılmaz*'ın öyküleri staj için gittiği Amerika'da, *Şeytan Hadiye*'ninkilerse Londra'da geçecektir. *Şeytan Hadiye* öyküleri Labirent Yayınları tarafından Latin harfleriyle yayımlanmıştır.

Bütün bu *onparalık öyküler* içinde en dikkate değer olanları hiç kuşkusuz *Amanvermez Avni* ve *Cingöz Recai* hikâyeleridir. *221B* okurları için bu iki kahramanı ayrı bir yazı konusu yapmamız gerektiğini belirterek Türkiye'deki polisiye romanın erken döneminin gelişim öyküsünü burada noktalıyoruz.

Bu konuda son sözümüzse yazımızın başında belirttiğimiz gibi bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olanların bilmeden ahkâm keserek söyleyip yazdıkları, Türkiye'de polisiye romanın 1990'lardan sonra gelişme gösterdiği, daha önce polisiye romana pek rastlanmadığı gibi safsataların geçersizliğidir. Bir polisiye roman çokseveri olarak bu satırların yazarı, incelediği ve rahatlıkla kanıtlayabileceği şu hususu da belirtmek ister:

Genel kabul gören bir sav, ilk polisiye roman olarak Edgar Allen Poe'nun 1841'de yayımlanan *Morg Sokağı Cinayeti*'ni kabul eder. Türkiye'de bu ilk polisiye romandan 40 yıl sonra ilk polisiye roman yayımlanmış, 42 yıl sonra da ilk telif polisiye roman yazılmıştır. Polisiye romanın doğup geliştiği Amerika, Fransa ve İngiltere dışında diğer Avrupa ülkelerinde ilk telif polisiye roman yayımlanması -bu ülkelere Almanya, İtalya ve İspanya da dahildir- da bu kadar süre yani 40 yıl sonra olmuştur. Bugün dünya polisiye edebiyatında nitelikli bir yeri olan İsveç'teyse bu süre çok daha uzundur. Komşu Balkan ülkelerindeyse çok daha sonra polisiye roman örneklerine rastlanacaktır. Bu bağlamda polisiye romanın Türkiye'deki gelişimi, dünya polisiye roman tarihinde ilgiye değer bir yere sahiptir. Meraklısı, zamanı ve sabrı varsa bu satırların yazarının, sahaf deyimiyle "*tuğla gibi*" iki cilt *Korkmayınız Mister Sherlock Holmes* adlı kitabına başvurabilir.

MÜZEHHER HANIM'IN POLİSİYE KÜLLİYATI

MÜZEHHER HANIM ROMANCILIĞA, İKİNCİ EŞİ VÂLÂ NUREDDİN İLE BERABER, *AKŞAM* GAZETESİNDE ÇALIŞTIĞI YILLARDA BAŞLAMIŞTI. VÂLÂ, GAZETEYLE YAPTIĞI SÖZLEŞME GEREĞİ, KÖŞEYAZILARINDAN BAŞKA TEFRİKA YAYININDAN DA SORUMLUYDU. TEFRİKA EDİLECEK YABANCI ROMANLAR BULUYOR, ZAMAN ZAMAN DA EŞİ MÜZEHHER HANIM İLE BİRLİKTE YAZDIKLARINI YAYINLATIYORDU.

"Kız, hani sen karım olsaydın ya boşardım derhal seni, yahut aynı odada yatmaktan korkardım." (Nâzım Hikmet)

"Yine mi gangster kitapları. Müzehher Hanım? Servetinizi bunlarla tüketiyorsunuz!"

Cem Yayınevi'nin kurucusu Oğuz Akkan, böyle takılmış Müzehher Hanım'a. "Nihal Karamağaralı" adıyla 15'in üzerinde polisiye romanda imzası bulunan yazarımızın, kendi adıyla yayımladığı tek kitabı, *Bir Dönemin Tanıklığı*'nı, Akkan'ın ısrarına borçluyuz.

Müzehher Hanım romancılığa, ikinci eşi Vâlâ Nureddin ile beraber, *Akşam* gazetesinde çalıştığı yıllarda başlamıştı. Vâlâ, gazeteyle yaptığı sözleşme gereği, köşeyazılarından başka tefrika yayınından da sorumluydu. Tefrika edilecek yabancı romanlar buluyor; zaman zaman da eşi Müzehher Hanım ile birlikte yazdıklarını yayınlatıyordu.

Müzehher Hanım, eşinin "Vâ-Nû" şeklindeki imzasıyla karıştırılmasın diye, müstear isim kullanmaya karar vermiş olmalı. Nihal Karamağaralı, annesinin adıydı.

Roman işi külfetliydi. Polisiye romanlara epey meraklı olan Nâzım Hikmet, Bursa Cezaevi'nden de olsa destek oluyordu. Vâ-Nû'lerin yolladığı kitapları okuyup çeviriye değecek olanları seçiyordu.

Nâzım, mektuplarında Vâlâ'nın yazdıklarından ziyade, Müzehher Hanım'ın romanları üzerinde durur. Dediğine göre Müzehher'de kumaş mükemmeldir, ancak aşması gereken önyargılara sahiptir:

Sana bir şey daha söyleyeceğim. Benim okuyucularım, benim okuyucum şunu ister benden, bunu ister gibi bir meseleyi kafandan çıkar. Gazete meselesi, tiraj meselesi diye bir şeyler uydurup karşıma çıkma. Şu popüler roman, popüler roman diye bir şey tutturmuşsun. Öyle şey yoktur. İyi roman, fena roman vardır.

Gelgelelim gazetenin sahiplerinden Kâzım Dersan, *Akşam*'ın *Tan* gazetesi olmadığını, okurların solculuk propagandası değil, hafif aşk hikâyeleri beklediğini yazarımıza kesin bir dille hatırlatmıştı.

Elbette, *Tan* gazetesinin, Sabiha Sertel'in bir yazısı üzerine *Tanin*'de çıkan "Kalkın Ey Ehl-i Vatan!" manşetiyle hedef gösterilmesinin, başıbozuk bir kitle tarafından basılıp yağmalanmasının üzerinden çok vakit geçmemişti.

Nâzım'sa aşk hikâyelerini hiç de hafife alma taraftarı değildi:

Ve sakın bir daha da aşk romanları yazmanın komik bir iş olduğunu söyleme. Romanda da olsa, hattâ bu roman Akşam gazetesine tefrika için bile yazılsa, Hasan'la Ayşe'nin sevişmeleri güzel ve mübarek bir iştir.

Nedir, bu uyarı yazarımızın hikâye yazmaktan vazgeçmesine yol açmıştır. Popüler romanlarınaysa devam eder.

Polisiyemizin bu gönülsüz kadın yazarı, yazdığı onca romana karşın, yazarlığını hafife almaktan hiç vazgeçmemiştir. Anılarında, kendisini Dostoyevski ile aynı ayarda görmeye başlayan Kemal Tahir'e nasıl çıkıştığını anlatır:

"Hani sende Raskolnikov?"

Kemal Tahir aşağıda kalmaz:

"Benim tiplerimin hepsi birer Raskolnikov!"

Bir keresinde de Halide Edib'i evinde ağırladığını anlatır, *Bir Dönemin Tanıklığı*'nda. Halide Hanım kütüphanede polisiyelerin karşısında durunca bahane uydurmaya girişmiş; *Akşam* gazetesine tefrika için okuyoruz, gibilerden. Meğer konuğu da severmiş polisiyeyi, o gün iki Poirot romanını ödünç almış Müzehher Hanım'dan.

Bu isteksizliğe karşın, polisiye yazınımızda, çağdaşları arasında en üretken yazar Müzehher

Hanım'dır diyebiliriz. 15'in üzerinde polisiye eser verdiğini yukarıda yazmıştım. Şimdi, bunların çoğuna kısa da olsa değinerek Nihal Karamağaralı polisiyesini tanıyalım.

KİM ZEHİRLİYOR BUNLARI? (1944)

Vâlâ'nın 1933 tarihli dört kitaplık Yılmaz Ali külliyatına, 1944'te son bir macera olarak eklenen *Kim Zehirliyor Bunları?*, telif eser gibi yayımlanmış olsa da J.D. Carr'ın bir romanından uyarlanmıştır. Usta yazarın 1932 tarihli *Poison in Jest* romanının (Zehirli Şaka / Carter Dickson, Ceylan, 1963) tıpatıp aynısı olan bu roman, karmaşık öykünün fazlaca kısaltılmasından ötürü başarısızdır.

Bunu saymazsak, Karamağaralı külliyatını 1945-47 yılları arasında *Akşam* gazetesinde yayımlanan *Büyük Bir Aşk* ve *Ateşle Oyun* ile başlatmak gerekir.

KARANLIK YOL (1948)

Karamağaralı'nın üçüncü romanı, Zeynep'in kâbusuyla açılıyor. Rüyasında kendisine talip olan Ali Hâzım'ı Anka gibi görür. Çocukluk arkadaşı Selim, elindeki kılıçla, ümitsizce Zeynep'i korumaktadır.

Herkesin çekindiği, zengin ve güçlü Ali Hâzım tiplemesi, Vâlâ'nın *Tuzaktaki Kaplan*'ındaki Namık'ı önceler. Başarısının sırrını "2-1 atıp düşeş oynamak" şeklinde açıklayan bu abimiz, başta reddedildiği halde Zeynep'le evlenmeyi de başarmıştır. Zeynep de Vâlâ'nın romanındaki Gülseren'le aynı dertten mustariptir. Mama dadısının ervahilerden korktuğu gibi kocasından korkar, korktuğu için de ona sokulur, kocası evdeyken bir an peşini bırakmaz. Kendisini bu şekilde telkin eder: *Korkmuyorum işte, korkulacak nesi var? Bak elini nasıl tutuyorum...*

Zeynep, kocasından korkadursun, Nâzım Hikmet de romanda en çok Zeynep'ten korkmuş. Kâbus sahnesini, bir de onun yorumundan aktaralım:

Zeynep'in kâbusuna (zaman zaman gayet acemice, melodramatikçe, bulvar romanıvari, fakat yine yer yer harikulade usta, acı rüyayla realite arasında ve korkunç bir şiirle verilen ve belki de birbirine bu kadar zıt iki unsuru dehşetli bir laubalilikle birleştirmesinden dolayı o kadar kuvvetle hissedilen kâbusuna) bir kaptırdım kendimi, teknik mülahazalar filan aklımdan çıktı. Kız, hani sen karım olsaydın ya boşardım derhal seni, yahut aynı odada yatmaktan korkardım. Vâlâ'ya söyle, senin bu romanı baştan okumaya kalkmasın. Şakayı bırak, fakat hâlâ romanının kâbusu içindeyim. En korkunç tip Hâzım değil, Orhan değil, Zeynep!

ÇERÇEVE DIŞI (1950)

Dördüncü romanın başında eski günlüklerini yakarken gördüğümüz Nazlı, ağabeyi Mazhar'ın arkadaşı Osman Ömerli'ye âşıktır ancak Cemil'le evlenmiştir. Cemil de zaten, Nazlı'yla evlenmiştir ama Mazhar'ın karısı Vedia'ya âşıktır.

Osman Ömerli de Nazlı kızımıza karşı boş değildir ama katı ahlak anlayışı, hislerini bastırmasına yol açar. Ömerli'den yüz bulamayan Nazlı da Cemil aradan çekilince gider Vahdet ile evlenir.

Cemil'in aradan çekilmesi, Nazlı'nın kocasını Vedia ile yakalayıp vurması sonucudur. Cemil yaralanmış ancak Nazlı'yı ele vermek istememiştir.

Romanın ilk yarısına hâkim olan beyaz dizi atmosferi, Cemil'in cinayete kurban gitmesiyle, çok şükür, yerini muamma kurgusuna bırakır.

Cinayet sahnesi, Müzehher Hanım'ın polisiye kurgudaki yeteneğini kanıtlar. Nazlı, kocasına ateş etmekte tecrübelidir aslında ama niyeyse bayılır. Herkesle birlikte o da kendini katil saymaktadır.

Bununla beraber, onu saklayan, ele vermeyen

de Nâzım Hikmet'in, "Elime geçse boğardım!" dediği Doktor Osman Ömerli olmuştur. Ustaca kurgulanmış cinayet sahnesine karşın, cinayet soruşturması büyük oranda es geçildiği için bu romanın verebileceği çok bir şey yok.

İKİ ATEŞ ARASINDA (1952)

Bir depremde tüm ailesini kaybeden taşralı Nazan, İstanbul'da hizmetçi olarak çalışmaya başlar. Başına gelecek felaketler serisinin ilki, Pendik'te tren tarafından neredeyse ezilecek olmasıdır. Son anda kurtarılır; ancak gece kalkıp da tren raylarına nasıl yattığını hatırlamamaktadır. Herkesle birlikte o da buhran geçirip intihar etmeye çalıştığı zannındadır. Oysa kısa süre içinde, başına gelen benzer kazaların şans eseri olmadığının, birinin onu öldürmeye çalıştığının farkına varacaktır.

Bunun üzerine şüphelilerin bir listesini yapar. Kendisini bu acemi hafiyelik zahmetinden Keramet Çelebi kurtaracaktır.

Keramet Çelebi, cin gibi zeki, samandıra gibi tembel, av köpeği gibi mütecessis bir hafiyemizdir ki bu romanın polisiyemize hediye edebileceği en kıymetli şeydir.

Çelebi, piyangoda büyük ikramiyeyi kazanınca Boğaz'da bir yalı alıp yerleşmek üzere derhal polislikten istifa etmiştir. Etmekle birlikte hafiyeliğe ilgisini de yitirmemiş, ne zaman keşfedilmemiş bir cinayet işitse kendine eğlence payı çıkarmaktadır.

Bu vakadaysa Nazan'ı öldürmek için sabote edilen asansörde Nazan'la birlikte o da kalınca kapalı yerde kalma korkusu depreşip buhran geçirirken çok da eğlenememiş olmalı!

Elbette Çelebi, hareketli soruşturmaların adamı değildir. Kıvrak zekâsıyla muammanın aydınlatılmasında başrolü oynar.

Karamağaralı'nın bu tipleme için başkaca roman yazmamış olması çok yazık...

GÜLER G. VE ANBERBU DADI DÖRTLEMESİ

1. UMMADIK TAŞ BAŞ YARAR (1952)

Gelelim, Müzehher Hanım'ın başyapıtları olarak düşündüğüm seriye. İlk roman, *Ummadık Taş Baş Yarar* olarak tefrika edilmiş. Nedendir bilinmez, International Institute of Social History (IISH) kayıtlarında *Bohem Palas* olarak geçiyor.

Üvey annesiyle anlaşamayan Güler, dadısı Anberbu ve kuzeni Sevim'le birlikte, tekinsiz olmakla meşhur bir evi tutar; kapıya da "Bohem Palas" tabelasını asarlar. Kısa sürede evi kalabalık bir arkadaş grubu dolduracaktır.

Anberbu Dadı'nın, romanda mizah unsuru olarak yer aldığını daha ilk sahneden, ev sahibiyle diyaloğundan anlarız: *"Şok iyi dolmalar doldururum. Misafir gelirsen sana da yutturururum."*

Bir şeyden korktuğu zaman Afrika dilinde attığı, "Ulak! Ulaaak!" şeklindeki meşhur narası için de çok beklememiz gerekmez. Dadının odasına biri idam ipi asmış, Bohem Palas'a doluşmuş gençlere gözdağı vermektedir.

Bu ilk uyarıdan sonra olaylar peş peşe gelir. Kemal'in asılarak öldürülmesi üzerine ev halkı, elbirliğiyle cinayet soruşturmasına girişir. Bahçede dolaşan kafasız hayaletlerden dolaba kapatılmış Mısırlı bir tarihçiye kadar, köşkte garip şeyler dönmeye devam eder. Bu şamatalı ortamda polisiye kurgu biraz güme gider ama roman, Karamağaralı'nın mizah yönünden kuvvetli Güler G./Anberbu dörtlemesine esaslı bir giriş niteliğindedir.

2. YEDİ SİGARA (1953)

İlk romanda kuzeni Sevim ölünce Güler G., dadısı Anberbu ile yalnız kalmıştır. Adnan'la nişanlanmış ancak Adnan'ın devrimci örgüt üyeliği, ilişkinin yürümesine engel olmuştur.

Adnan'ın çevresindeki devrimcilerden Ekrem de Güler'e yakınlık göstermektedir. Güler, bir süre Adnan ile Ekrem arasında bocalar.

Devrimcilerin arasında İsa'nın Yehuda'sı gibi, onları mahvedecek bir hainin varlığı kesin gibidir. Şüphelerin dile getirildiği bir toplantıda, üyelerden aktör Taceddin, arkadaşlarının gözü önünde can verir. "*Odanın ortasına doğru iki adım attı. Parmağını uzatıp haykırdı: 'Beni sen öldürdün!'*"

On kişinin arasında bir kişiyi itham etmiş ancak adını açıklayamadan ölmüştür. Katil, örgüte sızmış casustan başkası değildir. İnfazı için yedi sigara yöntemi kullanılır. Beher üye, casusa bir sigara içirir. Yedi sigaradan sadece biri zehirlidir; hiçbir üye zehirli sigaranın hangisi olduğunu bilmez. Böylece hangi üyenin infazı gerçekleştirdiği de belirsiz kalır.

Casus kardeşimiz de infazı metanetle karşılar. Son bir mektup yazıp can verir.

3. HACI KURYE (1955)

Bu maceranın daha başında, bizim Anberbu Dadı'nın bir özelliğini keşfediyoruz: Sezgileri gayet kuvvetli olan dadı, ne zaman, "*Burnuma kokular şalınıyor. Bir şeyler olajak!*" dese, dediği çıkar; Güler G. ile ikisinin başına olmadık maceralar gelir. Nitekim eve gittikleri gibi, dadı verir alarmı: *"Ulak! Ulaaak! Güler, yetiş! Evimizde jeset var!"*

Hakikaten, Adnan'ın yatağında ufak tefek bir Hintlinin cesedi vardır. Bir süre sonra tekrar baktıklarında hayret içerisinde, cesedin kaybolduğunu görürler. Cesedi bu sefer de camın dışında uçar vaziyette gördüklerinde, muamma içinden çıkılmaz hale gelir.

"*Yaradılıştan bir Pinkerton*" olan Anberbu Dadı, Güler'in bütün yasaklamalarına karşın, polisiye romanlara düşkündür. Bu romanda salt bir mizahi tipleme olarak değil, gözü kara tarzıyla olayların seyrinde baskın rolü olduğunu görüyoruz. Bu öyküdeki polis müfettişi Ali Poyraz'ı da es geçmemek lazım. Gayet düzgün olan konuşması, heyecanlandığı zaman Karadeniz şivesine kayıveren bu tiplemeyi de sevdik.

Önceki iki maceraya göre daha derli toplu, mizahi yanı ve ustaca kurgusuyla unutulmaz bir roman *Hacı Kurye*.

4. PERÇEMLİ ADAM (1956)

Adnan'dan ayrılan Güler, dadısıyla yine baş başa kalmıştır. Başlarından geçen türlü maceraları, gazetecilik yapan Güler yazmış, bu sayede para ve şöhret kazanmışlardır. Gerçi Güler, artık daha sakin bir hayat arzu etmektedir ama dadısı, "*Bırak şojuk, ne yapajaksın saman gibi hayatı? Şivi şiviyi söker. Seni anjak yeni majeralar tedavi eder. Oyalanır gideriz, ayol!"* diyerek onu avutur.

Güler'den daha maceracı bir yapıdaki Anberbu Dadı, erkek olsa polis hafiyesi olacağını düşünür; kadın olduğu için dadılıkla yetinmek zorunda kalmıştır. Güler ondaki bu hafiyelik merakı için kendini sorumlu tutar; zira geceleri dadısına dedektif romanları okuyup onun abuk subuk tefrikalara merak sarmasına kendisi yol açmıştır.

Serinin bu en sağlam romanı, Şam çarşısında açılış yaptıktan sonra, Hicaz yolundaki bir uçakta devam ediyor. Güler'le ilgilenen Cemil Eren, Emir İzzeddin, Güler ve dadısıyla birlikte uçağın yolcularıdır. Uçuş sırasında pilot öldürülünce yolculardan, mühendis Hartmann uçağa zorunlu iniş yaptırır.

Maceranın arkası İsrail topraklarında devam ediyor. Pilotun ölümüne yol açan garip silahın ucu da Nazilere dokunuyor. Söz, Nazilerden açılınca perçemli adamı tahmin etmek de zor olmasa gerek. Führer, öldü sanılmasından faydalanarak kimsenin onu aramayacağı İsrail'de konuşlanmıştır!

KONSOLOSUN KARISI (1954) VE ÜÇÜNCÜ ALEV (1958)

Nihal Karamağaralı, Güler G. ve dadısının dört macerasının yanı sıra 50'li yıllarda iki nefis polisiyeyi daha *Cumhuriyet* gazetesinde tefrika etti. Bunlardan ilki, *Konsolosun Karısı*, mazisi

belirsiz hizmetçi kızımız Nilüfer'in öyküsünü anlatıyor. Kim olduğunu keşfedene kadar, sevgilisi Orhan Sadi'yle evlenmeye yanaşmayan Nilüfer'in patronu Nizameddin Bey cinayete kurban gidince muamma derinleşir:

Nizamettin Bey, keyifle yanan şöminenin az ötesine serdiği namaz seccadesinde secdeye varmış ve bir daha doğrulamamış. Siyah takkesi yere kaymış. Sarı saçlarının bakiyesini taşıyan dazlak başında derin çöküntü halinde bir yara ve kan var.

Katil aleti şöminenin küsküsü. Ayakları hizasına bırakılıvermiş.

50'lerin son sürprizi, *Üçüncü Alev*, polisiye tutkunlarını heyecanlandıracak bir girişle başlıyor:

Düşünüyor, düşünüyordu.

Yerleri kar kaplamıştır. Gece ayaz var. O, bahçe kapısından içeri giriyor. Kapıyı kapatıyor. Hiç çiğnenmemiş yumuşak karlara ayak izlerini resmederek yolun tam ortasından köşke doğru yürüyor. Dört basamak mermer merdiveni çıkıp geniş mermer sahanlığı geçiyor. Zile basıyor.

Zil sesine koşan üç kişi kapıyı açtıkları zaman, içeriden vuran ışıkta, onun karlı sahanlıkta yüzükoyun yattığını görüyorlar. O, ensesine indirilen bir darbe ile öldürülmüştür. Kimin öldürdüğü bir tarafa, nasıl öldürüldü bu? Cürüm aleti de ortada yok. Karlarda onunkinden başka ayak izi yok. Geçtiği yolun iki yanında ağaç yok, hendek yok… Nasıl öldürüldü bu? Ervahiler mi işe karıştı?

Nihal Hanım, bu romanla birlikte kocası Vâlâ Nureddin'in kapalı oda polisiyesi *Öldüren Kim*'ine nazire yaparcasına, polisiye yazınının en iddialı hali olan imkânsız cinayet romanlarına bir selam çakmış! Her ne kadar, Müzehher Hanım, bir J.D. Carr olmasa da çabasını takdir etmek gerekir.

UĞURSUZ FOTOĞRAF VE ESRARENGİZ ÇORAP (1962)

Vâ-Nû'lerin *Akşam* gazetesinde yayımladıkları telif ve tercüme romanlar, 60'lı yılların başında Ak Kitabevi polisiye serisi adı altında yayımlandı. Seride, Vâlâ'nın *Tuzaktaki Kaplan*'ının yanı sıra gazetede yer almamış iki Nihal Karamağaralı romanı var.

Yayın tarihleri 1962 olmakla birlikte, bu iki romanın daha önce yazılmış ancak gazeteye verilmemiş olması da mümkündür.

Esrarengiz Çorap'ta fabrika sahibi Doktor İhsan'ın hem bir cinayeti hem de karmaşık bir aşk ilişkisini çözme gayretlerini okuyoruz. Cinayete kurban giden, İhsan'ın baba dostu Osman Bey'dir. Görünüşe göre Osman Bey zehir içerek intihar etmiştir ama ne İhsan ne de babasının ölümünden kısa bir süre sonra yurtdışından dönen kızı Aslınur buna inanır.

Doktor İhsan'ın şüphelenmekte haklı gerekçeleri vardır: Osman Bey ölümünden iki gün evvel İhsan'a, ortakları Haşmet ile Aydın'ın yolsuzluk yaptıkları şüphesini açmış, bunu ispat edeceğini de vaat etmiştir. İhsan'ın evlenme hayalleri kurduğu Aslınur'sa babasının intihar edecek yaradılışta olduğuna inanmaz. O da İhsan'a âşıktır ancak İhsan'ın alkolik olması ve kendisinden uzak durması nedeniyle tutar, Aydın'la evleniverir.

Enez'deki bir av partisi bütün amatör hafiye ve şüphelileri bir araya getirir, yeni cinayetlere gebe tehlikeli bir atmosfer, bizlere keyifli bir polisiye sunar.

Uğursuz Fotoğraf'ta, Almanya'da her nasılsa Yahudi diye mimlenip toplama kampında esir edilen Halil, namı diğer Torpil, memlekete nihayet döndüğünde nişanlısını evlenmiş, babasını Nazi diye hapsedilmiş, kardeşini de cinayete kurban gitmiş olarak bulur. Tek tesellisi, eskiden beri kendisine yanık olan dansöz sevgilisi Neha ile yakın dostu Oktay'dır. Üç kafadar, Halil'in intikam planı doğrultusunda yasaları hafiften esnetip ülkemizdeki beşinci kola karşı mücadeleye girişirler.

Müzehher Hanım, kitap olarak yayımlanan bu iki polisiyesinden sonra ne yazık ki türe veda etmiş, 1966 tarihli çocuk romanı *Korkusuz Murat* ve 1969 tarihli roman tefrikası *Kök Salmış Ağaçlar* ile iki kurgu eser daha verdikten sonra yazarlığı da bırakmıştır.

Tekil örnekleri saymazsak, tür yazarı olarak ilk kadın polisiyecimizin Müzehher Hanım olduğunu kabul etmek gerekir. Kadın dedektifler üzerine *221B*'nin 2. sayısındaki dosya yazılarına bakarsanız, kadın tiplemelerin hafiyeden ziyade suçlu olduklarını da göreceksiniz. Bu anlamda Güler G. ve Anberbu Dadı'nın amatör hafiyelik maceraları da özel bir öneme sahiptir. Önümüzdeki dönemde yayıncıların ilgisini çekmesini umalım, Karamağaralı polisiyelerini artık kitaplığımıza da dizebilelim…

AHMET MİTHAT EFENDİ VE İLK TÜRK POLİSİYELERİNİN İDEOLOJİSİ

ROMANIN YAPISINDAKİ DİĞER ÖNEMLİ UNSUR DA DEDEKTİFLERDİR. DEDEKTİFLERİN ASLINDA TOPLUMUN ÖRNEK ALMASI GEREKEN İDEAL KİŞİLER OLDUĞU SÖYLENEBİLİR. ÖRNEĞİN, *ESRAR-I CİNAYAT*'TAKİ MÜSTANTIK OSMAN SABRI BEY, *DÜRDANE HANIM* ROMANINDA DEDEKTİFLİĞİ ÜSTLENEN ULVİYE HANIM, *CELLAT*'TA ANDRE GOCAFO VE *HAYDUT MONTARİ*'DE ANDREA KARAKTERLERİ ÇOK DİL BİLEN, YÜKSEK TAHSİL GÖRMÜŞ, KİBAR, NAMUSLU, DÜRÜST VE MODERN İNSANLARDIR.

Polisiyeyle yakından ilgili olan okurlar, onun politikayla ilişkili bir tür olduğunu birçok kez okumuş ya da duymuştur. Bu konuda söylenenlere hak vermemek mümkün değil. Polisiyenin politikayla yakından ilişkili bir tür olduğunu görebilmek için ülkemizdeki örneklere bakmak dahi yeterli olabilir.

Ülkemizdeki ilk polisiyeler, türün gelişimine uygun olarak gazetenin en önemli kitle iletişim aracı ve ideolojik aygıt olduğu Tanzimat döneminde tefrika olarak yayımlanmaya başlamıştır. Henüz roman türünün ilk denemelerinin yapıldığı bu dönemde yazarlar özellikle onun üzerine fazla eğilmemiş olsa da polisiye roman, dönemin modernleşme ideolojisini en iyi yansıtan türlerden biri olmuştur. Bunu eserlerinde net bir şekilde görebileceğimiz bir yazar da Türk edebiyatında ilk polisiye romanları yazan Ahmet Mithat Efendi'dir. Bu nedenle Ahmet Mithat'ın *Esrar-ı Cinayat, Cellat, Dürdane Hanım* ve *Haydut Montari* gibi eserlerinde politika ve polisiyenin ilişkisine göz atarak bu eserlerin Tanzimat döneminin modernleşme ideolojisini oldukça iyi yansıttığını göstermeye çalışacağım.

ROMANLARDAKİ İDEOLOJİK YAPI

İdeolojik yapısından bahsedeceğimiz romanların zaten siyasi mesaj taşımaya oldukça elverişli bir şekilde kurgulandığını da söy-

leyelim. Abartılı ve duygusal davranışların yanı sıra fedakârlık, rastlantılar gibi romantik konulara ya da melodram öğelerine sık rastlayacağımız bu romanlarda iyiler çoğunlukla hayatta kalır ve kazanır. Ölen iyi karakterlerse onurlu bir şekilde yaşamlarını sonlandırır. Bu nedenle Ahmet Mithat'ın polisiye romanları, halka mesaj taşımak için ideolojik bir araç işlevi de görmüştür.

Ahmet Mithat'ın polisiye romanlarında kendini tekrar eden ideolojik bir yapı bulunur:

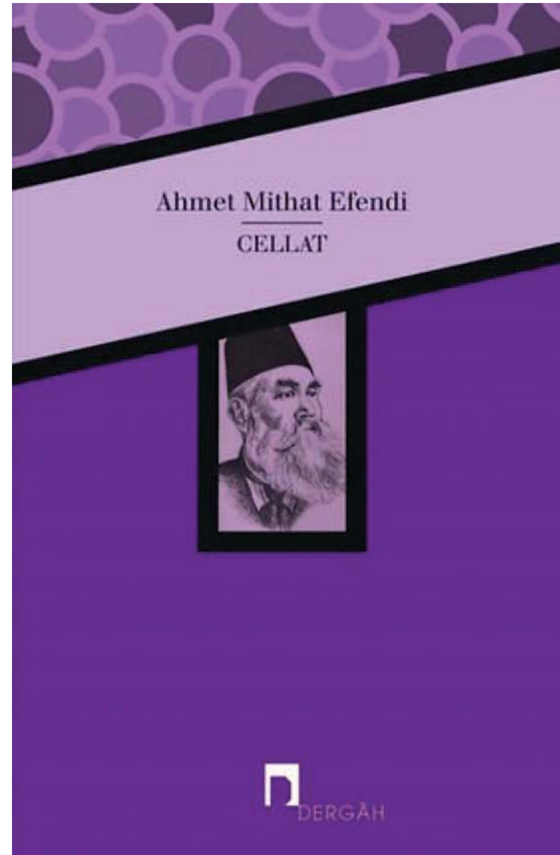
Eser	Katil	Maktul	
		Suçlu	Suçsuz
Esrar-ı Cinayat	Kalpazan Mustafa	Halil Suri	Peri
Dürdane Hanım	Çerkes Sandal, Ulviye Hanım	Mergup Bey	Dürdane Hanım
Cellat	Simon Garas	Simon Pankar	Andre Gocafo, Stefani Tonak
Haydut Montari	Haydut Montari	Corcino	Andrea, Ancelina

Tabloda görüleceği üzere yazarın dört polisiye romanında da tekrar eden yapı, katil-maktul ilişkisini ve dedektifleri içerir.

Öncelikle bu romanlarda göze çarpan katillerin, katil olmakta önemli nedenleri olduğunu belirtelim. Bu insanlar, işledikleri cinayetin cezasını çekmekle birlikte okur karşısında manevi olarak aklanırlar. Çünkü bu anlatılarda önemli olan öldürme eyleminin kendisi değil, eylemin ardındaki niyettir. Aslında bu durum bir yanıyla oldukça Jakoben bir tavırken bir yanıyla da ayrıntılı bahsedeceğimiz ceza hukukuyla ilgilidir. Yazar bu yapıyla modern bir hukuk sisteminin olmadığı ve gerçek suçluların ceza almadığı bir toplumsal düzenin, mağdurları kendi adaletlerini sağlamak adına cinayete teşvik edeceğini göstermektedir.

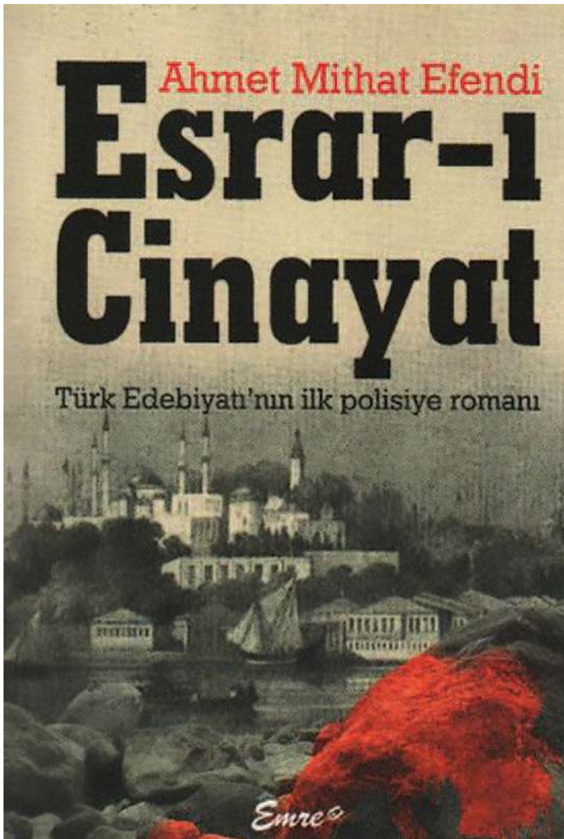
Bu nedenlerle romanlardaki maktuller de ikiye ayrılır: Katilden daha suçlu olan maktuller ve gerçekten mağdur olan maktuller. *Esrar-ı Cinayat* romanında Kalpazan Mustafa'ya Hediye Hanım'ın cariyesi Peri'yle onu evlendireceği konusunda söz veren Halil Suri, Hediye ve Mutasarrıf üçlüsü, Mustafa'ya sahte para bastırır ve sonunda onu kapının önüne koyar. Hediye, Peri'yi de zorla Hasan Suri'ye verir. En sonunda Mustafa, Peri'yi öldüren Hasan Suri'den intikam almaya karar verir ve onu öldürür. Kısacası, buradaki maktul Hasan Suri, aynı zamanda katil ve dolandırıcıdır. Aynı şekilde Dürdane Hanım'ın kendisine zaafından yararlanarak onu nikâh vaadiyle hamile bırakan Mergup Bey, doğacak çocuğu da öldürmek isteyince yine intikam fikri kaçınılmaz olur. *Dürdane Hanım* romanında tam anlamıyla bir cinayet işlendiğini göremesek de Mergup'a suikast planlayan Ulviye Hanım ile geçmişte yine haksızlığa uğrayarak kendini savunmak için cinayet işleyen Sandalcı Sohbet'i örnek olarak verebiliriz. *Cellat* romanındaysa Napolyon'un sadık hizmetkârı Simon Pankar, hem devleti dolandırır hem de âşık olduğu Stefani'nin nişanlısını öldürmeye kalkar. Bunun üzerine Andre'nin babası, Simon'dan intikamını alır. Çünkü suçlu, Simon Pankar ve Mutasarrıf Paşa gibi bir devlet yetkilisi ya da Corcino, Mergup ve Halil Suri gibi zengin biri olduğunda cezasını bulması mümkün değildir. *Haydut Montari*'deyse aslında maktul olan Andrea'yı katil kılığına bürünmüş olarak görürüz. Ahmet Mithat, bu örnekler aracılığıyla peşin hüküm vermenin doğru olmadığını ve hükme varabilmek için bir mahkemeye ihtiyaç duyulduğunu göstermiş olur.

Bu noktada tablonun, yazarın aklındaki toplum inşasını da yansıttığı söylenebilir. Bu romanlarda savaşılan suçlular, Halil Suri gibi gayrimüslim dolandırıcılar, Mergup Bey gibi mirasyediler,

Hediye Hanım gibi paragöz, savurgan kişiler ve Mutasarrıf ile Simon Pankar gibi yozlaşan bürokrasinin "şakşakçı" takımıdır. Bu suçlu maktuller aracılığıyla bürokrasideki ve toplumdaki yozlaşma sert biçimde eleştirilir. *Esrar-ı Cinayat*'ta gördüğümüz mutasarrıfı betimlerken anlatıcı şöyle der: "Beyoğlu Mutasarrıfı deyince akla ne geliyorsa odur." Romandaki mutasarrıf, gerçek hayattaki Beyoğlu mutasarrıfını kopya ettiği için yazar, önemli bir gerçeği roman aracılığıyla açığa çıkarmış olur ve gerçek hayattaki mutasarrıf, romandaki gibi Avrupa'ya kaçmak zorunda kalır. Bu da Ahmet Mithat romanlarının ardındaki politik kaygıyı gösteren örneklerden biridir.

Romanın yapısındaki diğer önemli unsur da dedektiflerdir. Dedektiflerin aslında toplumun örnek alması gereken ideal kişiler olduğu söylenebilir. Örneğin, *Esrar-ı Cinayat*'taki müstantik Osman Sabri Bey, *Dürdane Hanım* romanında dedektifliği üstlenen Ulviye Hanım, *Cellat*'ta Andre Gocafo ve *Haydut Montari*'de Andrea karakterleri çok dil bilen, yüksek tahsil görmüş, kibar, namuslu, dürüst ve modern insanlardır. Dedektiflerin yukarıdaki tabloda bulunmamasının sebebiyse romanın taşıdığı "kıssa" doğrultusunda ait oldukları sosyal sınıfın ve meslek grubunun değişmesidir. *Esrar-ı Cinayat*'ın önemli bir mesajı olan ceza hukukunun gerekliliği doğrultusunda dedektif, bir polis memuruyken *Dürdane Hanım*'da kadın konusu öne çıktığı için dedektif bir kadın olmuştur. Bu durum, yazarın konu almak istediği duruma ve seslenmek istediği kitleye göre değişmektedir.

CEZA HUKUKU VE ADALET

Karl Marx, bir suçlunun yalnızca suç değil, aynı zamanda ceza hukukunu da ürettiğini çünkü burjuva düzenini tehdit ettiğini söyler. Bu nedenle polisiye romana burjuvazinin atfettiği önemli bir görev de ceza hukukunu yeniden üretmesidir.

Ahmet Mithat'ın Osmanlı Devleti'nin bu gibi konularda Avrupa'nın yanında "geç kaldığını" fark ettiğini söylemek mümkün. Romanlarındaki, kendi adaletini sağlayan insanlar da bununla ilintilidir. Çünkü yazarın bütün polisiye romanlarında ceza hukukunun yani "adliyenin" ne kadar gerekli olduğunu anlatıcı ağzından sık sık duyarız. Hatta edebiyatımızdaki ilk polisiye roman sayılan *Esrar-ı Cinayat*'ta gizem, romanın yarısında çözülürken kalanındaysa Osman Sabri'nin verdiği hukuk mücadelesi anlatılır:

"Ah Necmi! Saye-i şahane'de şu usul-ü adliyyenin Avrupa usul-ü adliyyesine tahvil olunduğunu göremeyecek miyim? Bir müddeiumumi olmayacak mı ki, adalet-i seniyye namına umumun davacısı olarak iddia olunmayan hukuku o iddia eylesin? Bir müstantik olmayacak mı ki tahkikata lüzum göreceği şeyleri bir paşa dahi reddedemesin?"

Yazarın ceza hukuku konusunda vurguladığı en önemli şey, kanun önünde eşitliktir. *Esrar-ı Cinayat*'ta mutasarrıf, suçluyu ortaya çıkarmasın diye müstantiki işten atabiliyorken *Cellat*'ta bir zadegân, tehditle başkasının karısına göz koyabilir ve hiçbir yaptırımla karşılaşmaz. Bu adaletsizlik romanlarda sık sık vurgulanır.

Diğer önemli konuysa davacı olmayınca davayı açacak bir kurum olmamasıdır. Örneğin, bir genç kızın ölümü, sahibesinin suçuysa davacısı kim olabilir? Hediye Hanım da cariyesi öldürüldüğünde bu nedenle davacı olmadığı için müstantik Sabri Bey, elmas hırsızlığından kendini hapse attırarak mahkemede cinayeti gündeme getirebilmiştir. Ayrıca Osman Sabri Bey, davacı bulamadığı için cinayeti gündeme getiremezken Paris'te geçen *Cellat*'ta Andre, sokakta kendisine bıçak çeken Leon hakkında şikâyette bulunmamasına rağmen Leon üç yıl prangaya mahkûm edilir. Bu da Osmanlı Devleti'nin geç kalmışlığını gösteren örneklerden biridir.

KADINLARIN TOPLUMDAKİ YERİ

Ahmet Mithat Efendi, modernleşmeyle birlikte oluşmaya başlayan yeni toplum için kadının, ezelden beri var olan yerini sorgulamış hatta mevcut ahlaki normların dışına çıkarak kadın rolünü değiştirmeye çalışmıştır. Bu durumu birçok eserinde olduğu gibi polisiye romanlarında da görmek mümkündür. Yazar bu romanlarda toplumun yerleşik ahlak anlayışına karşı bireysel ahlakı özellikle kadınlar üzerinden savunur. Bu durumu, *Dürdane Hanım* romanında Ulviye ve *Cellat*'ta Stefani Tonak karakterleri üzerinden gözlemleyebiliriz. Örneğin evine bir erkeğin girip çıkması ve en önemlisi dul olması nedeniyle herkesin dedikodusunu yaptığı Ulviye Hanım, toplumun ondan bekledikleri karşısında daima kendi ahlak yargılarına göre yaşayan bir kadındır:

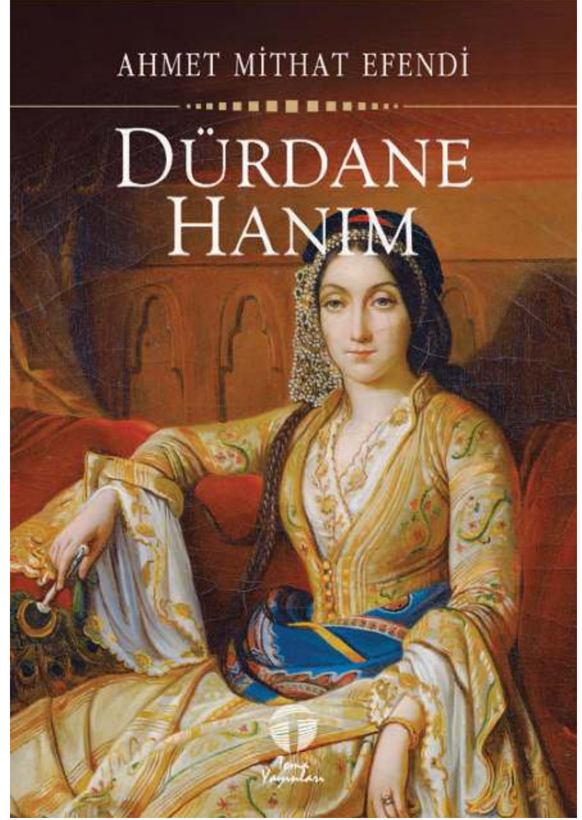
"Aferin Dürdane Hanım! Evet, bir intikam alalım ki bütün cihana ibret versin. Bu zalim erkekler de görsünler ki bir kadın da intikam alabilir. Bunu anlasınlar da bundan sonra kadınları öyle bir mendil yerine koyup burnunu sildikten sonra bir yana atıvermeyi kendilerinde cesaret bulamasınlar."

Yukarıdaki alıntıda da görüleceği üzere Ulviye, toplumun ve erkeklerin ona biçtiği rolün dışına çıkar. Anlatıcı da Ulviye'nin mehtap sefalarında erkeklerle gezdiğini söyleyen insanları, "başka bir konuşma bulamayıp yalnız ona buna kanca takmakla çene çalan" kişiler olarak mahkûm eder. Ayrıca kadının sokağa ne kılıkla çıkacağının dahi devlet tarafından belirlendiği bir dönemde Ulviye'nin erkek kılığına girip meyhanelerde oturması ve Sandalcı Sohbet ile aynı odada uyuması da toplum karşısına çıkarılan bireysel ahlakı açıkça göstermektedir.

Benzer şekilde Stefani Tonak da bir türlü kavuşamadığı Andre'yi beklediği için evlenmezken hakkında birçok dedikodu çıkar. Buna rağmen Stefani, Napolyon'un "asker doğurma makinesi" olarak gördüğü kadının toplumdaki yeri konusunda nettir:

"Baba olmak sıfatıyla beni mirasınızdan mahrum etmeye kadar hakkınız olabilir. Fakat bir de ben kadın olduğum cihetle istediğim kocayı kendim intihapta haklıyım."

Yeni topluma model oluşturacak bu iffetli, güçlü ve eğitimli kadınların yanı sıra Ahmet Mithat romanlarında göze çarpan diğer bir önemli konu, kadının âşık olma hakkıdır. Yazar, aşk gibi duyguların kadına münasip görülmediği bir dönemde aşkı her cinsiyet için kutsal bulur. İslam'da zina, kadına da erkeğe de yasak olmasına rağmen dini kurallarla yönetilen Osmanlı toplumunda zina yapan kadın en ağır cezalara çarptırılırken erkek aynı muameleyi görmüyordu. *Dürdane Hanım* romanı tam da bu noktayı irdeler. Mergup Bey, genç bir kadının hislerini kötüye kullandığı halde hiçbir ceza almazken Dürdane Hanım gayrimeşru çocuğunu başkasına vermek durumunda kalır. Bu noktada anlatıcı, Dürdane'yi aşkının etkisi altında olduğu için temize çıkarır:

"Kızda görünen bu aşırı cesaret, ahlaksızlığından değildir. Bunu Mergup da itiraf ediyor. Biçare Dürdane sevda hastalığı ile adeta çıldıracak gibi olduğu için bu kadar cesaretlidir."

Kadının toplumdaki yeri konusunda gösterdiği çabanın ve inşa ettiği özgür kadın karakterlerin yanında yazar, aslında bu özgürlüğe bir sınır da çizmektedir. Bir yandan kadına erkek kılığında dolaşma serbestisi tanırken bir yandan da devamlı kadınların ne giyeceğine ve özellikle nasıl süsleneceğine karışır. Tüm polisiye romanlarında kadınlara "yüzünü boyayıp değirmenci çırağına" benzememesini ve sade giyinmesini salık verir. Bu da yazarın hayalindeki yeni toplumun örnek kadınlarını gösterir. *Esrarı Cinayat*'ın Hediye Hanım'ı da kadının nasıl olmaması gerektiğinin bir resmidir. Karakter aracılığıyla kadının namuslu ve tutumlu olması öğütlenir. Hediye Hanım bu anlamda tıpkı Felatun Bey gibi istenilen modelin tam karşıtıdır. Yazar bu şekilde kadınların özgürlüğünün de sınırlarını çizmiş olur.

GAZETE VE ROMANIN ÖNEMİ

B. Anderson, *Hayali Cemaatler* kitabında, milletlerin oluşumunda kitle kültürü ürünlerinin büyük etkisi olduğunu söyler. Çünkü bu ürünler topluma, bir arada olduğu, her şeyin yolunda gittiği ya da adaletin er geç sağlandığı gibi mesajlar verirken onu eğitmede ve dönüştürmede de oldukça önemli bir araçtır. Tanzimat dönemi için bu kitle ürünlerinden en önemlileriyse gazete ve romandır. Kaldı ki romanların büyük çoğunluğu da gazetelerde tefrika edilmektedir.

Gazetede yayımlanan bu tefrikaların okur üzerindeki etkisi göz ardı edilemez. Çünkü dönemin pek de eğitimli olmayan okuru, bu anlatıların gerçek olduğuna inanabilmektedir. Bu nedenle Tanzimat döneminde gazete ve roman gibi kitle kültürü ürünleri, modernleşme düşüncesinin topluma açılmasında ve toplumu eğitmede önemli bir işlev üstlenir. Ahmet Mithat da yazarlığı, gazeteciliği ve yayıncılık faaliyetleriyle dönemin oldukça önemli kişilerinden biridir. Osmanlı'nın Batı karşısındaki gecikmişliğini eserlerinde birçok kez vurgulayan yazar, gazetecilik ve yayıncılığı bu gecikmişliği giderebilmek için tek çare olarak görür. Bu nedenle gazete ve roman, onun diğer eserleri gibi polisiye eserlerinde de geniş bir yer kaplar.

Eğitimsiz okurun bu anlatıları gerçek gibi algıladığını söyledik. Ancak bu sadece okurun eğitim seviyesiyle ilgili değildir. Yazarlar da zaman zaman anlatıların gerçek olduğuna okuru ikna eder. *Dürdane Hanım*'daki anlatıcı, okura, hayatı romanlardan öğrenebileceğini ima eder:

"Dürdane'nin 'Ben hiç roman okumadım' sözünü işittiği zaman Ulviye Hanım, kızın hem lakırdısını dinliyor hem de zihninden 'Eğer sen romanları okumuş, hem de dikkatle okuyup erkeklerin kadınların hallerini gereği gibi öğrenmiş olsaydın kendini bu hallere düşürmezdin' hükmünü veriyordu."

Alıntıdan anlaşılacağı üzere Ulviye'nin uyanık ve akıllı olmasında romanlardan aldığı eğitimin büyük payı vardır. Bu şekilde yazar, romanı bir eğitim aracı olarak göstermektedir.

Bunun yanı sıra romanlardaki anlatıcılar da sadece hikâye içinde değil, anlatının dışına sık sık çıkarak gazetenin ne olduğundan, faydalarından ya da bir gazetecinin nasıl olması gerektiğinden bahseder:

"Gerek politika gerek asliye vesairece muhafazası devletin menafiine muvafık olan şeyleri herkesten ziyade gazeteciler muhafaza ederler. Zira devletin menfaati demek doğrudan doğruya milletin ve memleketin menfaati demektir."

Romanlardaki esrarın çözülmesinde de gazete ve gazetecilerin çok büyük payı vardır. *Esrar-ı Cinayat*'ta adı verilmeyen gazeteci, hapse düşen Osman Sabri'nin aklanmasında önemli rol oynarken Kalpazan Mustafa da gazeteye gönderdiği mektuplar aracılığıyla cinayetin ortaya çıkmasını ve suçluların yargılanmasını sağlar. *Cellat* romanında da suçsuz yere idam edilmek üzere olan Piyer Tolkaş'ın masum olduğu, gazeteci Andre'nin yazdığı risaleler neticesinde ortaya çıkar. Kısacası bu iki romanda da gazeteciler, dedektif rolünü üstlenecek kadar önemlidir.

Politikayla çoğu zaman yakından ilişkili olduğunu düşündüğüm polisiye romanlar, Türk modernleşmesini de oldukça iyi yansıtmaktadır. Bu durumu edebiyatımızdaki ilk polisiye yazarı Ahmet Mithat Efendi'nin eserlerinde açıkça görmek mümkün. Polisiyenin ideolojik bir mesaj taşımaya elverişli olmasının yanı sıra roman türünün bir modernleşme aracı olarak kullanıldığı bu dönemde, Ahmet Mithat'ın polisiye romanları da anlatım biçimi, karakterleri ve gazete gibi araçların önemli yer kaplamasıyla modernleşmenin önemli bir aracı olmuştur. Türk edebiyatında polisiye üzerine düşünen ve bir şeyler üreten az sayıda araştırmacı olduğunu göz önüne alırsak bu türün politika, sosyoloji ve tarih gibi diğer disiplinlerle bir araya gelerek oluşturduğu bu gibi anlatıları incelemek, polisiyenin önemini kavramamıza da yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

- *Esen, Nüket, ve Erol Köroğlu. Merhaba Ey Muharrir! Ahmet Mithat Üzerine Eleştirel Yazılar. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi. 2006*
- *Mandel, Ernest. Hoş Cinayet: Polisiye Romanın Toplumsal Tarihi. İstanbul: Yazın Yayıncılık, 1985.*
- *Mithat Efendi, Ahmet. Cellat/Esrar-ı Cinayat. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. 2000.*
- *Mithat Efendi, Ahmet. Dürdane Hanım. İstanbul: Klas Yayınları. 2004.*
- *Şahin, Seval. Cinai Meseleler: Osmanlı-Türk Polisiye Edebiyatında Biçim ve İdeoloji (1884-1928). İstanbul: İletişim Yayınları. 2017.*
- *Üyepazarcı, Erol. Korkmayınız Mister Sherlock Holmes!: Türkiye'de Polisiye Romanın 125 yıllık öyküsü, İstanbul: Oğlak Yayınları, 2008.*
- *https://www.academia.edu/5706249/_Aşırılık_Suç_ve_Düzeni_Tefrika_Romanda_Yazmak_Dürdane_Hanım_Örneği_*

ANNECİĞİM, TÜRKLER GELİYOR!

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN BİLİNEN İLK SERİ KATİLİ, NAMI DİĞER ANTEP CANAVARI ABDULLAH DAYI İDİ. ABDULLAH PALAZ (1922-1992) KİMİNE GÖRE BİR ŞEHİR EŞKIYASI, KİMİNE GÖREYSE MEMLEKETİN NAMUS BEKÇİSİYDİ. FAALİYETE HENÜZ 16 YAŞINDAYKEN YEDİ KİŞİYİ ÖLDÜREREK BAŞLAMIŞ, 300'DEN FAZLA ADAM YARALAMA, 43 CİNAYETTEN 38 AYRI CEZAEVİNDE TOPLAM 48 YIL HAPİS YATMIŞ, 24 CİNAYETTENSE BERAAT ETMİŞTİ.

16. yüzyıl Avrupa'sı için istila tehdidi oluşturan barbar Türklerin suçbilimle ilgili etnik ve coğrafi araştırmalarda vahşet skalasının son sıralarında yer alması pek inanılır değildir. Rivayet olunan odur ki bu kadim topraklardan nadiren seri katil çıkar ve bu şaşırtıcı durumun baş nedeni, biz Türklerin yakın, sıcak ve kucaklayıcı aile bağları ve mahallelerdeki yakın komşuluk ilişkileridir.

Coğrafi olarak açık arayla dünya seri katil çıkarma şampiyonu -2743 kişiyle tüm seri katillerin % 76'sı- ABD'li seri katillerin sayısal üstünlüğüyle kıyaslandığında Türkiye'nin çıkardığı psikopat katiller, esamisi okunmayacak kadar az sayıda görünse de bu rakamlar gerçek durumu yansıtmaktan hayli uzaktır.

90'lı yıllara kadar Türkiye'den seri katil çıkmadığı iddia edilmekteydi. Yeterli istatistiki veri olmamasını bir kenara bırakalım -özellikle 70 ve 80'li yıllarda- seri katilleri ve diğer ağır suçluları teşhis ve tespit etmeye, suça engel olmaya ve suçlulara cezai yaptırım uygulamaya mecali kalmamış bir ülke görünümündeydik. Ülkemizin her yanından şüheda yerine seri katil fışkırsaydı dahi, Adli Tıp Kurumu'nun doğru şart ve standartlarda otopsi ve teknik analiz yapamadığı, mekanik daktilolarla yazılan ifade tutanaklarının birbirinin içine geçtiği ve içeriğindeki kanıtların karartılabildiği dava dosyaları nedeniyle öleni öldürenle ilişkilendiremeyecek durumdaydık.

Avrupa Birliği'nin uyum yasalarıyla birlikte, adli ve idari güvenlik kurumlarımız ve adliyelerimizin yapısal işleyişiyle ilgili düzenleme ve yatırımların meyvelerini vermeye başladığı 2000'lere gelindiğindeyse uluslararası seri katil tanımına uygunluğu tespit olunup adli makamlara intikal etmiş bir avuç psikopat caniden söz edilmekteydi.

Abdullah Palaz

Türkiye Cumhuriyeti'nin bilinen ilk seri katili, namı diğer Antep Canavarı Abdullah Dayı'ydı. Abdullah Palaz (1922–1992) kimine göre bir şehir eşkıyası, kimine göreyse memleketin namus bekçisiydi. Faaliyete henüz on 16 yaşındayken yedi kişiyi öldürerek başlamış, 300'den fazla adam yaralama, 43 cinayetten 38 ayrı cezaevinde toplam 48 yıl hapis yatmış, 24 cinayettense beraat etmişti.

Rivayete göre, Abdullah Palaz bir dönemde hayranı olduğu Nâzım Hikmet'le aynı hapishanede, aynı koğuşta kalmıştır. Kendisini Nâzım'la aynı koğuşa vermesi karşılığında cezaevi müdürüne hapishanede uslu durup sükûnet sağlayacağını -ve hatta onu öldürmeyeceğini- söylemiş, ünlü şair o cezaevinde kaldığı sürece müdüre ilişmeyen Palaz, Nâzım'ın bir başka cezaevine naklinden sonra müdürü de öldürmüştür.

HRİSANTOS İLK CİNAYETİNİ, BOĞAZKESEN'DE MUHALLEBİCİLİK YAPAN RECEP USTA ADLI BİRİNİ ÖLDÜREREK GERÇEKLEŞTİRDİ. DÜKKÂNDAKİ PARALARI ALARAK KAÇTI. OLAYDAN KISA BİR SÜRE SONRA TUTUKLANAN HRİSANTOS YARGILANIP 15 YIL KÜREK CEZASINA ÇARPTIRILDI ANCAK BU DURUM UZUN SÜRMEDİ.

Son olaydan sonra sürgün üzerine sürgün yiyen Abdullah Palaz, dönemin İçişleri Bakanı'nca ziyaret edilmişti. Bu ziyaretin sebebi, Abdullah Ağa'nın devlete olan saygısını kullanarak biraz durulmasını sağlamaktı. Sonunda Bayrampaşa Cezaevi'ne gönderilmiş, buraya geldiğinde 60 yaşına merdiven dayamıştı. O zamanki infaz kanunu gereğince, Abdullah Dayı -40 yılı aşan ceza süresi ve sağlık sorunları göz önüne alınarak- 1991'de özel afla tahliye olduktan 9 ay sonra öldü.

Kabadayılığıyla efsane haline gelmiş Abdullah Dayı'nın suç fırtınasından çok önce, Mondros Mütarekesi'nin akabinde yaşanan işgal günlerinde; gaddarlığı, sadistliği ve kişilik bozukluklarıyla tanınan Hrisantos adındaki terzi çırağı bir Rum vatandaş, kendine bir çete kurmuş ve işgal altındaki İstanbul'un üzerine bir kâbus gibi çökmüştü. Hrisanstos -çoğunluğu polis olmak üzere- onlarca kişiyi katletmişti.

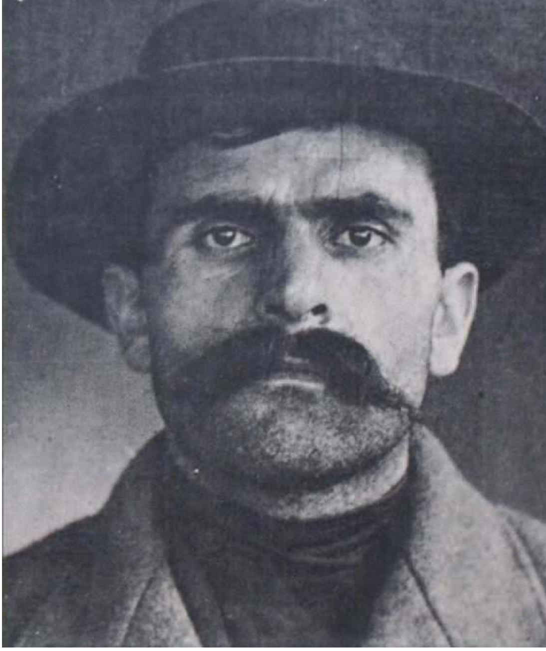
Asıl adı Hristo Anastidiyadis olan Hrisantos'un doğum yılı, kayıtlarda 1898 olarak geçer. Beyoğlu'nda dünyaya gelen Hrisantos'un babası Ahilya, 1910'da Atina'ya gitmiş ve bir daha kendisinden haber alınamamıştı. Annesi Andernohin ise bir genelev işletmecisiydi. Çocukluğundan beri suç batağında olan Hrisantos, ağabeyi Koço ile birlikte tramvaylarda yolcuların para çantalarını kapıp kaçardı. Bazen de annesinin işlettiği geneleve gelen erkeklerin paralarını çalardı.

Hrisantos ilk cinayetini, Boğazkesen'de muhallebicilik yapan Recep Usta adlı birini öldürerek gerçekleştirdi. Dükkândaki paraları alarak kaçtı. Olaydan kısa bir süre sonra tutuklanan Hrisantos

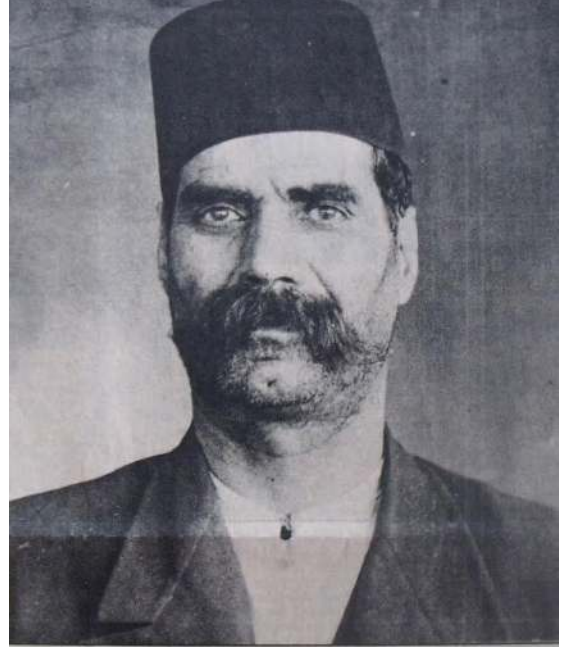

Hristo Anastidiyadis

Piç Ardaş

Arap Hüsnü

yargılanıp 15 yıl kürek cezasına çarptırıldı ancak bu durum uzun sürmedi.

Hapisten kaçan Hrisantos, seri cinayetler işlemeye başladı. Taksim Polis Merkezi personelinden Mehmet Efendi bir gece görev yaptığı merkeze doğru giderken Hrisantos ve arkadaşları tarafından tecavüze uğrayan Madame Despina adlı bir kadının yardımına koştu, olay yerine geldiği sırada Hrisantos'un kurşunlarıyla hayatını kaybetti.

Bu cinayetin ardından, Hrisantos ve çetesini yakalamak için İstanbul'daki emniyet güçleri sıkı bir takip başlattı ancak peşlerine düşen polis ekiplerindeki yedi polisi peş peşe katleden gözü dönmüş cani ve çetesi yine sırra kadem bastıysa da arkadaşlarının Hrisantos çetesi tarafından birer birer şehit edilmesi, İstanbul polisinin içindeki infiali alevlendirmişti. Düzenlenen operasyonlarda önce sağ kolu olan Zafiri'nin, ardından da çetesinin önemli adamlarından birinin öldürülmesi, Hrisantos'a vurulan iki büyük darbe oldu.

Bu tehlikeli dönemi kazasız belasız atlatmak için kimliğini ve kılığını değiştiren Hrisantos, sevgilisi Eftimya ile birlikte 1920'nin Mart ayında Yunanistan'a kaçtı ancak orada da öldürmeyi sürdürdü. Kıskançlık meselesi yüzünden bir Yunan jandarmasını katleden Hrisantos önce bir süre Selanik'te saklandı, sonraysa Pire'de yalnız yaşayamayacağını düşünüp İstanbul'a geri dönen sevgilisi Eftimya'nın peşinden -sahte bir pasaportla- 1920 Eylül'ünde memlekete son kez icabet etti.

Şehirde zirve yapan suç şebekeleriyle ilgili bir istihbaratın değerlendirilmesi sonucunda, geldiği İstanbul'da suç işlemeyi aralıksız sürdüren Hrisantos'un içinde bulunduğu ev, polis tarafından kuşatıldı ve çıkan çatışma sonucunda Osmanlı'nın son seri katili nihayet öldürüldü.

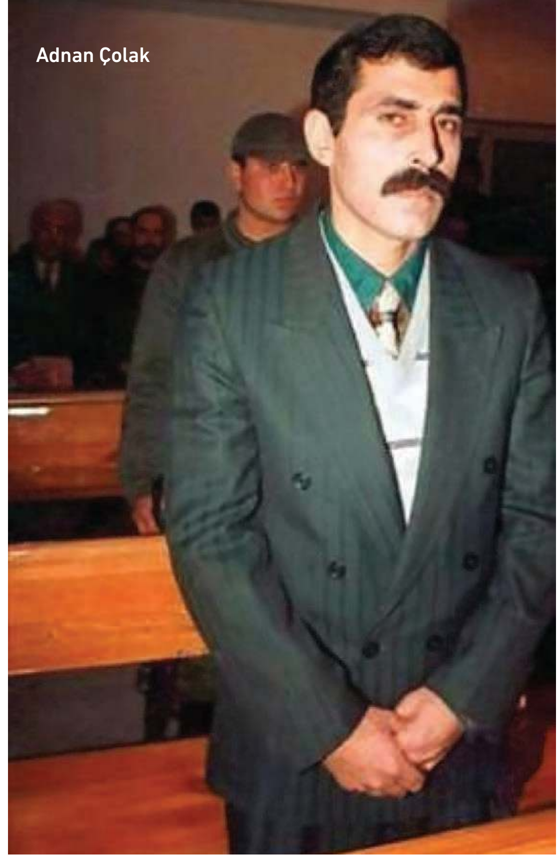
Esasında Hristo Anastidiyadis'le aynı dönemde, Osmanlı'nın son yıllarında, seri katil mi yoksa kabadayı mı olduğu tartışmalı pek çok suç makinesi kayıtlara geçmiştir. İstanbul'a gelip Manavcı Ali'yi öldürdükten sonra istediğini alarak Üsküdar'ın tek hâkimi olan -alametifarikası sağ elinin işaret ve başparmaklarının kesik olmasıydı- 1886 Sivas doğumlu Piç Ardaş, Galata'nın haracını yerken "gece insanın rüyasına girse korkutacak bir tip" diye anılan 1870 Trablusgarp doğumlu Arap Hüsnü ve 1888 Konya doğumlu namlı kabadayı Solak Ligor bunların başlıcalarıydı.

Solak Ligor genç yaşlarında ailesi ve hısımları arasında çıkan silahlı çatışmada sağ kolundan yaralanıp sakat kalmıştı. Daha sonra ailesiyle birlikte İstanbul'a göç etmiş, baba mesleği olan terziliği sakat kolu nedeniyle yapamayınca serseriliğe başlamıştı.

Ligor, kısa sürede korkunç denecek hızda bıçak kullanmaya başlamış ve ilk denemesini de Balat'ta bir Yahudi üzerinde yapmıştır. Unkapanı'ndan Eyüp'e kadar tam dört yıl boyunca bölgenin tek kabadayısı haline gelmiş, ardında sayılamayacak kadar çok cinayet bırakmış, bir hayat kadınıyla olan aşkı, saltanatının sonu olmuştur.

Solak Ligor

Adnan Çolak

Sevgilisi onu bir kalpazan çetesinin içine sokmuş, Solak Ligor yabancı polis ajanları tarafından 1921'de piyasaya sahte İngiliz parası sürerken yakalanıp götürülmüş, bir daha da kimse kendisinden haber alamamıştır.

Bitirim görünümlü katillerden sonra, Cumhuriyet döneminin bilinen ilk seri katili Abdullah Palaz, kötü insanları yok etmek üzere görevlendirildiği rivayet edilen bir kurtarıcı olsa da Türkiye, sonraki yıllarda her çeşitten kötü insan üretmeye devam etmiştir.

Bunlardan biri, 1992-1995 yılları arasında Artvin'in kırsalında 11 yaşlı insanı baltayla parçalayarak öldüren Adnan Çolak (D. 1967, Artvin) -namı diğer Baltacı- Türkiye'nin gelmiş geçmiş en vahşi seri katili olarak bilinir. Öldürdüğü yaşlı kadınların altısına -cinayet sonrasında- tecavüz eden ölüsevici Adnan Çolak, aynı zamanda bir piromanyak olup üç cinayet mahallini de kundaklamıştı.

Çolak'ın yargılanması sırasında psikopatolojik yapısıyla ilgili pek çok ipucu ortaya çıkmıştı: Küçük bir çocukken amcaoğlunun cinsel tacizine uğradığı belirlenmişti. Dediğine göre, içki içtiğinde her şey kontrolünden çıkıyor, empati kurmaktan yoksun, acımasız bir insana dönüşüyordu. Mahkemede, *"Küçükken annem ve babamla aynı odada kalırdık. Onları sevişirlerken izlerdim ve belki de yaşlı insanlara tecavüz olayının temelinde bu vardır,"* demiştir. Alın size çocuk yetiştirmenin ne kadar önemli ve hassas bir iş olduğunu anlatan örnek bir vaka daha…

Adnan Çolak, yaşlı insanları yok ederek insanlığa hizmet ettiğini düşünüyor, bunların zamanlarını çoktan doldurduklarını, başka insanların kısmetlerine mani olduklarını savunuyordu. Dediğine göre, hem kendini tatmin ediyor, hem de yaşlıları öldürerek toplumu rahatlatıyordu. Bir taşla iki kuş...

Artvin'in kırsalında çobanlık yaparak evinin geçimini sağlayan Adnan Çolak, küçük bir çocukken kendisini derinden etkileyen tecavüz olayının akabinde menenjit olmuş ve hastalık, beyninde araz bırakmıştı.

Artvin'in yemyeşil yaylalarından birinde, toplam 50 kilometrekarelik bir alanda, nüfusu beş yüz kişiyi geçmeyen bitişik köylerde işlenen toplam 11 kanlı cinayetin faili Adnan Çolak, normal hayatında Orman İşletmesi'nde geçici işçi ve çoban olarak çalışan gariban bir köylüydü.

Evli ve üç çocuk babasıydı. Yaptıklarından haberi olmayan eşi, onun tecavüzcü bir seri katil olabileceğine ihtimal bile vermiyordu. *"Adnan, çocuklarının üzerine titreyen bir babadır. Şiddete başvurmaz ve bütün yoksulluğumuza rağmen, hiçbir zaman harama el uzatmaz,"* diyordu.

Yayladaki herkesin tanıdığı bu kendi halindeki çobanın içinde ikinci bir karakter, öldürmeye hazır bir cani vardı. Adnan Çolak içki içtiğinde kontrolünü kaybediyor, başka birine dönüşüyordu. Tüyler ürpertici cinayetlerinin çoğunu balta ve keser gibi kaba suç aletleri kullanarak vahşice yöntemlerle işlemesinin yanı sıra kan revan içindeki cesetlere tecavüz ediyor, kimi zaman kurbanlarının cinsel

organlarını kesiyor ve evlerini kundaklıyordu.

Son cinayet teşebbüsünde kurbanını boğmak üzere kullandığı tülbenti olay yerinde unutması, aynı evin çatısında çamurlu ayak izleri bırakması ve -bunlardan daha da önemlisi- son kurbanı olmaya ramak kalan Hediye İ.'nin hastanede ayıldıktan sonra ifade vermesi Adnan Çolak'ın yakalanmasını hazırlamıştı.

Cumhuriyet Savcısı başkanlığındaki jandarma ekibi, ipuçlarını değerlendirdikten ve saldırıya uğrayan tanığın kimliğini belirledikten sonra hemen harekete geçti, Adnan Çolak'ı evinde serinkanlı vaziyette ailesiyle otururken buldu. Çamaşır makinesindeki kanlı fanila, şort ve diğer fiziki kanıtlara, tanıklıklara dayanarak tutukladı. 1995'in yaz aylarında yapılan yargılamasında, mahkeme heyeti onu müebbet hapse mahkûm etti.

Adnan Çolak'ın avukatının mahkemeden akıl sağlığına dair rapor talep etmesi, sonucu etkilememişti zira sanığın psikiyatrik muayenesinde; zaman ve mekân oryantasyonu tam, şuuru açık, düşünce akışı içerisinde patolojiye rastlanmamıştı ve zihni melekelerinde bir sorun yoktu. IQ'su 107 olarak ölçülen Adnan Çolak bu inceleme sonucunda cezadan yırtamadı, ne var ki 1999 genel affından -Rahşan Affı- yararlanarak tahliye edildi.

Kriminolojinin babası olarak da tanınan İtalyan Dr. Cesare Lombroso (1835-1909)'nun İtalyan ceza hukukuna ve dolayısıyla Türk Ceza Kanunu'na hediyesi olan 46 ve 47. maddeler, Cumhuriyet tarihi boyunca neredeyse tüm ağır suçluların arkasına sığındığı şahane bir olaydı. "Deli raporu" yani "T.C.K. 46-47'ye göre cezai ehliyetten yoksundur" ibareli bir heyet raporu varsa bir seri katil, yüzlerce kanıtlanmış cinayeti bile olsa hapis yatmaktan kurtuluyor ve akıl hastanesinde rehabilitasyona tabi tutuluyordu.

Türkiye'nin yetiştirdiği en feci seri katillerden biri olan Süleyman Aktaş (D. 1950) FBI'ın ünlü Davranış Bilimi Ünitesi raporunca yapılan sınıflamadaki görevli -misyoner- seri katiller tanımına uyan bir örnekti. Çivici adıyla da tanınan Aktaş, 1994'te 5 kişiyi gözlerine ve alınlarına çivi çakarak öldürmüş, cinayetlerinin nedenini "erkekliğini tam olarak ispat etmek" olarak açıklamış ve o da "ilahi güçlerin onu öldürmekle görevlendirdiğini" iddia etmiştir. Hedefi dokuz cinayete ulaşmaktı, ancak şans eseri bu skor gerçekleştirilememiştir.

Korkunç hezeyanlar içindeki çok tehlikeli bir akıl hastası olan Süleyman Aktaş, evli ve iki yetişkin oğul sahibiydi. *Kuran*'da adı geçen sayılarla ilgili takıntılarıyla Allahın buyruğunu algılıyor ve dünyayı yeterli sayıda günahkâr insanı yok

Çivici lakaplı Süleyman Aktaş

ederek temizleme işini ifa ederken, üç ve dokuz rakamlarıyla olan bağlantılı düzeneği de sağlayıp görevini tam olarak yerine getiriyordu. Üçer kişilik grupları katlediyor ve grup fertlerinin her birini çekiçle bayılttıktan sonra kafalarına üçer çivi çakarak öldürüyor, böylece toplam dokuz çivi kullanmış oluyordu ki bu sayılar Süleyman Aktaş için çok önemliydi.

Manisa Akıl Hastanesi'nce verilen kurul raporuna göre, elektrik teknisyeni Süleyman Aktaş 1984'te Elektrik İdaresi'nde çalışırken yüksek gerilime kapılarak ölümden dönmüş ve bu kaza beyninde ağır hasar bırakmıştı. Aktaş'ın cezai ehliyeti yoktu ve 1986'da Manisa'da bir başkomiseri öldürerek ilk cinayetini işlediğinde, mahkeme onu salıvermişti. 1994'teki peş peşe cinayetler sonrasında bulunup tutuklandığında çok keyifli ve sakin görünüyordu.

Rahat ve kayıtsızdı, zira Süleyman Aktaş kapı gibi deli raporuna sahipti. Mahkemeye sunulan ek raporlarda "kronik şizofren" olduğu ve T.C.K 46'ya uyduğu belirtilmişti. Adli psikiyatrlar onun tedavisinin imkânsız olduğundan emindi, bu yüzden hapse atılamadı, Manisa Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'ndeki "tehlikeliler" bölümüne konuldu.

Burada da rahat durmadı; hastanenin bahçesine havalanmaya çıkan bir başka hastayı ağır yaraladı, pencere demirlerini keserek kaçtı. Cinayetlerini işlediği Denizli'nin Çambaşı köyü sakinleri bu haberi alınca dehşete kapıldı, bir göç dalgası yaşandı ve köyün nüfusu birkaç saat içinde üçte

birine düştü. Süleyman Aktaş, Çambaşı köyüne dönüş yolunda jandarma tarafından yakalandı. Şimdi neredDedir kimse bilmese de bu kadar zamandır Manisa Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde olmadığı muhtemeldir.

Son toplu cinayetinde üç kişiyi acımasızca katletmesinden sonra Süleyman Aktaş'ın evinin bahçesinde yapılan aramada, cinayetlerinde kullanılanlara benzer 10'luk inşaat çivileri, üzerinde kan lekeleri olan bir satır ve kanlı bir pantolon bulunmuş, bunun üzerine yapılan tutuklama sonrasındaki sorgulamada, katil zanlısı işlediği korkunç cinayetleri büyük bir soğukkanlılıkla anlatmıştır.

Gerek Adnan Çolak, gerek Süleyman Aktaş ve sonrasında Kayseri Kanalboyu'nda uzaktan ateşlediği dürbünlü tüfekle altı kişiyi öldüren, üç kişiyi de yaralayan "Avcı" Hamdi Kayapınar, 1992-2002 yılları arasında öldürdüğü beş kişinin kafataslarının içine plastik Ninja Kaplumbağa bırakan "Kuyucu" Mehmet Göker'e kadar bir dolu psikopat seri katilimiz yakalandıkları halde, ya ceza ehliyetsizlik gerekçesi ya da ülkemizde sık sık uygulanan genel aflar sayesinde yeniden toplum içine salıverilmişlerdir.

TCK'ya göre bir kişinin cezai ehliyetinin olabilmesi için suçun işlenişinde ne yapmakta olduğunu ve sonuçlarının ne olacağını bilerek eyleme girmesi gerekiyordu. Yeni düzenlemeyle yasa maddelerine cezai ehliyeti etkilemeyen ruhsal bozukluklar eklenmiş; psikonevrozlar, alkol ve madde bağımlılıkları ve kişilik bozuklukları muaf tutulmuştur. Olması gerekeni yapmakta azıcık geciktiğimizden dolayı Türkiye'de cezai ehliyeti olmadığından, "delidir, ne yapsa yeridir" düsturuyla halkın arasına "raporlu olarak" salıverilen, sonra tekrar ve tekrar ağır suçlar işleyen bazılarına, "Meğer bunun cezai ehliyeti varmış," denilerek hapse atılan suçlulara ilişkin cinayet dosyalarıyla doludur.

Bugüne kadar sağ kaldığımıza şükretmeli miyiz? Cevabı bilmiyorum ama 90'lı yıllar listesine Türk yargısının yavaşlığı nedeniyle -öldürmeye 1986'da başladığı halde- girememiş ve korkunç bir seri katil olduğu ancak 2014'te ortaya çıkmış olan bir psikopatı daha eklemek gerek.

Diğerlerinin kör cehaletinin aksine Kenan Öner (D. 1958, İznik) üniversite mezunu bir bankacıydı. Evli ve bir çocuklu Öner, ilk cinayetini 1986'da -siyasi gerekçelerle iltica ettiği- Fransa'da işlemiş ve öldürüp arabasını çaldığı Mehmet Yılmaz isimli adamın yanmış cesedi bir çöplükte bulunmuştu.

1989'da Kenan Öner'i Bursa'da bulup ifadesini aldırtan Fransızlar onu gıyabında yargılayıp birinci derecede cinayetten ömür boyu hapis cezasına mahkûm etti ve 2002'de Türkiye'de yargılanması için on klasörlük dosyayı Bursa Ağır Ceza Mahkemesi'ne yolladı. Bu arada, mahalleden akça pakça bir hanım kızımızla evlenip bir de çocuğu olan ve hatta bir banka şubesinde müdür yardımcılığına yükselen Kenan Öner sahtecilik ve dolandırıcılık gibi onun için küçük sayılabilecek suçlar işleme-

"Avcı" Hamdi Kayapınar

Kenan Öner

ye, belki de öldürmeye devam ediyordu.

Dava açılınca beyefendinin bütün düzeni ve haletiruhiyesi bozulmuştur. Binbir Surat lakaplı Kenan Öner, 2004'te kısa bir süre için tutuklanmıştır. Tahliye olur olmaz anne ve babasını, üç yüzer eşit parçaya ayırıp evlerinin bahçesine gömen Kenan Öner'in polis tarafından yakalanması ve yargılanabilmesi, bir ihbar sonucunda 2014'te -cesetlerden geri kalanların fiziki olarak bulunmasıyla- gerçekleşebilmiştir.

Suçluluğunu katiyen kabul etmeyen Kenan Öner müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş, sırra kadem basan eşi Canan Öner'dense bugüne kadar haber alınamamıştır. Ülkemizin tanımlanmış ilk seri katillerinden olan bu entelektüel düzeyi yüksek ve ceset yok etme konusunda uzman ağabeyimizin daha pek çok gizli kalmış cinayeti olduğu tahmin edilmektedir.

Bir diğer yerli ve ünlü seri katil, kamuoyunca "Mobilyacı Katili" olarak tanınan Seyit Ahmet Demirci, ilk cinayetini 1998 Nisan'ında İstanbul'da işledi. Cinayetlerden kısa süre öncesine kadar hayatını taksi şoförlüğü yaparak kazanıyor, çevresindekiler tarafından sakin kişiliğiyle tanınıyordu.

Dükkânının deposunda 7.65 kalibrede bir silahla ensesinden tek kurşunla vurularak öldürülen bir mobilyacının cinayetini araştıran dedektifler, görgü tanıklarının ifadesiyle eşkâl belirlemiş ve zanlının peşine düşmüşlerdi. Yaklaşık bir ay sonra, Bağcılar'da güpegündüz işlenen bir diğer mobilyacı cinayeti sonrasında, olaylar arasında bağlantı kuruldu. Her iki olayın faili, siyah takım elbisesiyle bir müşteri gibi mağazaya mobilya seçmeye gelen, 1.75 boylarında, esmer, bıyıklı, masum yüzlü genç bir erkekti.

Üçüncü mobilyacının öldürülmesiyle birlikte polis alarma geçti ve ipuçlarını değerlendirerek, öldürülen ilk mobilyacının çalındıktan sonra takibe alınan telefonunun peşine düştü. 28 yaşındaki Seyit Ahmet Demirci, Esenler'de yakalandı. Cinayet silahı bulundu ve işlediği bütün suçları itiraf etti. Bakırköy Ağır Ceza Mahkemesi tarafından üç kez idama mahkûm edildi. AB Uyum Yasaları gereğince, bu cezalar müebbet hapse çevrildi. İyi hal, infaz yasası derken sadece altı yıl yatıp tahliye oldu.

1976 Fatsa doğumlu Seyit Ahmet Demirci, dört çocuklu bir ailenin en büyük oğluydu. Babası fırıncıydı. Küçük bir çocukken, Fatsa'da arkadaşıyla birlikte yaşlı bir mobilyacının tacizine uğramış, sapık mobilyacının arkadaşına tecavüz edişine tanık olmuştu. İki arkadaş, üniversitede okuyan Habil'in intihar ettiği haberi gelene kadar, bu olayı sonsuza kadar unutmaya karar vermişlerdi.

Demirci yakalanmasaydı, cinayetlerinin sayısını tecavüze uğradığı yaşa -11- tamamlayacaktı. Mahkemede bu şekilde ifade vermişti. Dördüncü kurbanını da tespit edip öldürmeye gitmek üzereyken yeni doğmuş kızını görünce, babalık duygusunun etkisinde kalarak öldürmekten vazgeçmişti.

Görevli -misyoner- seri katil olarak kabul etmemiz gereken Süleyman Aktaş ve Seyit Ali Demirci, kendilerine dünyadaki bazı insanları temizlemek için -dinsizler, fahişeler, marangozlar, imamlar vb.- vazife çıkartan cinsten, psikopat seri katillerdendi.

Gördüğünüz gibi hemen her cinsten, her sınıftan ve tipten bol miktarda psikopat canimiz mevcuttur ve bunların hikâyeleri, ecnebi ağabeylerinden geri kalmayacak derecede vahşidir. Başarısızlığımızın arkasındaki sorun -reklâm-tanıtım eksikliğinden daha da önemlisi- hapse atamama veya atsak da orada tutamama sorunudur. Kısacası, "Bizden seri katil çıkmaz," lafının arkasındaki gerçeklik, bir tür "tescil olamazlık" hadisesidir.

Yine de Türk seri katillerle ilgili cılız listemiz son yıllarda iki düzineye varmıştır. Bu rakam ABD'deki seri katillerin yanına yaklaşamasa dahi seri katilsizlik durumunun gerçek olmadığının kanıtıdır. Velhasıl biz Türkler her alanda kendimizi geliştirir, yetiştiririz; bundan emin olun. Yakında bu konuda da dünya liginde başarıdan başarıya koşacağımıza hiç şüpheniz olmasın.

CİNGÖZ RECAİ

PEYAMİ SAFA'NIN CİNGÖZ RECAİ'Sİ TÜRKİYE'DE TANINMIŞ BİR HIRSIZDIR. YAKIŞIKLI, UZUN BOYLU, KARA KAŞLI, KARA GÖZLÜ, ZEKİ, EĞİTİMLİ, NEREDE NASIL DAVRANMASI GEREKTİĞİNİ BİLEN BİR KİŞİDİR. PEYAMİ SAFA, HİKÂYELERİNDE ŞÖYLE TANIMLAR CİNGÖZ RECAİ'Yİ: "CİNGÖZ RECAİ NE MAHUT ADAMDIR NE DE HIRSIZDIR. CİNGÖZ RECAİ, SADECE KİBAR BİR SERSERİDİR." CİNGÖZ'ÜN İSTANBUL'UN HER SEMTİNDE EVLERİ, APARTMANLARI, UYDURMA İSİMLERİ VE BÜYÜK BİR TEŞKİLAT ŞEBEKESİ VARDIR. AMACI, ZENGİNDEN ÇALIP FAKİRE VERMEKTİR. FAKİR VE FUKARADAN HİÇ KİMSENİN MALINA GÖZ DİKMEMİŞTİR.

1920'lerin İstanbul'unda, bohem bir edebiyat hayatı süren genç yazarlardan biridir Peyami Safa. Edebiyat kariyerinin başlarında olan yazar, yavaş yavaş ünlenmektedir ancak bunun maddi mükâfatını henüz görememiştir. O nedenle annesi Server Bedia'nın adından esinlenerek yarattığı "Server Bedii" takma adını kullanarak Cingöz Recai'nin maceralarını kaleme alır ve geçimini bu hikâyelerden sağlar. Erol Üyepazarcı bir köşeyazısında, o sıralar Peyami Safa'nın evinde kalan Necip Fazıl Kısakürek'in şu sözlerini paylaşır:

" Bana soruyorlar:
- Nerede yatıp kalkıyorsun?
- Peyami Safa'nın evinde.
- O nerede kalıyor?
- Cingöz Recai'nin evinde!"

Bazı eleştirmenler ve edebiyat kitapları, Cingöz Recai'nin maceralarından, Peyami Safa'nın para kaygısıyla yazdığı edebi değerden yoksun hikâyeler olarak bahseder. Oysa Cingöz Recai, Türk polisiye edebiyatının en ünlü ve başarılı karakterlerinin başında gelir. Cingöz Recai'nin maceralarının bu denli başarılı olması tesadüfi değildir elbette. Peyami Safa'nın yazar olarak başarısının yanı sıra, hikâyelerin ilgi görmesinin sebebi, dünya polisiye edebiyatında o dönem

baskın olan trendi yansıtmalarıdır. O yıllarda, İngiltere'de Sherlock Holmes dünyayı kasıp kavururken Fransa'da Arsène Lupin adlı bir antikahraman büyük ilgi görmektedir. Amerika'daysa daha sonraları Pulp'a ve oradan da Hard Boiled olarak adlandırılan cinai roman türüne dönüşecek olan Dime Novel'lar (Erol Üyepazarcı bu türü dilimize onparalık öyküler olarak kazandırmıştır) revaçtaydı. Nitekim Cingöz Recai, onparalık öykülerin karakteristik özelliklerini barındırmakla birlikte, Maurice Leblanc'ın ünlü karakteri Arsène Lupin'in uyarlamasıdır. Ve Peyami Safa, Cingöz Recai maceralarına Arsène Lupin'i ve hatta Sherlock Holmes ile Doktor Watson'ı da davet etmiştir.

Peyami Safa'nın Cingöz Recai'si Türkiye'de tanınmış bir hırsızdır. Yakışıklı, uzun boylu, kara kaşlı, kara gözlü, zeki, eğitimli, nerede nasıl davranması gerektiğini bilen bir kişidir. Peyami Safa, hikâyelerinde şöyle tanımlar Cingöz Recai'yi: "Cingöz Recai ne mahut adamdır ne de hırsızdır. Cingöz Recai, sadece kibar bir serseridir." Cingöz'ün İstanbul'un her semtinde evleri, apartmanları, uydurma isimleri ve büyük bir teşkilat şebekesi vardır. Amacı, zenginden çalıp fakire vermektir. Fakir ve fukaradan hiç kimsenin malına göz dikmemiştir. Soygunlardan elde ettiklerinin önemli bir bölümüyle hayır kurumlarına bağışta bulunur, okullar yaptırır. Cinayet, Cingöz Recai'nin kitabında yazmaz. Hiçbir insana ve hayvana fiziki bir zarar vermemiştir.

Ancak Cingöz Recai'nin kimden çaldığı, nasıl çaldığı ya da çaldıklarıyla ne yaptığı nihayetinde önemsizdir. Bu kibar serseri yakın zamanda polis tarafından yakalanmalı ve adalete teslim edilmelidir. Bu noktada hikâyelere cevval polis müfettişi Mehmet Rıza teşrif eder. Suçluyu adalete teslim etmeye çalışan ancak her seferinde bir şekilde alt edilen Mehmet Rıza ve Cingöz Recai arasındaki bu kovalamaca, hikâyelerin ana çatışma konusunu oluşturur. Bu iki adam birbirinin rakibidir ve Mehmet Rıza senelerden beri Cingöz'ün peşinden koşmaktadır. Ancak Cingöz Recai aklına koyduğu her türlü hırsızlığa muvaffak olur ve her seferinde, nezarete atılsa dahi kaçmayı başarır. Cingöz, polis müfettişine derin bir saygı beslemesine rağmen, zekice tasarlanmış planlarıyla adeta dalga geçer kendisiyle. Mehmet Rıza, Cingöz'e "haydut" diye hitap ederken Cingöz onu düzeltir: "Nazik bir haydut."

Tüm ülke Mehmet Rıza'nın meziyetlerinden haberdar ve tatmin olmakla birlikte, Cingöz Recai karşısındakinin başarısızlığını konu etmekten geri durmaz. Hatta gazetelerden bir tanesi bu kibar haydudu tutuklamak için Amerika'dan Nat Pinkerton, Nik Karter gibi meşhur bir polis memurunun çağırılması gerektiğini iddia eder. Peyami Safa, nasıl ki hırsız karakteri Cingöz Recai'yi Lupin'in üzerinde tutuyorsa Mehmet Rıza'yı da Sherlock Holmes'ün bile üzerinde tutar.

Hikâyeler genellikle direkt olarak senaryoya ya da Cingöz'ün maharetlerine yöneliktir. Cingöz'ün kişiliğine dair ufak ama etkili ayrıntılar verir Peyami Safa. Bir mücevher dükkânını soyarken yakalanma pahasına da olsa her bir parçayı tek tek inceler Cingöz. Amacı, sahte mücevherleri almamaktır. Aksi takdirde mağaza sahibi sahte mücevherleri de hakiki zannederek aldığını düşünecek ve içinden gülecektir. Şöhretine leke sürdürmek istemez Cingöz Recai. Başka bir soygun sırasında, modern bir İstanbul hanımefendisi kılığına soktuğu yardımcılarından birini incelerken şöyle söyler: "Kıyafetini beğendim ancak sürdüğün kokuya itiraz edeceğim. Bu lavantanın modası ilkbaharda geçti."

Dolayısıyla Cingöz'ü izlediğimiz her sahnede karakterine dair ipuçları yakalarız, hırsızlık ya da kaçma planları üzerinde çalıştığını görürüz. Boş zamanı, yemeye içmeye vakti bile yok gibidir adeta. Belki de bu nedenle hikâyelerde Cingöz Recai'nin neler yiyip içtiğine pek değinmez Peyami Safa. Ancak kahve, Cingöz'ün en sevdiği içeceklerden biridir. Öyle ki çıkmaza düştüğü zamanlarda düşünme aracı olarak görür kahve içmeyi. Bir mücevher dükkânını soyduğu sırada etrafının polislerle çevrili olduğunu fark edince kolunu odanın bir köşesine uzatarak adamlarında birine bir rafı gösterir: "Baksana şuraya... Kahve tepsisiyle bir ispirtoluk var. İspirtoyu yak, ikilik cezveyi sür. Darağacına gitmeden birer şekerli kahve içelim." Yine, bir tiyatroda soygun peşindeyken yakayı ele verince işin içinden nasıl çıkacağını ölçüp tartarken vaktini limonata içerek değerlendirir, hatta yardımcılarına da ikram eder.

Tabii burada, Cingöz Recai'nin aynı zamanda Türk sinemasında yer alan ilk Türk polisiye roman kahramanı olduğunu da belirtmeden geçmemek gerek. 1954 yapımı *Beyaz Cehennem Cingöz Recai* adlı filmde Cingöz Recai karakterini canlandıran oyuncu Turan Seyfioğlu'dur. 1969'da çekilen filmdeyse Ayhan Işık canlandırır Cingöz'ü. Filmlerde yeme içme sahneleri hikâyelere göre daha zengindir. Envai çeşit yemeğin ve tatlının bulunduğu sofrada mutlaka bir şampanya ya da likör şişesi vardır. Bir elmadan kocaman bir ısırık alırken o meşhur kahkahasını patlatmayı da ihmal etmez Ayhan Işık.

CİNGÖZ RECAİ GELİYOR!

"BİZİM" POLİSİYEMİZİN EN KÜLT KARAKTERLERİNDEN CİNGÖZ RECAİ, TEKRAR SİNEMAYA UYARLANDI. POLİSİYESEVERLER OLARAK 13 EKİM'DE VİZYONA GİRECEK FİLMİ HEYECAN VE MERAKLA BEKLİYORUZ. CİNGÖZ RECAİ, MODERN BİR UYARLAMA MI, ROMANLARDAN NE KADAR YARARLANILDI, DEKORLAR VE AKSESUARLAR NASIL TASARLANDI? FİLMİN SENARİSTLERİ KEREM DEREN VE PINAR BULUT, SANAT YÖNETMENİ CİHAN GÜNDÜZ, OYUNCULAR KENAN İMİRZALIOĞLU, MERYEM UZERLİ, MERİÇ ARAL, BORAN KUZUM'LA CİNGÖZ RECAİ'Yİ KONUŞTUK. UMARIZ CİNGÖZ RECAİ, TÜRKİYE'DE POLİSİYE ROMANLARIN SİNEMAYA UYARLANMASINDA DA FARK YARATIR VE DAHA FAZLA YERLİ POLİSİYE FİLM GÖREBİLİRİZ ÖNÜMÜZDEKİ DÖNEMDE.

KEREM DEREN& PINAR BULUT

Cingöz Recai, kitaplar esas alınarak mı uyarlandı yoksa modern ve özgün bir uyarlama mı?

Pınar Bulut: Günümüze uyarlandı, özgün bir uyarlama. Temel karakterlerde kitaptakine sadık kaldık. Yani Cingöz Recai ve Mehmet Rıza kitaptaki karakterler. Cingöz'ün sürekli değişen bir ekibi vardır kitaplarda, biz sabit bir ekip kurduk ona. Film seri olarak devam ederse aynı ekiple devam edecek maceralarına. Hikâyesinde de meselelere yaklaşımı ve çözme biçimini tuttuk ama özgün bir hikâye yazdık. Devamı gelecek bir hikâye olarak tasarladık.

Önce dizi olarak mı düşündünüz yoksa en baştan beri film serisi olarak mı?

Pınar: Dizi olarak düşündük önce ama sinemaya daha uygun olduğuna karar verdik. TV'de harcamak istemedik açıkçası.

Dizi olsaydı daha fazla kitleye ulaşabilir miydi diye düşünüyorum ama 150 dakika ritim zor sanırım.

Pınar: Ritim zor ama sadece ritimle ilgili değil, içiyle de ilgili. TV ve sinemanın kriterleri çok farklı. O yüzden TV yerine sinemada olması benim için müjdeli haber.

Kerem: Bana, ayrı kategoriler olduğu için değil ama şu anda TV'nin durumu üzerinden faydalı geliyor. Çünkü şu an TV'de bir işin özgün kalmasını engelleyecek çok bariyer var. Aşılır mı, umarım aşılır; hepimiz bir şeyler yazıp aşmaya çalışıyoruz ama çok çetin bir macera, çok daha kirlenebiliyor, çok daha başka bir yere gidebiliyor.

Müdahaleye açık oluyor belki biraz.

Pınar: Cingöz Recai gibi projelerde, kültürel bir taraf da var, onu korumaya gayret etmek gerekiyor. Buna dikkat ettik.

Cingöz Recai, kült bir karakter Türkiye polisiye tarihi içinde.

Pınar: Çok sevdiğimiz bir karakter. Kitapların hepsini okuduk tabii ama proje gündeme gelince tekrar baktık. Ve bir kez daha, yazıldığı dönem içindeki önemini fark ettim. Bu kadar kolay okunabilir, her döneme hitap eden, bu anlamda zamansız bir karakter ve evren yaratması, yazmamızı kolaylaştırdı hem de heves verdi açıkçası. Sevdiğimiz bir iş oldu Cingöz Recai.

Kerem Deren: Peyami Safa'nın Cingöz Recai'de bugüne getirdiği iki mesele var: İlki, çok derinliği olan bir hikâye değil nihayetinde ama çok saf ve o anlamda hepimizin çok rahat anlayabileceği bir hikâye. Bu aralar hepimizin ihtiyaç duyduğu bir dünyası var. Daha düz, daha saf, duyguları ikircikli-karanlık olmayan. Bunları bugüne getirebilmek bir meseleydi. İkincisi de dünyada buna benzer yapımlar var, bugüne getiriyorlar ve o zamanda olan malzemeleri bir araya getirip bugüne dair bir şey söyleyebiliyorlar. Hem eğlenceli, hem çok seyredilen hem de belirli bir değeri olan bir şey yapılabiliyor. İkinci mesele de bu, dünya standartlarında bir şey yapmaktı.

Pek çok insan, filmle tanışacak Cingöz Recai'yle, belki de okuyacaklar. Sherlock dizisinin Doyle öykülerini tekrar okutması gibi bir etki olabilir mi?

Kerem: Tabii. Mantık olarak işlerin edebi halleriyle film adaptasyonlarını ikiye ayırıyorum. İki ayrı iş olarak bakıyorum. *Aşk-ı Memnu* seyrettik ve şimdi onu okuyalım, bana çok mantıklı gelmiyor. Çünkü onlar iki ayrı iş, farklı dertleri var, ayrı ayrı değerlendirilmeleri gerekli. Ama o günlere ait kültürü, bir şeyleri çağırmayı da önemli buluyorum. *Sherlock*'a da öyle bakmak gerekir. Oradaki malzeme orada duruyor zaten, gitgeli yok bunun, pratikte vardır ama o güne ait kültürel değerlerin şimdiye taşınması, bana lezzetli geliyor.

Cingöz Recai serisinin yerli sinemada önümüzdeki yıllarda daha fazla polisiye film çekilmesine katkısı ne olur?

Kerem: Cingöz Recai ile ilgili aslında yurtdışından biri gelse, "Ne güzel, bunu yapalım," diye düşünmeyebilir, ona sıradışı gelmeyebilir ama bizim ana akım sinema kültürümüz sorunlu bir kültür. Janrlara izin vermiyor. Sinemanın janrlara ihtiyacı var, yarış atları onlar, onlarla koşacaklar. Janrlar olmazsa, tek bir ata tüm şeyleri yüklerseniz doğru bir yarış olmaz. Bence ana akım sinemanın önündeki en temel engellerden biri janrların sahiplenilmemesi. Cingöz'ü o anlamda önemli buluyorum çünkü farklı bir janrı var. Komediye de korkuya da bilimkurguya da polisiyeye de ihtiyacımız var. Bütün bunların kendi altlarında ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir. Ne yazık ki dizi ve TV'de değer mekanizması şöyle işliyor: Bu ne kadar satar? Bu ne kadar iş yapar? O zaman da, "Hadi, hepsi beraber olsun!" gibi aslında satışa da faydası olmayan bir mantık ilerliyor. Oysa sinemanın tarihi öyle ilerlemiyor, o janrın içinde ne satar diye düşünmeniz gerek. O anlamda önemli buluyorum Cingöz'ü.

GENEL SANAT YÖNETMENİ CİHAN GÜNDÜZ

Cingöz Recai filmine hazırlık sürecinizden bahsederek başlayalım, ön çalışmaları yaparken en zorlayıcı başlıklar, en fazla dikkat ettikleriniz nelerdi?

Cingöz Recai, okuduğum ilk polisiye romandı. 1 buçuk yıl önce bu proje karşıma çıktığında yaşadığım sevinci anlatamam. İyi bir iş çıkarmak için serinin bütün kitaplarını zevkle yeniden okudum. İyi bir uyarlama sanat tasarımı için Cingöz Recai'nin kim olduğunu anlamam gerekiyordu. Bu okuma serüveni, Cingöz Recai'nin ruhunu kavramamda etkili oldu. Artık sanat yönetmeni olarak Cingöz Recai filmine nereden başlamam gerektiğini biliyordum.

Emile Durkheim ilgilendiğim, tezlerinden yararlandığım önemli bir sosyologdur. Onun, "Semboller anlamlandırdığımız şeylerdir, semboller olmaksızın hayatımız da anlamsız kalır,'' cümlesi hayat şiarımdır. Ondan hareketle bir akıl haritası çıkarttım. Senaryodaki bütün karakterleri sembolleştirdim, bağlantılarını kurdum, zıtlıklarından yararlanarak bir denge yarattım.

Cingöz Recai azılı bir hırsız olsa da masumiyetini kaybetmemiş, zeki, kültürlü ve karizmatik bir karakter, modern bir Robin Hood aslında. İyi olan kimseye zarar vermedi, kötülerden aldı ve kötülerle hesaplaştı.

Kerem Deren ve Pınar Bulut, Cingöz Recai'nin ruhunu kavramışlar ve senaryolarında neredeyse Peyami Safa kadar güçlü bir Cingöz Recai yaratmayı başarmışlar. Hikâye günümüzde geçiyor ve Cingöz Recai'nin zekâsını parlatan, inanılmaz güçlü ve senaryo jargonuyla söylersek sürekli twistler atarak ilerleyen akıl oyunlarına sahip. Senaryoda etkileyici bir atmosfer yaratılmıştı ve bunu perdeye yansıtmak çok zordu.

Karakter tipolojisi, kostüm tasarımı, mekân düzenlemesi ve Cingöz Recai'nin kullandığı yaratıcı suç aksesuarlarını tasarlamak için aylarca büyük bir titizlikle çalıştım. Çıkan iş, beni ziyadesiyle memnun etti, seyircinin de seveceğine eminim.

Cingöz Recai kılıktan kılığa giren, içine girdiği her olayda başka objeler kullanan bir karakter. Filmden biraz ipucu alsak, hangi objeler öne çıkıyor, ne gibi sürprizler var?

İcat, ihtiyaçtan doğar. Cingöz Recai'nin bu serüveni için birçok alet geliştirdik ama spoiler vermeyelim. Fakat şu kadarını söyleyeyim: James Bond filmindeki gibi teknolojik buluşlardan ziyade, bir Mac Gyver edasıyla hareket ettik, sahne içindeki enstrümanlardan yararlanarak yaratıcı zekâ gerektiren buluşlar yaptık, çözümler geliştirdik.

Karakter tasarım imajlarını nasıl ortaya çıkardınız? Her bir karakter için öne çıkan başlıkları kısa kısa aktarmanızı istesek...

Sinemada oyuncunun rolüne göre karakteri şekillendirmek çok önemli. Cingöz Recai karakteri aslında tüm karakterlerin bir özeti. Çünkü bulunduğu duruma göre şekil ve davranış değiştiren bir role sahip. Senaryodan çıkarttığım jargon, tavır ve karakter analizlerine yoğunlaşıp işin içine kimlik, sanat ve bilgi katarak devam ettim. Karakterleri ortaya çıkartırken sanat tarihinden de beslendim diyebilirim. Etkilenmemin altında sanatsal kuramlar yatıyor. Bir karakter kendini dışavurur, tıpkı Edvardmunch gibi. Bir karakter kendini olduğu gibi gösterir, tıpkı Rönesans ve yansıtma kuramı eserleri gibi; bu durumda Cingöz Recai sürreal bir karakter olarak hayal edilebilir.

Cingöz karakterini canlandıran Kenan İmirzalıoğlu, birçok farklı tipe bürünürken seyirciyi afallatacak. Haluk Bilginer'in bıyıkları, Musa

Uzunlar'ın saç ve sakal stilini daha önceki filmdeki gibi görmediniz diyebilirim. Özellikle kadınların çok etkileneceğini düşünüyorum.

Polisiye film ya da dizilerde sanat yönetimi açısından farklılıklar, zorluklar nelerdir?

Bir mahalle komedisi, tek bir ev içinde geçen kadın draması ya da sitcom olmadığı için polisiye yoğun bir efor gerektirir. Sürekli farklı mekânları, hikâyenin ruhuna uygun bir şekilde yeniden tasarlamak ve bunu Türkiye gibi her hafta bir bölüm yetiştirilmek zorunda kalınan, zamana karşı yarışılan bir sektörde, iyi bir şekilde yapmaya çalışmak inanın çok zor bir iş. Bunu sadece sanat yönetimi anlamında söylemiyorum; bir film tasarımının senaryo, prodüksiyon, reji vs. her ayağında bu böyle, dışarıdan göründüğü gibi değil, sektörde arkadaşlarımız sette yaşadıkları kaza ve ölümlerle üçüncü sayfa haberlerine düşmeye başladı.

Cingöz Recai'deyse yapımcımız Hayri Aslan'la çalışmak inanın işimi çok kolaylaştırdı. Sanat yönetimi bilgi, yetenek ve daha önemlisi karakterle empati yeteneği gerektirir. Mesela bir hırsız, bir sahtekâr tasarlıyorsanız onun gibi düşünmelisiniz ve onun yöntemlerini bilmelisiniz... Kimlik üzerindeki soğuk mührün hamur silgiyle kalıbını alıp sonra bunu alçıyla yeniden kalıplayıp bu kalıbın üzerine de annelerin nazar için döktüğü kurşunu kaynatarak saf bir kalıp yaratmalı ve başka bir isimle yeni bir kimlik yaratabilmelisiniz. Arada babadan aşırılan fişek kalıplarıyla yaratılan pres yapma yöntemini anlatmayayım ki polisle başımız belaya girmesin...

Polisiyeye okur ve izleyici olarak ilginiz var mı? Roman, dizi ve film önerilerinizi alabiliriz...

Tür olarak film noir severim, özellikle 60'lara kadarki Amerikan polisiyelerine, kara filmlere bayılırım. Dönüp dönüp izlerim, romanlarını okurum. Orson Welles, Billy Wilder, Otto Preminger beğendiğim yönetmenlerdir.

Türkiye polisiyesinden Celil Oker, ilk aklıma gelen ve herkesin okumasını salık vereceğim önemli bir isim. Osman Aysu, Cenk Eden gibi isimleri de sayabilirim. Bu arada hayranları bana kızacak ama *Behzat Ç.* dizisinin, kitapların altında kaldığını düşünüyorum.

The Wire on numara polisiye dizi. *LA Confidantial* nefis bir film noir.

CİNTREKESKOP

Cingöz Recai'nin kullandığı bir şifre çözücüdür. Çevrili kolu sayesinde ortamdaki frekansları analog mini daktilosundan kâğıda dökebilir. 360 derece tarama özelliği sayesinde tüm yapıların koordinatlarını çıkarabilir.

Tasarım: Cihan Gündüz

KENAN İMİRZALIOĞLU

Filmden önce romanlarla ve önceki filmleriyle temasınız olmuş muydu? Ayhan Işık'tan sonra Cingöz'ü oynamak ne hissettiriyor?

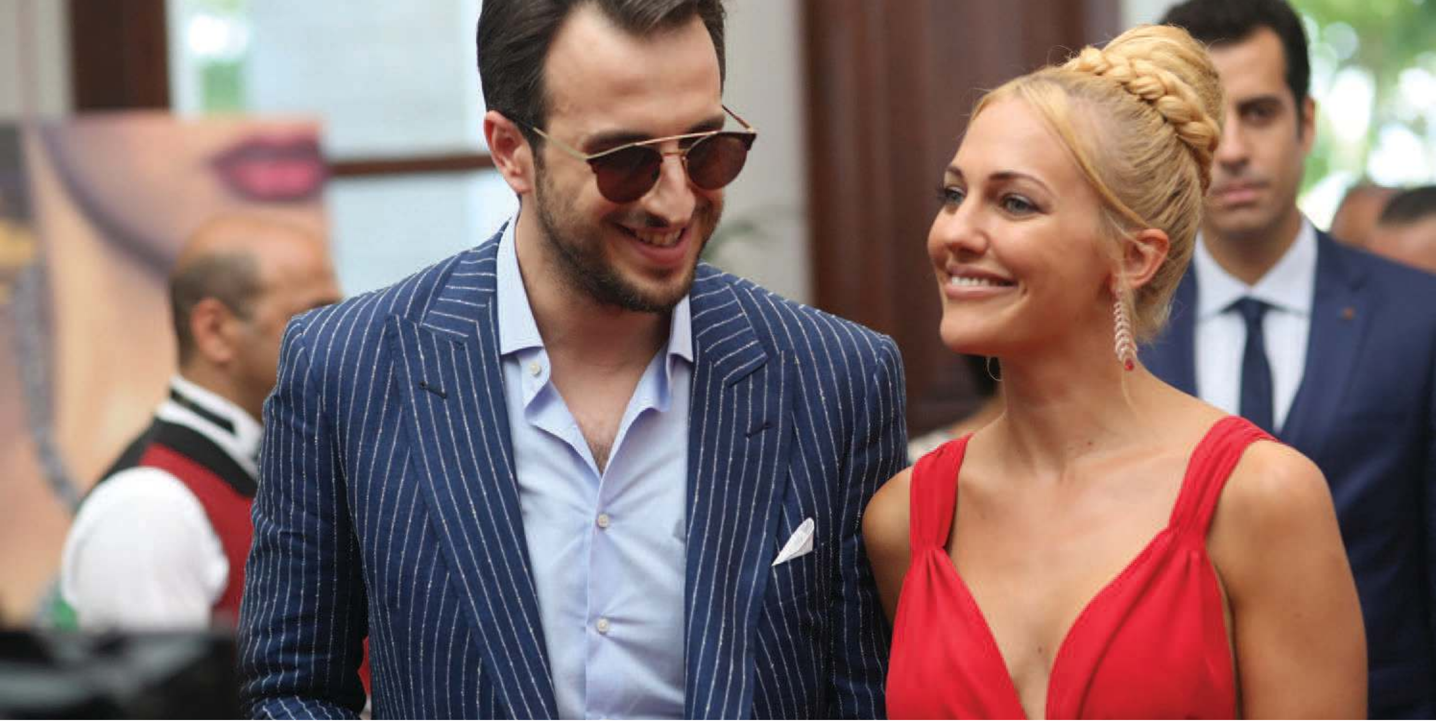
Elbette çekim öncesi hazırlık döneminde böyle bir araştırmaya girdim. Ayhan Işık gibi usta bir ismin oynadığı karakteri yıllar sonra tekrar canlandırmak benim için çok onur verici. Cingöz Recai filmi ilk defa usta yönetmen Metin Erksan tarafından 1954 yılında çekilmişti. Ardından 1969 senesinde Ayhan Işık tarafından ikinci defa beyazperde uyarlaması yapılmış. Bu filmler çekim öncesi hazırlıkta büyük katkı sağladı bana.

Mehmet Rıza, ezelden beri Cingöz'ün peşinde ve onu yakalamaya çalışan "eski kafalı" gibi görünen ama çok zeki bir polis. Mehmet Rıza'ya dair siz neler söylemek istersiniz?

Mehmet Rıza, ezelden beri Cingöz'ün başının belası. Ve bu tam da Cingöz'ün istediği şey. Çünkü Mehmet Rıza sıradan bir polis değil. Bugüne dek Cingöz'ü yakalamaya yaklaşabilen tek kişi. Çok okuyan, kendi iç dünyasından sadece kendisi tercih ettiği zaman çıkan, çok akıllı bir polis. Onunla baş edebilmek için her işinde kendini bir adım daha aşmak zorunda Cingöz, her seferinde daha da iyi olmak zorunda. Cingöz de bunu seviyor zaten, Mehmet Rıza bu kadar akıllı olmasa Cingöz onunla oynamaktan zevk almazdı. Ama ilişkilerinin asıl püf noktası, saygı. Her ne kadar iki karşı cephede olsalar da Mehmet Rıza, Cingöz'ün zihnine saygı duymayı öğrenmiş. Cingöz de onun duruşuna. İkilinin arasındaki ilişki bir tür aşk- nefret, bir tür baba-oğul, bir tür kedi-fare ilişkisine dönmüş artık. Cingöz onunla oynamaktan iyi bir oyuncuyla satranç oynamak kadar keyif alıyor. Oysa ilişkilerinin enteresan bir başlangıcı olmuş yıllar önce. Sürpriz bir bağ. Onu da filmde göreceksiniz.

Filmin çekim süreci nasıl geçti?

Yönetmenimiz Onur Ünlü ve oyuncu arkadaşlarımızla çok güzel ve eğlenceli bir çekim süreci geçirdik. Bu durumun filme de güzel bir etkisi olduğunu düşünüyorum. Umarım filmi seyredenler de filmimizi beğenerek salondan ayrılırlar.

MERYEM UZERLİ

Göze, kılıktan kılığa giren, yetenekli bir avcı aslında. Şimdiye dek oynadığınız karakterlerden farklı mı? Siz neler söylersiniz Göze ile ilgili?

Cingöz Recai'deki karakterim Göze aslında avcı gibi değil. Filmle ilgili bazı gizli detaylar vermeden şöyle anlatayım size... Bazı işleri halletmek için farklı yetiştirilen biri Göze. Bedenen yapılan bir aksiyon değil de bir planı tamamlamak, takip etmek üzerine bir aksiyon karakteri daha çok. Ama bugüne kadar oynadığım en feminen karakterlerden biri. Oynarken çok keyif aldım.

Filmden önce Cingöz Recai romanları ve filmlerini incelediniz mi?

Yok, incelememiştim. Bu film teklifi gelince eski filme ya da romanlara bakayım mı diye düşündüm ama sonra vazgeçtim. Göze karakteri için bu inanılmaz güzel hikâyede içimden ne gelirse, yönetmenin kafasında ne varsa onunla ilgilendim.

Ustalarla ve genç oyuncularla birlikte çalıştınız filmde, nasıl geçti çekimler?

Harika bir ekip, harika insanlar. Çok güzel zaman geçirdik ve herkes birbirine yardım etti. Herkes egosuzdu. Zaten orada belli oldu ustalıkları. Çünkü herkes işini ciddiye aldı, kendisini değil.

Polisiye kültürle aranız nasıl peki? Romanlara, filmlere, dizilere özel bir ilginiz var mı?

Nerede güzel, derin ya da farklı noktalardan beni heyecanlandıran hikâye varsa onlara ilgi duyarım. *Stranger Things, Riversdale, Friends From College* ve *My Crazy Ex Girlfriend* dizilerini şu anda çok beğeniyorum.

MERİÇ ARAL

Filiz, ÖSS'yi birincilikle kazanıp Boğaziçi Üniversitesi'ne giren, bir bilgisayar dâhisi. Buna rağmen Cingöz'ün ekibinde olmak için çok uğraşıyor. İlgi çekici bir karakter.

Filiz bence kafası farklı çalışan; biraz fazla çalıştığı için gündelik hayata ayak uydurmakta zorlanan biri. Cingöz ve ekibinin "anormal" hayatında kendi normalini buluyor. Yani muhtemelen okulu bitirip herhangi bir işe girmekle yetinmeyecek ve başka heyecanlar arayacak biri olduğu için çok sevdiği ve onu çok heyecanlandıran Cingöz ve ekibinin yanında kendini daha iyi, daha normal hissediyor. Bana kalırsa Cingöz ve ekibi kendilerine bir gerçeklik yaratıp zaten ayak uydurmak istemedikleri hayatta kendi hayallerini yaşıyorlar, bunu seviyorlar ve başarıyorlar.

Filmden önce romanlarla ve önceki filmleriyle temasınız olmuş muydu?

Bildiğim bir eser olmasına rağmen açıkçası filmden önce temasım olmamıştı. Orijinali ve muadili eserlerle de aslında epey içli dışlıyımdır, çok severim Arsen Lüpen'i. Bunca yıl ben Cingöz'ü nasıl okumadım, izlemedim diye şaşırdım.

Bu tür yeniden yorumlamalarda öncekileri inceleme süreciniz olur mu yoksa hiç bilmeksizin kendi yorumunuzla kamera karşısına geçmek daha mı iyidir?

Bence mümkünse hiç bilmeden yorumlamak daha iyi. Sonuç olarak defalarca yorumlanan karakterler var, zaten izlemiş olduğun bir karakteri yorumlaman, oynaman da gerekebilir. Ama bence diğer yorumları incelemeden, çıkış noktası olarak yazılmış olandan beslenerek, silbaştan, kendi yo-

rumunu getirmek daha iyi. Belki kendi yorumunu biraz belirledikten sonra incelenebilir ama ondan bile emin olamıyorum.

Musa Uzunlar, Kenan İmirzalıoğlu, Haluk Bilginer gibi usta oyuncularla set süreci nasıl geçti?

Filmin kadrosu heyecan verici. Kendimi şanslı hissediyorum bunun bir parçası olduğum için. Belki şöyle açıklayabilirim; bir imaj oluyor insanın kafasında, zaten izlediğin, takip ettiğin, sevdiğin oyuncular ve onlarla ilgili belki bir fikrin oluyor, merak ediyorsun. Ben tüm bu isimlerin neden özel ve önemli olduğunu onlarla tanışınca, beraber oynayınca, zaman geçirince daha iyi anladım ve heyecanlandığım kadar varmış dedim. Bu da güzel bir deneyimdi. Sanırım sonuç olarak söyleyebileceğim tek şey kendimi şanslı hissettiğim.

Dünyada polisiye edebiyatın, film ve dizilerin yükselişe geçtiği bir dönem yaşıyoruz. Türkiye'deki yansımasını nasıl yorumlarsınız?

Polisiye zaten ilgi çekici, heyecanlı bir dinamiğin ve buna bağlı dertlerin en yoğun aktarılabileceği; varoluşunda bu akıl oyunlarını, ters köşeleri barındıran ya da barındırması gereken tür. Aslında her zaman belli bir kitlesi olmasına rağmen Türkiye'de son zamanlarda muhtemelen talebin de artmasıyla arz da çoğaldı ve çeşitlendi. Polisiye edebiyatın Türkiye'de filmler ve dizilere nazaran çok daha güçlü olduğu bir gerçek ve bu aslında bir taraftan iç rahatlatan ve umut veren bir durum. Bununla birlikte bir polisiye dizi veya film iyi yapıldığında insanların ilgisini çektiği görüldükçe, yapılabileceğine dair inanç da artıyor. İyi polisiye iş yapmanın kolay olmadığını düşünüyorum ama bahsettiğim inanç muhtemelen bir şekilde kafa karıştıracak, ilgiyi hep diri tutacak işlerin devamlılığını sağlıyor. Yine de Türkiye'de hâlâ daha iyi işler yapılabileceğini ve yapılacağını düşünüyorum çünkü burada malzeme gerçekten bol, anlatacak çok şey ve anlatmaya hazır çok kişi var.

Polisiye kültürle aranız nasıl peki?

Çocukluğumdan beri polisiye kitapları, filmleri, çizgi romanları takip ederim ve çok severim. Bu sanırım biraz babamdan gelen bir zevk; çünkü babam müthiş bir polisiye okuru ve izleyicisidir, ondan çok etkilendim bu anlamda. Ben Lawrence Block okumayı çok severim, özellikle hırsız serisi favorimdir. George Simenon okumayı çok severim, sürekli elinize daha önce okumadığınız bir kitabının geçebilmesi de harika bir histir. Leo Malet'nin "Kara Üçleme"sini çok severim. Bu aralar arka arkaya Alper Canıgüz'ün kitaplarını okudum; müthiş keyif aldım. Orhan Pamuk'un *Benim Adım Kırmızı*'sı bence mükemmeldir. *Bron/Broen, The Fall, Sherlock, True Detective* ilk aklıma gelen diziler. Filmlere örnek olarak da *The Usual Suspects, Lock Stock and Two Smoking Barrels* ve *Seven* geliyor aklıma.

BORAN KUZUM

Cüneyt, Cingöz'ün ekibinde. Aslında hırsızlığı sonradan öğreniyor. Oynadığınız karakterlerden de oldukça farklı görünüyor. Sizi çeken ne oldu Cüneyt'te?

Yer aldığım üç TV dizisinde de kişilerim dönem karakterleriydi, dönem maskesini giymeden yer aldığım ilk iş oldu. Cüneyt de dışavurumu kuvvetli, canlı bir karakter, ekip de keyifli olunca bu yolculuğun içinde olmak istedim.

Filmden önce romanlarla ve önceki filmleriyle temasınız olmuş muydu?

Daha önce romanları okuma ve filmleri izleme fırsatım olmamıştı.

Bu tür yeniden yorumlamalarda öncekileri inceleme süreciniz olur mu yoksa hiç bilmeksizin kendi yorumunuzla kamera karşısına geçmek daha mı iyidir?

Her sanatçının kendi idrakı ve yaratı süreci farklıdır, o yüzden beni olumsuz etkilemez.

Türkiye'deki dizi ve filmlerde de başarı yakalayan örneklerde polisiye ağırlıkta. Bu süreci siz nasıl değerlendirirsiniz?

Yaratıcılar talep bu olduğu için değil, özgün anlatı metotları bunlar olduğu için başarıyı yakalıyorlar muhtemelen. Polisiyeler de akıl oyunlarına ve ters köşelere çok müsait türler tabii ki.

Polisiye kültürle aranız nasıl peki? Romanlara, filmlere, dizilere özel bir ilginiz var mı?

Açıkçası çok ilgili değilim polisiyelerle, o yüzden şimdilik keyifli vakit geçirmeleri için Cingöz Recai filmimizi önerebilirim okurlarınıza.

SEYFETTİN EFENDİ VE OLAĞANÜSTÜ HİKÂYELERİ

İSTANBUL'UN KÜLTÜRÜ VE TARİHİ AÇISINDAN ÖNEM ARZ EDEN NOKTALARINDA, YERE ÇİZİLEN VE SANKİ BİR AYİNİ ANIMSATAN ŞEKİLLERİN ARASINDA KESİLİP PARÇALANMIŞ CESETLER BULUNUYOR PEŞ PEŞE. CİNAYETLERİN BİRBİRLERİYLE ALAKALI OLDUĞUNU DÜŞÜNEN SEYFETTİN EFENDİ, SERİ KATİLİ BULMAK İÇİN OSMAN PAŞA'YLA GÖRÜŞÜYOR VE İFŞA-Yİ SIRR TEŞKİLATI DAVAYI ÜSTLENİYOR.

"Söyle bakalım bu tünellerin girişini biliyor musun?"
"Önce ben soracağım. Seyfettin ne demek?"
"Seyf-üd-din. Dinin kılıcı anlamına gelir."

Başkahramanımızın adında yer alan bu kılıç, onu zihninde din ile bilimi tam olması gereken yerden kesiyor; yaratık gördüğünü iddia edenlere alkol kontrolü yapacak, cinleri sıfırla çarpacak, büyü diyenleri pi sayısının virgülden sonrasını ezberletmekle cezalandıracak karakterde bir hafiye Seyfettin Efendi. Hiçbir kanıtı ve detayı atlamayan iyi bir gözlemci, ipuçlarını doğru şekilde yorumlayan ve başarılı karakter analizleri yapan bir kanun adamı. Ama bütün bu niteliklerine ve meziyetleriyle öne çıkan ekip arkadaşlarına rağmen bir türlü önüne geçemediği bir cinayet silsilesi var ve halk korku içinde. İstanbul'un çeşitli yerlerinde kanı boşaltılmış cesetler bulunuyor. Anlayacağınız üzere birinin köpekdişleri normalden çok uzun.

İstiklal Savaşı'nın yeni bittiği dönemde geçen *Seyfettin Efendi ve Olağanüstü Maceraları*'nın ilk cildi, ekip üyelerini okura tanıtma görevi

gören bir vakayla açılıyor. Ekibin zeki lideri hafiye Seyfettin, yürüyen dağ pehlivan İsmail, doktor Aziz, dövüş ve silah uzmanı casus Esat ve icat ettiği makinelerle ekibe güç katan mucit Münevver, İfşa-yi Sırr Teşkilatı'nın nasıl çalıştığını ve ne tür vakalara atandıklarını güzel bir örnekle gösteriyorlar bize. Giriş bölümünün ardından teşkilatın kuruluşuna hızla göz atıp ana hikâyeye geçiyoruz.

İstanbul'un kültürü ve tarihi açısından önem arz eden noktalarında, yere çizilen ve sanki bir ayini anımsatan şekillerin arasında kesilip parçalanmış cesetler bulunuyor peş peşe. Cinayetlerin birbirleriyle alakalı olduğunu düşünen Seyfettin Efendi, seri katili bulmak için Osman Paşa'yla görüşüyor ve İfşa-yi Sırr teşkilatı davayı üstleniyor.

Hem yazar hem de çizer olarak Devrim Kunter'in birikimini ve yeteneğini yansıtan Seyfettin Efendi çizgi romanlarının bu ilk cildi *Yeditepe Canavarı* vampirizmi konu alıyor. Ancak başkahramanımız kendinden beklenecek şekilde, ki bence bu hikâyenin en güzel detaylarından biri, elindeki kanıtların etkisine girip katilin gerçek bir vampir olduğunu düşünmüyor. Vampirleri taklit eden bir katilin peşinde olduğunu düşünerek hareket ediyor daima. Vampirlere inanmadığından değil, kendisinin de dediği gibi bilimde inanmamak diye bir şey yoktur.

"Sadece bu zamana kadar edindiğim bilgiler benim haklı olduğumu gösteriyor."

Sıradışı cinayetlere rağmen oldukça sıradan bir katil-polis kovalamacası gibi başlayan hikâyenin bel kemiği vampir mi, taklitçi katil mi gizemi üzerinden giderken olaylara Cornivus Ailesi, Haşhaşiler hatta Ejder Tarikatı da dahil oluyor ve hikâyemizin komplosu, belediyelerimizin açtıktan sonra kapatmadığı çukurlar kadar derin, karanlık ve ceset kokan bir hal alıyor. İlk cildin finalinde Seyfettin Efendi'nin kadim dostu Aziz'e kafasına kurcalayan konuyu açmasıyla beraber hikâyenin gerilimi ve merak unsuru yeni bir boyuta geçmiş oluyor.

Seyfettin Efendi'nin maceraları, *Yeditepe Canavarı*'nın ardından, 1910 yılında kuduzun önüne geçmek için onbinlerce köpeğin gönderildiği Sivriada'daki gizli deneyleri temel alan korkunç yaratık hikâyesi olan ikinci cilt *Hayırsız Ada* ve günümüzde de çok sık duyduğumuz ve konuştuğumuz devlet içinde devlet konseptinin yer aldığı üçüncü cilt *Tesla Silahı* ile devam ediyor. Bu nedenle hikâyeye diğer görüşlerimi belirtirken üç cildi de göz önünde bulundurmam daha doğru olacak.

Seyfettin Efendi çizgi romanlarının birçok türü ve kültürü harmanlaması hikâyelerini zengin kılıyor. Ana karakterin Sherlock Holmes'e yakınlığıyla polisiyeye, efsaneleri ve tarihi olayları karanlık bir atmosferde sunarak Dark Horse Comics'in *Hellboy* ve *B.P.R.D.* serisine ve farklı yeteneklere sahip karakterlerin oluşturduğu ekip konseptiyle *JLA/Avengers/ The League Of Extraordinary Gentelman* çizgi romanlarına göz kırpıyor. Fakat Seyfettin Efendi serisi, adı geçen eserlerin ucuz bir taklidi değil, tam tersine kaliteli bir iş. Bizim kültürümüzden beslenen öyküleri ve bu öykülerden esinlenilmiş hem yeni hem de iyi fikirleriyle çoğu kişinin severek okuyacağı bir seri Seyfettin Efendi. Devrim Kunter, hikâyelerin gizemini son sayfalara kadar koruyarak merak unsurunu diri tutuyor ve aksiyon pedalından ayağını hiç çekmiyor. Hızlı başlayan çizgi roman bir solukta sonuna kadar keyifle okunuyor. Özellikle Seyfettin Efendi ile Doktor Aziz'in atışmalarını okumak inanılmaz keyifli.

SEYFETTİN EFENDİ VE OLAĞANÜSTÜ MACERALARI POLİSİYE, BİLİMKURGU, FANTASTİK TÜRLERDEN HOŞLANANLARIN HİÇ TEREDDÜT ETMEDEN ALIP KEYİFLE OKUYABİLECEĞİ İYİ BİR ÇİZGİ ROMAN. ELBETTE UFAK HATALARI VAR AMA MEZİYETLERİ OLUMSUZ YÖNLERİNİ FAZLASIYLA KAPATIYOR. YERLİ ÇİZGİ ROMAN ADINA GURUR VERİCİ BİR ÇALIŞMA.

Şimdi... Büyüteci kadı kızına biraz yaklaştıralım.

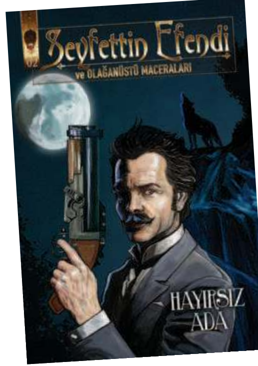
Kahramangiller sitesindeki "Adım Adım Çizgi Roman Yapımı" bölümlerinde, karakterlerin geçmişinden bahsetmeyin diye öğütlüyor Devrim Kunter. "Önceden ne yaptıkları, ne yaşadıkları bizi ilgilendirmiyor," diyor. "Bırakın karakter kendini anlatsın." Aslında doğru bir düşünce ancak karakterin geri planda kalması veya çok tanıdık, sıradan bir tipleme olması uygulamaya geçildiğinde sorunların ortaya çıkmasına sebep oluyor. Ayrıca bazı durumlarda karakterlerin geçmişini ve tecrübelerini bilmediğimiz için verdikleri tepkileri garipsiyoruz ister istemez.

Göze çarpan en büyük sorun, ana karakter Seyfettin Efendi ve onun kadim dostu Aziz dışındaki karakterlerin havada kalması. Sırayla gidecek olursak:

İsmail: Ekibin yeşil devi. Çok kuvvetli, iyi yürekli ama aklı biraz kısa ve o kadar. Bu tarzda bir karaktere kitaplardan, filmlerden, çizgi romanlardan o kadar aşinayız ki karakterle bağ kurabilmemiz için senaryonun bu karakteri daha çok işlemesi gerekiyor. Ekibe sadece kas gücü için

dahil edilmiş olması onu tekdüze kılıyor. Sadece kapı kırılacağı veya biri dövüleceği zaman devreye girip çıkıyor.

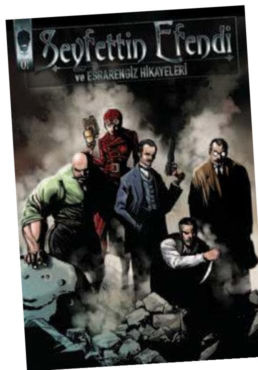
Esat: Başarılı casus, huysuz çocuk. Ya somurtuyor ya da laf atıp sataşıyor ve bu tavrı onu antipatik yapıyor. Ekibin bir parçası olmaya çalışmaktan çok, "Beni de buraya zorla getirdiler," modunda sürekli. Bilgi alma, takip, dövüş, atıcılık konusundaki yetenekleriyle sorunlu kişiliğinin birleşimi onu ilginç bir karakter yapıyor diye düşünülmüş olabilir ama Esat'ın tavrı, kendini sevdirebilen sert adamlar listesinde Tatar Ramazan veya Kirli Harry'den çok arka sıralara atıyor kendisini.

Münevver: Kıyafetleri ve teçhizatıyla steampunk kültürünü müthiş bir şekilde yansıtan mucit Steve "Münevver" Jobs, James Bond için Q neyse Seyfettin Efendi için de kendisi aynı görevi görüyor. Münevver, kadınların sadece yemek ve temizlikten ibaret olmadığını; çok farklı meziyetlerinin de olabileceğini gösteren güçlü bir karakter. Ayrıca Seyfettin Efendi'nin, Münevver'in babasının ölümüyle de bağlantılı olduğunu öğreniyoruz bir noktada. Gayet güzel. Yalnız burada da şöyle bir sıkıntı var: "Kendinden emin mucit" başlığı dışında karakterin geçmişi, tecrübeleri, başarıları veya hayallerine dair hiçbir şey bilmediğimizden bazı tavır ve düşünceleri havada kalıyor. Her yere, parçalanıp iç organları yenmiş cesetler bırakan katili yakalamak için kendisini yem olarak kullanabileceklerini söyleyen Seyfettin Efendi'ye zerre kadar tereddüt etmeden, "Aaa! Tabii eminim çok heyecanlı olur. Kılık değiştiririm hem de," gibi bir cevap vermesi, X-O Manovar'ın zırhını mı giyiyorsun hanım, bu neyin rahatlığı, diye düşündürtüyor insana. Daha öncesinde ne yaşadın, nelerle karşılaştın da bu kadar rahatsın?

Senaryoda karakterlerle ilgili en büyük sıkıntı bu üç ismin hikâyede karakter değil, araç olarak yer almaları. Sorun çözmek demişken, ikinci ciltte çözümsüz kalan kahramanlarımızın yanında aniden bir çocuğun belirip, "Abi bulamadığınız girişler şu tarafta," dedikten sonra hikâyeden çıkıp gitmesi talihsiz bir senaryo hamlesi olmuş kanaatindeyim.

Belirtmekte fayda var, hikâye daha tamamlanmadı. Eminim Devrim Kunter de gelecek sayılarda bizi karakterlere ve hikâyeye daha da bağlayacak, kafalardaki soruları giderecektir. Şu ana kadar üç cildi yayımlanmış bir hikâyede böyle karakter bazlı hataların olmaması gerekir diye düşünmekteyim.

Çizimlerin gerçekten çok başarılı olduklarını söylemek gerek. Dijital ortamda çizilen çizgi romanın görselleri yağlıboyayı andırıyor ve bu, çizgi romanlarda çok sık görmediğimiz bir teknik olduğundan Seyfettin Efendi'nin türdeşleri arasından sıyrılmasını sağlıyor. En önemlisi Devrim Kunter'in çizim tarzı, yazdığı hikâyenin atmosferini çok iyi taşıyor. Resimler, gerilim/korku içeren bölümlerde duyguyu okura aktarmada önemli bir rol oynuyor. Aynı durum detaylı çizilen cesetler ve mimikler için de geçerli. Gerçekten harika.

Baskı kalitesi, balonlama ve yazım için de olumsuz bir şey söylemek mümkün değil. Çizgi romanı sadece yazıp çizmekle kalmayıp aynı zamanda yayıncılığını ve dağıtımını da üstlenen Devrim Kunter, tek kişilik yayınevi olarak herkese örnek olacak bir iş çıkarmış. Hakan Tacal ve Yıldıray Çınar'ın *Karabasan*'ından beri üzerinde ölü toprağı olan yerli çizgi romanın kendine gelmesinde büyük emeği olan Devrim Kunter'e bu gurur kaynağı eseri için teşekkür etmek gerekiyor.

Seyfettin Efendi ve Olağanüstü Maceraları polisiye, bilimkurgu, fantastik türlerden hoşlananların hiç tereddüt etmeden alıp keyifle okuyabileceği iyi bir çizgi roman. Elbette ufak hataları var ama meziyetleri olumsuz yönlerini fazlasıyla kapatıyor. Yerli çizgi roman adına gurur verici bir çalışma.

" Peki niye böyle bir vahşet Seyfettin? Kafasına bir kurşun sıksalar olmaz mıydı?"

"O zaman unutulup gidecek basit bir suikast olurdu. Şimdi ise yıllarca konuşulacak, kulaktan kulağa yayılacak bir efsane var. Halkın korkularını körükleyen kişiler onları istedikleri gibi yönlendirebilirler."

BİLGİ
EĞİTİM

2017

Dünyanın Polisiye Haritası

9 aralık
20 ocak

İstanbul Bilgi Üniversitesi
santralistanbul Kampüsü

Eğitim İçeriği:

9 Aralık 2017: Polisiyenin doğuşu, dedektifler ve yardımcı dedektifler
Eğitmen: Zeynep Rade

16 Aralık 2017: Polisiye ve Siyaset
Eğitmen: Gülce Başer

23 Aralık 2017: Casusluk Polisiyeleri
Eğitmen: Cenk Çalışır

6 Ocak 2018: İskandinav Polisiyeleri
Eğitmen: Ceyhan Usanmaz

13 Ocak 2018: Polisiye çizgiromanlar
Eğitmen: Ayşe Erbulak

20 Ocak 2018: Osmanlı'dan günümüze Türkiye'de polisiye
Eğitmen: Erol Üyepazarcı

Koordinatör: Özlem Özdemir
Süre: 6 Hafta, 18 saat *Cumartesi günleri 13:00-16:00 saatleri arasında

Ücret: 550 TL (KDV Dahil)
*Kredi kartına 2 taksit imkanı uygulanır.

Kayıt: bilgi-egitim@bilgi.edu.tr
(0212) 311 7171

www.bilgi-egitim.com
www.facebook.com/bilgiegitim.ibu
www.twitter.com/IBU_BilgiEgitim
bilgi-egitim@bilgi.edu.tr
0 212 311 71 71

221B

İstanbul Bilgi Üniversitesi
LAUREATE INTERNATIONAL UNIVERSITIES

Edhem Bey

"ZİRA İNSAN NOKSANDIR, MİZACI NEFSİNE MAĞLUP BİR ZAVALLIDIR..."

YAZAN: MAHİR ÜNSAL ERİŞ
ÇİZEN: FERİT GÜLEÇ

"YÜZÜP YÜZÜP KUYRUĞUNA GELMİŞTİK. MADAM ALEKSEYA'NIN OĞLU NİHAD YA DA ERENKÖYÜ CANAVARI YAHUT YÜZÜNÜN NISFI NISFINA DENK OLMAYAN CANİ, ALBERT KOHEN EFENDİ'NİN KAPISINA DAYANMIŞTI."

"AYLARDIR GAZETELERDE ERENKÖYÜ CANAVARI DİYE NAM SALAN ADAMI KISKIVRAK YAKALAYIVERDİK!"

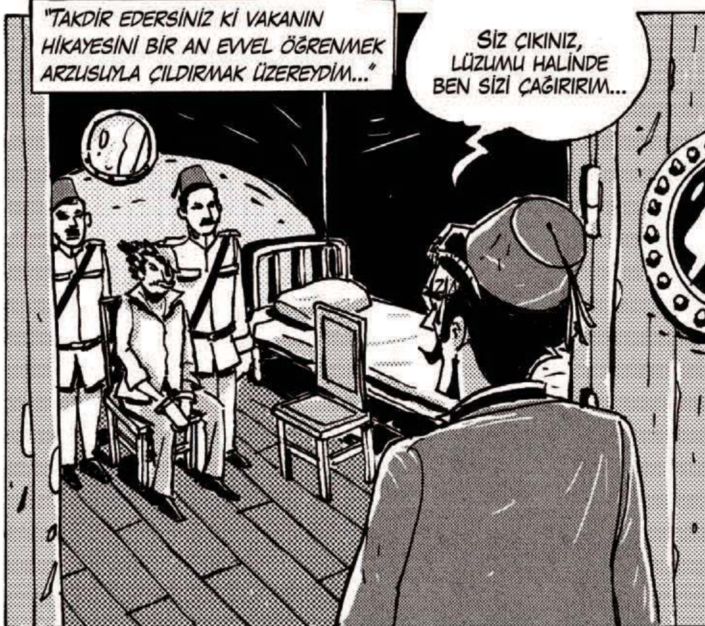

(*ALEKSANDR PUŞKİN - TUTSAK)

BABAMI HİÇ TANIMADIM. VALİDEM BİR ODESA YAHUDİSİDİR. ÇOK KÜÇÜK YAŞLARIMDA AYRILDIĞIMDAN ORALARI HİÇ HATIRLAMAM. YAŞADIĞIMIZ YERDE YAHUDİ KIYIMI GÜNBEGÜN ŞİDDET KESBETTİĞİNDEN, VALİDEMLE ÖNCE KÖSTENCE'YE SONRA DA VAPUR TARİKİYLE İSTANBUL'A GELMİŞİZ. GELDİĞİMİZDE RUSYA VE LEHİSTAN MENŞELİ YAHUDİLERİN VAZİYETİ BURADA DA FENA İDİ.EKSERİSİ FUHŞA TEVESSÜL ETMİŞTİ.

ÖYLE Kİ, İSTANBUL'UN MAHALLİ MUSEVİLERİ OLAN SEFARADLARIN LİSANINDA "LEHLİA" HALA FAHİŞE DEMEKTİR. RAHMETLİ VALİDEM MUKAVEMET ETTİ VE BU İŞLERE HİÇ BULAŞMADI. BİR TÜRK EVİNDE HİZMETÇİ ARANDIĞINI DUYUP MÜRACAAT ETMİŞ. ONLAR DA KABUL ETMİŞLER. İŞTE BU EV MANİSALI HÜSEYİN MİTHAT BEY'İN ERENKÖYÜ'NDEKİ KUŞLU KÖŞK'ÜDÜR.

BENDE BİR İLLET VAR. ETIBBA ÇARE BULAMIYOR. VÜCUDUMUN NISFI, DİĞER NISFINDAN DAHA HIZLI YAŞLANIYOR. "BU ÇOCUK CİNLİDİR," DEYİP DOLDURMUŞLAR EVİN HANIMINI. O DA MİTHAT BEY'İ. BEY, VALİDEME, "ÇOCUĞUNU VER BİR YETİMHANEYE, SEN KAL" DEMİŞ. "YOKSA TASINI TARAĞINI TOPLADIĞIN GİBİ KAPI DIŞARI!" BİR DEDİKODU ÇIKARTTILAR ANNEM HAKKINDA. BEYİN KOYNUNA GİRİYORMUŞ DEDİLER.

RAHMETLİ VALİDEM ÇOK MAĞRUR KADINDI. "YAVRUMU TERK ETMEM," DEMİŞ. "İFTİRAYA DA PABUÇ BIRAKMAM!" DÜŞTÜK YOLLARA KIŞ GÜNÜ. AÇ KALDIK, TAŞLARDA YATTIK. YOKLUKTAN, GARİPLİKTEN YANDIK KAVRULDUK. O GÜN AHDETTİM BUNU ONLARA ÖDETMEYE. BEN HASTA DÜŞÜP ATEŞLERE YANINCA ANNEM DAHA FAZLA DAYANAMAMIŞ.

AŞKENAZ MUSEVİLERİNİN HİMMET CEMİYETİ OLAN HİLFSVEREİN'A SIĞINMAYA KARAR VERMİŞ. BİR MÜDDET BURADA KALDIK. SONRA BANA BİR İFTİRA ATILDI. FALANCANIN KÖSTEKLİ SAATİNİ ÇALDI DEDİLER. BURADAN DA APAR TOPAR TARD EDİLDİK. DOĞRUCA SEFARAD MUSEVİLERİNİN ALYANS İSRAELİT ADLI İTTİHADINA MÜRACAAT ETTİK. BURADAKİ MİSAFİRLİĞİMİZ DE BİR SENEYİ MÜTECAVİZDİR.

BURADAYKEN BİR LEVANTEN'İN EVİNDE İŞ BULDUK, ORAYA TAŞINDIK. ORADAN DA MÜSYÜ BONAVENTURA'NIN EVİNE. FAKAT ÇOK GEÇMEDEN BU SEFİL HERİF VALİDEME TECAVÜZE KALKTI. MAALESEF BURADAKİ HAYATIMIZ DA KISA SÜRDÜ. ALLAHTAN BU EVDEKİ DADI KADIN İNSAFLI BİRİYDİ DE VALİDEMİ BİR BAŞKA EVE TAVSİYE ETTİ. BÖYLECE, NECATİ PAŞA'NIN YANINDAKİ KAHİRE GÜNLERİMİZ BAŞLAMIŞ OLDU.

KAHİRE'DEYKEN DE PAŞANIN SAPIK OĞLU ANNEME TASALLUT EDİNCE BURADAN DA PILIMIZI PIRTIMIZI TOPLAYIP BİR GEMİYLE KAÇMAK MECBURİYETİNDE KALDIK. DÖNÜŞTE EDELŞTAYN NAM, TÜCCARDAN BİR LEH YAHUDİSİ'NİN EVİNDE ÇALIŞTI ANNEM. BEN DE HEP YANINDA. LAKİN BU EDELŞTAYN BİZE PARA VERMİYORDU. BOĞAZ TOKLUĞUNA DURAMADIK DAHA FAZLA. VALİDEME BİR MUSEVİ ÇİFTLİĞİ'NDEN BAHSETMİŞLERDİ.

BU ÇİFTLİK BENİ YAKALADIĞINIZ ÇİFTLİKTİR. BURADA RAHATIMIZ İYİYDİ İYİ OLMASINA YA BURADA DA ALBERT KOHEN'İN TASALLUTUNA MARUZ KALDIK. HEM DE ANNEME DEĞİL! BURADAN SONRA İSTANBUL'A DÖNDÜK. EPEY BİR VAKİT AÇ BİLAÇ DOLANDIK. HASTA ANNEME BAKMAK İÇİN ÇALIŞMAK İSTİYORDUM. LAKİN SIFATIMI GÖREN DEĞİL İŞ VERMEK KAPIYI BİLE AÇMIYORDU. BEN DE ÇALDIM, ÇIRPTIM, KARANLIK İŞLERE BULAŞTIM.

BANA BİR ŞEY OLURSA ANNEM YALNIZ KALIR DİYE AND İÇTİM, KILIMI KIPIRDATMADIM SENELERCE. LAKİN O ÖLÜNCE, HELAKİMİZE SEBEP OLAN, BÜTÜN ELEMLERİMİZİN, FELAKETLERİMİZİN MÜSEBBİBİ OLAN HERKESİ TEK TEK ÖLDÜRDÜM. SONUNCUSU HARİÇ. İÇİMDE NEDAMETTEN ESER YOK. YEGANE PİŞMANLIĞIM ALBERT KOHEN'İ ÖLDÜREMEMEKTİR. CELLADA BAŞ UZATMAYA HAZIRIM!

-BU MACERANIN SONU-

İKİ SORU:

G. K. CHESTERTON'IN ÇEKOSLOVAK PULUNUN ÜZERİNDE İŞİ NE?

PEDER BROWN'UN ESİN KAYNAĞI KİM?

BİLGİSAYARIN EKRANINDA, BİRİ -BİR ZAMANLAR- ÇEKOSLOVAKYA, ÖTEKİ DE NİKARAGUA TARAFINDAN ÇIKARTILMIŞ İKİ PUL DURUYOR. BİRBİRİNİ TAMAMLAYAN İKİ PULDAN ÇEKOSLOVAKYA'NIN ÇIKARDIĞININ ÜZERİNDE, BİR YAZARIN TOSTOPARLAK ÇİZİLMİŞ KARİKATÜRÜ VAR: G. K. CHESTERTON. NİKARAGUA'NIN ÇIKARDIĞINDAYSA GENELLİKLE SİMGELENDİĞİ BİÇİMİYLE, CHESTERTON'IN KAHRAMANI, "AMATÖR DEDEKTİF" PEDER BROWN.

Çekoslovakya, 17 Haziran 1969

Nikaragua, 13 Kasım 1972

"Pullar âlemi"nde bu "ikili" ile ilgili başka pul yok. Nikaragua'nın çıkardığı pulun Interpol'ün 50. Kuruluş Yılı (1923-1973) anısına çıkarılan "Dünyanın En Ünlü On İki Dedektifi" serisinde yer aldığı göz önüne alındığında, Peder Brown'un neden orada olduğunu kestirmek kolay. Asıl soru şu: Gilbert Keith Chesterton'a (29 Mayıs 1874-14 Haziran 1936), İngiltere'de doğmuş ve ölmüş, ürünlerini İngilizce üretmiş bir yazara neden kendi ülkesinin ya da İngilizcenin "resmi dil" olduğu bir ülkenin değil de yalnızca bir Çekoslovak pulunun üzerinde yer verilmiş?

Bu soruya verilecek yanıtın ipuçlarından biri pulun üzerinde. Ancak ortaya çıkarabilmek için bir "büyüteç"e ihtiyaç var. Sözkonusu pul, bir büyütecin altına yerleştirilecek olursa sol alt köşede büyük harflerle yazılmış bir ad okunabiliyor: "A. Hoffmeister." Benzer biçimde, sağ alt köşede de gene büyük harflerle yazılmış bir başka ad var: "J. Herčik."

Bu adları Google'a soracak olursanız, göz açıp kapayıncaya kadar yanıtlarını alırsınız: Josef Herčik (1922-1999), Çek grafik ve gravür sanatının ünlü adlarından biri. İlk pul tasarımını 1962'de yapmış ve ölünceye kadar 400'ü aşkın pulun tasarımına ve/veya gravürüne imzasını atmış. Bunca pul arasında en beğendiği iki pulun, Pablo Picasso'nun kendi portresi (2 Kasım 1992) ile Jan Preisler'in "Kara Göl"ü (29 Kasım 1968) olduğunu söylemiştir.

Ancak açıktır ki bu bilginin Josef Herčik'i tanımanın ötesinde, Chesterton'ın neden Çekoslovak pulunda yer aldığı konusunda bir katkısı yok. O nedenle Google'ın ikinci ad konusunda ne tür bilgiler verdiğine bakmak gerekir. Bingo! Aranan bilgi bulunmuştur! Adolf Hoffmeister (1902-1973) Çek grafik sanatçısıdır. Aslında bu kadar değil: "On parmağında on marifet" dedikleri kişilerden olan Hoffmeister'in kartvizitinde şair, roman yazarı, çevirmen, editör, karikatürist, illüstratör, diplomat gibi değişik sıfatlar yazmaktadır. Hitler'in ordusu Çekoslovakya'ya girdiğinde, 1939'da Fransa'ya, Fransa'nın düşmesi üzerine Fas'a kaçar. Orada tutuklanmışsa da gönderildiği kamptan kaçmayı başararak Lizbon ve Havana üzerinden New York'a geçer. Savaş sonrasında, 1945'te Çekoslovakya'ya dönmüş, UNESCO adına çalışmış, 1948'de Çekoslovakya Komünist Partisi'nin iktidarı ele geçirmesinden sonra Fransa'ya büyükelçi olarak atanmış ama kısa süre sonra geri çağrılmış, ondan sonra da grafik sanatı üzerine öğretim üyesi olmuştur. 1969'da Çekoslovakya'nın Sovyetler Birliği tarafından işgal edilmesi üzerine bir kez daha Fransa'ya kaçmış ancak 1970'de ülkesine geri dönmüş ve üç yıl sonra da ölmüştür.

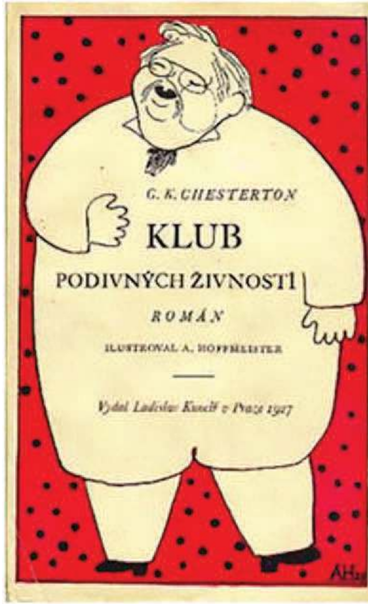
Konumuz açısından önemli olan, Franz Kafka, Karel Čapek gibi Çek sanatçıların yanı sıra Londra ve Paris'e yaptığı gezilerde James Joyce, Max Ernst, Georg Bernard Shaw, Pablo Picasso, Henri Matisse vb. kültür ve sanat insanlarıyla da tanışmış, dost olmuştur. G. K. Chesterton da bu geziler sırasında tanıştığı kişilerdendir. Ayrıca yalnızca tanışmakla kalmamış, Chesterton'ın kitaplarının Çekçe çevirilerinin kapaklarına da imzasını atmıştır. (Burada küçük bir ayraç: Sözkonusu kitapların bugünkü piyasa değeri. €150-200 arasındadır.)

Neduvera otce Browna (Peder Brown'un Maceraları), Prag, 1927.

Povídky o dlouhém luku (Uzun Yay'ın Masalları). Prag, 1927.

Klub podivných živností (Garip Ticaretler Klubü), Prag 1928.

Kapaklardaki çizgiler Hoffenstein'ın gözüyle "şişman" bir G. K. Chesterton'ı yansıtmaktadır ama "gerçek" Chesterton ile tam bir uyum içindedirler. Aşağıdaki konuşmalar da Chesterton'ın kendi çizgileri de bunun kanıtıdır:

G. K. Chesterton: *"Ülkede kıtlık olduğunu görüyorum."*
Georg Bernard Shaw: *"Ben de nedeninin ne olduğunu görüyorum."*
Georg Bernard Shaw: *"Senin kadar şişman olsaydım, kendimi asardım".*
G. K. Chesterton: *"Ben kendimi asacak olsaydım eğer, seni ip olarak kullanırdım."*

Chesterton'a göre Chesterton

Geldiğimiz noktada, Çekoslovak pulunun üzerindeki Chesterton üzerine epey şey öğrenmişsek de neden bir Çekoslovak pulunun üzerinde yer aldığını hâlâ öğrenebilmiş değiliz. Oysa bu konudaki ikinci ipucu da pulun üzerinde yer alıyor: G. K. Chesterton'ın adının altında Çekçe bir yazı bulunmaktadır: "Československa Komisia UNESCO" (UNESCO Çekoslovakya Komitesi). Hoffmeister'in 2. Dünya Savaşı sonrasında ülkesine döndüğünde UNESCO adına çalıştığını bir yana not edelim; bu bilginin üzerine de 1960'lı yıllarda Çekoslovakya'nın çıkaracağı pulların planlanması ve seçilmesinden sorumlu olan komisyonun (Komise pro posuzování ideové a umělecké hodnoty návrhů československých poštovních známek) başında bulunduğunu ve bu dönemde Çekoslovak pullarının düzeyinin uluslararası ölçekte yükseldiğini ekleyelim ve sonuca gelelim: Adolf Hoffmeister, tanıştığı kültür ve sanat insanlarının yapmış olduğu karikatürlerinin, sözkonusu komisyonun başında bulunduğu süre içinde, 1968'de 7, 1969'da da 6 pulun üzerinde yer almasını sağlamıştır: 18 Kasım 1968'de, "UNESCO Dünyanın Kültür İnsanları" serisinde çıkartılan yedi pulun üzerinde şair ve yazar olarak Ernest Hemingway, Karel Čapek, Pablo Picasso, Charlie Chaplin, Maksim Gorki, Taikan Yokoyama, George Bernard Shaw; 17 Haziran 1969'da da "Dünyanın Kültürel Figürleri" serisinde Henri Matisse, Franz Kafka, Vladmir Mayakovski, Çekoslovakya doğumlu antropolog Ales Hrdlicka, Slovak yazar Pavol Orszagh Hviezdoslav ve G. K. Chesterton.

Biraz dolambaçlı yoldan da olsa Peder Brown'un yaratıcısı G. K. Chesterton'ın neden bir Çekoslovak pulunda yer aldığına ilişkin birinci sorunun yanıtı açığa çıkmış oluyor.

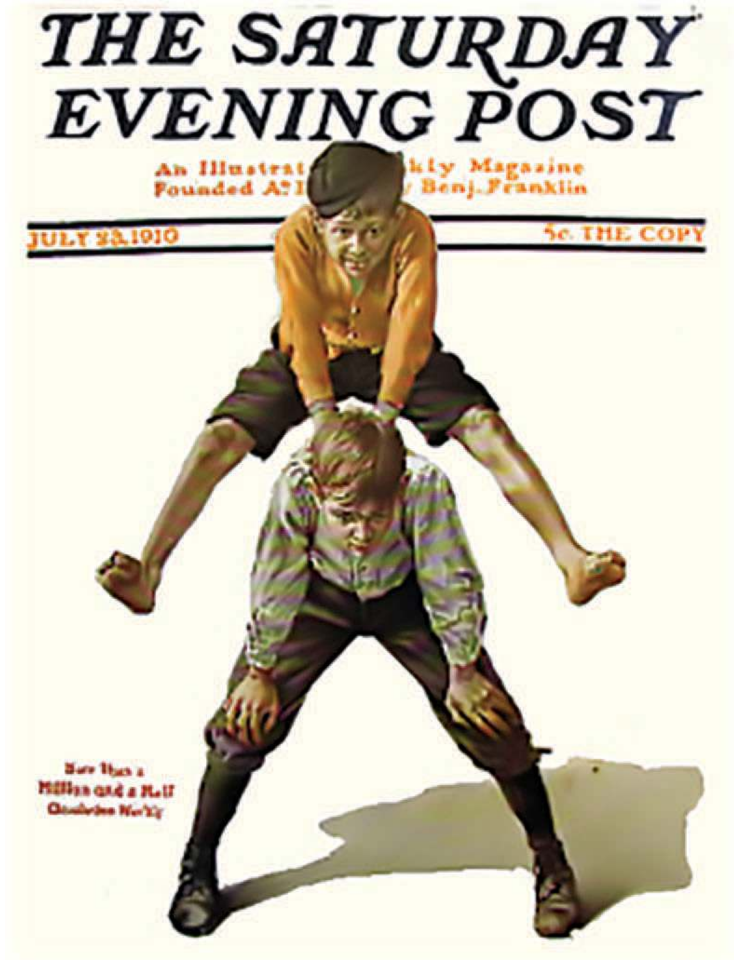
Gelelim ikinci soruya: Chesterton'a Peder Brown'u yaratma konusunda esin veren kimdi? Bu soru Google'a sorulduğunda karşımıza çıkan ad John O'Connor (1870-1952). "1904'ün ilkbaharında, benden daha sıkı bir Chesterton hayranı olan Herbert Hugill'in evinde tanıştık," diye anlatır O'Connor, 1937'de yayımlanan *Father Brown on Chesterton* (Chesterton Üzerine Peder Brown) adlı kitabında. O'Connor da bir Katolik rahiptir ve Chesterton'ın Katolikliği kabul etmesinde kilit bir rolü olmuştur. İkili, Chesterton'ın ölümüne kadar dostluklarını sürdürürler.

Değinilmesi gereken son nokta, Peder Brown'un bir "öncül"ü olduğudur. 1900'lü yıllara girildiğinde, ortalığı kasıp kavuran bir dedektif vardır: Sherlock Holmes. Sir Arthur Conan Doyle'un kahramanı, Edgar Allan Poe'nun kahramanı "ilk dedektif" Auguste Dupin'i gölgede bırakmıştır. G. K. Chesterton'ın ilk polisiye kitabı olan *The Club of Queer Trades* (Garip Ticaretler Kulübü, Fabula, 2016, ç. Hale Şebnem Kaptan) 1905'te yayımlandığında Sherlock Holmes benzeri bir dedektifi, Rupert Grant'ı, Peder Brown'dan altı yıl önce "dedektifler dünyası"na getirir; ama Rupert'in vardığı her sonuç yanlıştır. Asıl kahramansa Rupert'in ağabeyi, emekli yargıç Basil Grant'tır ve her olayda kardeşinin yanlışlarını ortaya koyar.

Peder Brown, 23 Temmuz 1910'da, *The Saturday Evening Post*'ta, George Gibbs'in çizimleriyle birlikte yayımlanan "Valentin Follows a Curious Trail"da ("The Blue Cross" adıyla, on iki öykünün yer aldığı *The Innocence of Father Brown*, 1911'deki ilk öyküdür) "dedektifler dünyası"na girer ve Grant kardeşlerin yerini alır. Ardından diğer kitaplar gelir: *The Wisdom of Father Brown* (on iki öykü, 1914), *The Incredulity of Father Brown* (sekiz öykü, 1926), *The Secret of Father Brown* (sekiz öykü, 1927), *The Scandal of Father Brown* (sekiz öykü, 1935).

Chesterton'ın Max Pemberton'la birlikte yazdığı "The Donnington Affair" (1914) ile "The Mask of Midas" (1936) adlı öyküleri kitaplarında yer almamış, Ağustos 1936'da *Strand Magazine*'de yayımlanan "The Vampire of the Village" ise *The Scandal of Father Brown*'un sonraki baskılarına alınmıştır.

"The Donnington Affair"in ilk bölümünü Sir Max Pemberton (1863-1950) yazmış ve *The Premier*'in Ekim 1914 tarihli 6. sayısında yayımlanan öyküdeki cinayetin gizemini çözmeleri için aralarında G. K. Chesterton'ın da bulunduğu bir dizi polisiye öykü yazarına çağrıda bulunmuştur. Chesterton ile Peder Brown'un çözümü *The Premier*'in Kasım 1914 tarihli sayısında yayımlanmıştır.

Kapak, *The Saturday Evening Post*, **23 Temmuz 1910**

TÜRKİYE POLİSİYE YAZARLARI BİRLİĞİ KURULDU!

POLİSİYESEVERLERİN DE BİLDİĞİ GİBİ GEÇTİĞİMİZ GÜNLERDE TÜRKİYE POLİSİYE YAZARLARI BİRLİĞİ KURULDU. ÜLKEMİZİN POLİSİYE YAZARLARINI TEK ÇATI ALTINDA TOPLAMAYI VE FARKLI BAŞLIKLARDA ÇALIŞMALAR YAPMAYI HEDEFLEYEN BİRLİĞE DAİR ALGAN SEZGİNTÜREDİ, CENK ÇALIŞIR, ERCAN AKBAY, GÖKÇE İSPİ TURAN VE YAPRAK ÖZ'LE KONUŞTUK.

Polisiye Yazarları Birliği'nin kuruluşundan başlayalım, nasıl karar verildi, nelerden ilham alındı ve bugüne gelindi?

Algan Sezgintüredi: Öncesi var ama somut adım anlamında geçtiğimiz Aralık'ta ikincisi düzenlenen Kara Hafta'da buluşan birkaç polisiye yazarının sohbetlerinde çıktı diyebiliriz. Bugünlere gelmek için çok çabaladık türü bir şey söyleyemeyeceğim çünkü emekleme aşamasındayız. Resmi bir statümüz yok henüz. Bir yerlere varmayı umuyoruz sadece şimdilik.

Cenk Çalışır: Algan ve Elçin'in (Poyrazlar) önayak olması diyebiliriz ama kafa olarak hepimiz hazırmışız ki daha ilk toplantıda birlikte hareket edelim kararı alındı. İlham değil de çaresizlik gibi daha çok. Her birimizin yarası aynı olunca aranan çareler de ortak oluyor. Ne yapacağımızı çok iyi bildiğimizi de sanmıyorum. Belki süreç, belki deneme yanılma, belki tartışmalarla ortak bir paydada buluşup yol almaya çalışacağız.

Gökçe İspi Turan: Açıkçası benim için bir sürpriz oldu. Bir gün Polisiye Yazarları Birliği'nin kurulacağına dair bir e-posta aldım. Parçası olmaktan mutluluk duyduğum, enerjisinin bana büyük katkı sağlayacağını hissettiğim bir oluşum bu. Şimdiden kalemim üzerinde büyük etki yarattı. Yazma süratimi artırdı, motivasyon sağladı. Çoğu yazarın benimle aynı yollardan, zorluklardan geçtiğini bilmek tuhaf bir huzur verdi.

Polisiye yazarların desteklenmesi ve teşvik edilmesi, amaçlarınızdan biri. Bu bağlamda daha nitelikli ve özgün polisiyelerin yazılması için yapılabilecek neler var önünüzde?

Ercan Akbay: Birlik olarak yola çıkarken polisiye edebiyatın mevcut seviyesini topyekûn yükseltmeyi amaçladık. Hedefimize ulaşmak için daha iyi yazmayı özendirici egzersizlerle birlikte, düzeyimizi yükseltmek için aynı türde eser veren farklı üsluptaki yazarların işlerini okuma, eleştirme ve yorumlama tarafını aktif tutan bir iletişim ağı kurmanın yararlı olacağını düşündük. Yalnızca kendi öykülerimizi, romanlarımızı yazmakla kalmayıp aynı zamanda iyi birer okur olma tarafımızı güçlendirmeyi, ülkemizdeki ve dünyadaki diğer polisiye yazarlarının eserlerini izleyip değerlendiren kişisel bilgilerimizi paylaşmayı ilke edindik. Toplu öykü kitapları, eleştiri yazıları, polisiye öykü-roman yarışmaları ve edebiyat etkinlikleri düzenlenmesi gibi polisiye edebiyata katkı sağlayabilecek alanlarda faal olmayı planlıyoruz.

Gökçe İspi Turan: Açıkçası daha nitelikli ve özgün polisiyelerin yazılması için bir yöntem olduğuna inanmıyorum. Daha doğrusu, genel olarak daha nitelikli ve özgün edebiyatın ortaya çıkması için bir yöntem olduğuna inanmıyorum. Yalnız, ortak alanda buluşmak yazma şevkini perçinleyen bir şey. Şimdiden, bir proje ortaya çıkarmak için çalışıyoruz mesela. Bitti sayılır. Bu bile başlangıç aşaması için ileriye doğru büyük bir sıçrayış bence… Hepimiz şöyle bir dalgalandık, durulmadan devam etmek lazım!

Cenk Çalışır: Aklımızda birçok proje var. Editörlük hizmetinden tutun, seminer vermeye, okul okul dolaşıp yazmanın, polisiye yazmanın inceliklerini anlatmaya kadar birçok fikirde hemfikiriz. Daha nitelikli ve özgün polisiyelerin yazılmasından önce, zaten yazılmış olan nitelikli ve özgün polisiyelerin okura ulaştırılması, tanıtılması gibi şeylerin peşindeyiz. Birçok yayıncının yazar

olmak arzusundaki isimlerin hayallerini ticari malzeme yaptığı bir gerçek. Burada alan memnun satan memnun durumundan farklı sonuçlar doğuyor. Öncelikle pazarın kalabalıklaşması, okurun nitelikli esere ulaşmasını engelliyor. Okur, parasını ve zamanını boşuna harcadığını düşünüyor, sonrasında, "Ben zaten Türk yazar okumuyorum ki!" cümlesini, çok okudum, biliyorum inancıyla kurup savunuyor. Yazar olma yolundaki arkadaşlar, eserlerini bu kadar kolay yayımlayınca, kendilerini geliştirme gereksinimi duymuyorlar. Yazar olmakla yazan olmak arasındaki farkı bilmiyorlar. Oluşumumuzun bu fasit dairenin dışında bir şeyler yapabilmesini umuyorum.

Dünyada polisiye yazarlar birliğinin, derneklerin örnekleri var. Okurlarımız için biraz detaylandırmanızı istesek bu örnekleri, nasıl çalışmalar yapıyorlar ve ülkelerindeki polisiye yazın hayatına katkıları nedir sizce?

Algan Sezgintüredi: Dünyadaki benzer birliklerden birkaçını biliyorum. ABD ve İngiltere'dekiler, üretimde, özellikle nicelik açısından kuvvetli bir geçmişe sahipler. Bizim ilk adımlarını attığımız şeyleri çok önceden yapmışlar; binlerce üyeleri var. Şahsen tek bir meslektaşımla tanışıp konuşmanın bile bana, yazdıklarıma, düşündüklerime çok şey kattığını söyleyebilirim. Birbirimizden çok şey öğrenebiliriz ve en azından kendi adıma söyleyebilirim, öğreniyorum. Dolayısıyla dayanışma içinde binlerce kişinin oluşturduğu bir çabanın, faaliyetlerinin genel anlamda edebiyatlarına illa katkısı oluyordur.

Cenk Çalışır: Bu konuda çok bilgim olmamakla beraber, olası çaba ve alınan karşılığın salt dernekle açıklanamayacağını düşünüyorum. Bu alışverişte okurun katkısını görmezden gelemeyiz. Çok okuyan, ne aradığını bilen, önyargısız bir okurun dernek çalışmalarına vereceği tepkinin yaratacağı kitlesel katkı, yazı kalitesine doğrudan yansıyacaktır diye düşünüyorum. Öte yandan etkinlik, seminer, eğitim gibi çalışmaları resmi bir oluşum ve ciddi bir bütçeyle yönetebildiklerinden amaçlarına daha hızlı ulaşabildiklerini söyleyebilirim.

Bir türün yazarlarının bir çatı altında toplanmasının ilk katkısı yazarların, diğer yazarların eserleriyle tanışması da oluyor sanırım. Ülkemizdeki polisiye yazarların birbirlerinin eserlerini okuduklarını, takip ettiklerini söyleyebiliriz herhalde.

Yaprak Öz: Polisiye Yazarları Birliği sayesinde pek çok değerli yazarla tanıştım ve harika kitaplar okudum. Bana büyük katkısı oldu. Bu açıdan birlik, bizleri zenginleştiren bir oluşum aynı zamanda.

Cenk Çalışır: İlk toplantıda tanıştığımız, adını ilk kez duyduğumuz meslektaşlarımız vardı. Düşünün, pazar o kadar iletişimsiz ve derinliksiz ki bu işi meslek edinmeye çalışan bizler bile meslektaşlarımızdan bihaberiz. Kurduğumuz Whatsapp

grubunda birbirimizin eserlerini okuduğumuzu, eleştirdiğimizi görüyorum. Bu çok hoş bir duygu.

Gökçe İspi Turan: Dürüst olacağım, açıkçası benim bu zamana kadar polisiye yazan herkesi muhakkak takip etmek gibi bir derdim yoktu. Bundan sonra da olmayacak. Kendimi besleme yöntemim "sadece polisiye okumak" değil çünkü... Fakat birliğin içindeki tanışıklık vesilesiyle, daha önce adını hiç duymadığım için utandığım ve bir an evvel kalemiyle tanışmak istediğim arkadaşlar oldu. Nasıl yetişeceğimi bilmesem de çok heyecanlıyım bu konuda.

Algan Sezgintüredi: Açıkçası başlangıçta yirmi, bilemedin otuz kişiyi geçmeyeceğimizi zannediyordum. Birlik için çağrı e-postalarını hazırlarken ve aldığım cevaplardan öyle olmadığını gördüm. Şu anda altmış üyemiz var. Çoğumuzun "Türkiye polisiyesine türlü sebepten güvenmeyen" okur tarafından pek tanınmadığını veya okunmadığını biliyordum. Ama adlarını dahi duymadığım yazarların olduğunu görünce hem şaşırdım hem kızdım hem de utandım.

Önümüzdeki planda ilk etkinlikleriniz neler olacak, kesinleşen şeyler var mı? Kara Hafta yaklaşıyor mesela, Polisiye Yazarları Birliği, etkinliğin içeriğine dair katkı sağlıyor mu?

Cenk Çalışır: Kara Hafta etkinliğinin çok da hakkını verecek şekilde profesyonelce yürütüldüğünü düşünmüyorum. Kendilerine iletilen eleştiri ve önerilere ne kadar olumlu yanıt verir, dikkate alırlar onu da bilmiyorum. İletişimsizlik ve sinerji yoksunluğu konusunda bir adım ileri gidemediklerini üzülerek söylüyorum. İşte bu noktada biz en azından kendi oluşumumuzla bu iletişimi tersten başlatmayı umuyoruz.

Algan Sezgintüredi: Fikirler var ama kesinleşen bir etkinliğimiz yok. Henüz emekleme dönemindeyiz. Ama çarçabuk yürümeye başlayacağımıza inanıyorum. Kara Hafta gibi ilk kez denenen etkinliklerde aksaklıkların yaşanması normal. Zamanla daha iyiye gidecektir. Bizler, birlik olarak, organizasyon komitesine elimizden geleni memnuniyetle yapacağımızı bildirdik. Üyelerimizden geçen yıllarda panellere çağrılanlar vardı; bu sene de olacaktır. İlaveten birlik için bir panel düzenleneceğini zannediyorum. Bu tür faaliyetler sadece okurlar için değil, yazarlar için de çok önemli.

Eserlerin yurtdışında ve yurtiçinde tanıtılmasına dair de bir hedefiniz var, bu alanda nasıl bir işleyiş olacak?

Gökçe İspi Turan: Birlikte bir kitap çıkaracağız. Sosyal medyayı her zamankinden daha aktif kullanacağız ve ümit ediyorum ki tüm mecralarda birbirimizden bahsederken "ketum" olmayacağız, bence şu aşamada bu bile yeterli...

Cenk Çalışır: Tanıtım bütçemiz olmadığından henüz bu soruya verilecek net bir yanıt yok. Sosyal medyada kendi sayfalarımız dışında bir şey yapıyor değiliz. Birlik adına açılmış sosyal medya hesaplarının tanıtımına çalışıyoruz. Tanıtımı profesyonelce yürütecek kadro ve maddi güce sahip olmadığımızdan elinden bu iş gelen arkadaşların özverileri ve sıfır bütçeyle yol almaya çalışıyoruz. Yurtdışında yaşayan arkadaşların çabalarıyla atılacak adımlarla fuarlarda yer almayı, başka dillere çevrilmeyi, yabancı yayıncılarla iletişimde ve işbirliğinde olmayı arzuluyoruz.

İyi ve başarılı polisiye romanlarımız var ama dünyanın başka ülkelerinde olduğu gibi, yani işin doğası gereği TV ve sinemaya uyarlanan eser sayısı çok az. Bu konuda birlik olarak bir çalışma yapmayı düşünüyor

musunuz? Ve bu eksikliğe dair yorumunuz nedir?

Gökçe İspi Turan: "Genel olarak Türkiye'deki sinema/edebiyat ilişkisi bu zaten, polisiyeye özgü bir durum yok ortada," demek geliyor insanın içinden ama sanırım polisiyenin prodüksiyon tarafı ve bu prodüksiyonların bütçelendirilmesi daha meşakkatli bir iş olduğundan nihayetinde sizin söylediğiniz noktaya varıyoruz. İzleyicinin sinemada Türk işi polisiye görmek için son derece hevesli olacağını düşünüyorum açıkçası. Birilerinin elini taşın altına koyması lazım. Birazcık risk almayı göze alan, cengâver bir yapımcıda biter iş. Devamı gümbür gümbür gelir…

Cenk Çalışır: Tüm dünyada gişesi yüksek filmlerin çoğu suçtan beslenen hikâyelerdir. Polisiye yazarları henüz önsözlerini yazarken sinema telif anlaşmalarını imzalarlar. Daha çok ikili ilişkilerle ilerleyen Türk sinemasından bu noktada sektör olarak söz etmek çok zor. Dağıtımdaki tekelleşmeyi, şahıs sinemalarının öne çıkışını, medyanın kendi argümanlarını, "Halk bunu istiyor kardeşim!" diyerek dayatmasını, yapımcı, senarist, yönetmen ve hatta başrolün aynı bünyede toplandığı bir pazarı masaya yatırmak bence bizi aşar. Birlik olarak en fazla kendi hikâyemizi yazar, kapı kapı dolaşırız.

Yaprak Öz: Bu eksikliği kapatmak, TV ve sinema alanında çalışan, üreten insanlara düşüyor bence. Yeteri kadar okuyup araştırsalar, Türkiye Polisiye Yazarları Birliği eserleri içinden harika televizyon dizileri ve filmler ortaya çıkarabilecekleri kaynaklar bulabilirler. Üstelik sinema ve televizyonda kalite de artar. Birlikteki yazar arkadaşlarımın öyle eserleri var ki, sevilen oyuncuların yer aldığı projelere dönüştürülse reyting konusunda hiçbir sıkıntı olmayacağına eminim.

Ercan Akbay: Yabancı dizilerde çoğunlukla roman adaptasyonlarının ve/veya yazarların doğrudan el verdiği senaryoların filme alındığını görürken, bizim dizi sektöründe bu kalite artırıcı teamülün nadiren uygulandığına tanık oluyoruz. Dizi yapımcısı, polisiye türde senaryo konusunda peşin hükümlü davranıp meseleye yalnızca teknik kaygılarla yaklaşıyor sanırım. Kendi alıştığı yöntemlerin dışına çıkmayı, yeni ve yaratıcı fikirlerden faydalanmayı riskli buluyor çünkü polisiye janrının örgüsel farkını diğer popüler dizi temalarından ayırt edebilecek gelenekten yoksun. Madalyonun öteki tarafına bakarak polisiye yazarlarımızın büyük bölümünün bu konuda yeterli deneyim ve teknik bilgi sahibi olmadığını kabul etmeliyiz. Ama bu durum da karşılıklı etkileşimsizlikten kaynaklanan kısırdöngünün bir sonucu elbette… Polisiye yazarlığı kendine özgü kurgusal yapı ve bilgi birikimi gerektiren özel bir alan ve sıradan bir dizi senaristinin, izleyicinin nabzını tutup her sekansta merak uyandırmayı sürdürebilecek nitelikte bir polisiye dizi senaryosu yazabilmesi kolay değil. Bu işin kendine özgü bir yazım tekniği var. Kaldı ki görünen köy kılavuz istemez: Türk TV yapımcıları çeşitli dizi türlerinde ortaya başarılı işler çıkartırken, polisiye konulardaki yapım kalitemiz ortada… Türkiye'nin en sevilen polisiye dizisi olan *Behzat Ç.* dizi senaryosunun bir polisiye roman yazarının elinden çıkmış olması, bu tarz işlerin gerçek yazarlarla birlikte yapılmasının gerekliliğine somut bir kanıttır. TPYB olarak bu meseleyi zaman zaman aramızda tartışıyoruz. Yapımcı şirketlerin senaryo ekiplerine dahil olmak ve polisiye senaryo yazarı olmak teknik bir konu olduğu kadar mesleki çevreye girebilme meselesi… Vakti geldiğinde çemberi kırabilecek arayışlar içinde olmayı ve girişimlerde bulunmayı planlıyoruz. Özellikle senaryo öncesi evrede, sinopsis ve tretman denilen özet kurguların yaratımı ve öykü-roman uyarlaması konularında iç eğitime ağırlık verecek ve birbirimize deneyimlerimizi aktaracağız. Çabalarımızın sinema ve dizi yapımı alanında niteliksel gelişmeler başlatacağını düşünüyoruz.

221B'nin 2. yılı da doluyor malumunuz. Derginin polisiye yazınına ve yazarlara, okurlara dair katkılarını ne düzeyde buluyorsunuz?

Cenk Çalışır: Her şeyden önce ülkenin ilk ciddi polisiye dergisi. Yazılı basında halen ikincisi yok. İçerik olarak çok dolu. Ansiklopedik bilgi aktarımı konusunda çok büyük katkıları var elbet. Dosya konularıyla bilgilendirmesi ve takipçisi için arşiv oluşturması açısından önemli bir yayın. Yazarın tanıtımına dair katkısı da göz ardı edilemez. Okurdan gelen öyküler, dergiyi elime alır almaz okuduğum ilk sayfalar. Kıymetli kalemlere bir ışık, bir heves yaratması açısından değerli.

Algan Sezgintüredi: Bu soruyu cevaplamam, derginin mutfağında da yer aldığımdan biraz nalıncı keseri işi gibi görünebilir ama öyle değil. Değil çünkü yazarlığımdan, editörlüğümden, çevirmenliğimden önce bir okurdum ve hâlâ öyleyim. Ve okur olarak, mutfakta yer alıp dergiyi herkesten önce okumak gibi harika bir şansa sahibim. *221B* bir boşluğu doldurdu gibi beylik bir laf edemem çünkü öyle bir boşluk var mıydı, emin değilim demeli miyim, bence hayır. Çünkü *221B*, öyle bir boşluk olduğunu, benim gibi farkında olmayanlara gösterdi. Sonuçta yazarlarından içeriğine her açıdan önemli bir dergi ve umarım yolculuğuna uzun süre devam eder.

GRAVITY FALLS

AÇIKLANAMAYANIN PEŞİNDE

GRAVITY FALLS'TAKİ MACERALAR DİZİYE ADINI VEREN BU KASABADA GEÇMEKTEDİR. BAŞLANGIÇTA KÜÇÜK VE RUTİN BİR KASABA GİBİ GÖZÜKEN GRAVITY FALLS ASLINDA YILLARDIR PEK ÇOK PARANORMAL OLAYIN MERKEZİ KONUMUNDADIR. KOCAAYAKLAR, GÖL CANAVARLARI, HAYALETLER, TEK BOYNUZLU ATLAR VE CÜCE HALKLARI GRAVITY FALLS'U MESKEN EDİNMİŞ, KASABA HALKI DA BİR ŞEKİLDE BU DOĞAÜSTÜ KİTLEYİ GÖRMEZDEN GELEREK YAŞAMINI SÜRDÜRMEYİ ÖĞRENMİŞTİR. SERİDE KASABANIN SAKLAMAKTA OLDUĞU GİZEMLERİ YAZ TATİLİ İÇİN AMCALARINI ZİYARETE GELEN İKİZ KARDEŞLER DIPPER VE MABEL ARACILIĞIYLA ÇÖZÜMLERİZ.

Popüler kültür için eser üretmenin çeşitli sıkıntıları vardır. Günceli yakalama ve olabildiğince geniş kitlelere erişme telaşı hangi sanat alanında çalışırsanız çalışın, bir baskı yaratacaktır. Üretilen eserin dramatik yapısı zayıfsa bu durum haklı olarak eleştirilir, haksızca yapılansa çeşitli eserlerdeki kalitesizliğin bahane edilerek bir türün topyekûn mimlenmesidir. Bu yaklaşım rutine bindiğinde kişilerin çeşitli türlerde (bilimkurgu, fantezi, korku...) eser takip etmesi "kaliteden ve olgunluktan uzak" olarak değerlendirilmeye başlanır. Çoğunlukla tarihi drama seyreden bir yetişkin, normal karşılanabilirken aynı miktarda mesaiyi fantastik sinemaya veren biri hâlâ üzerinden "çocukluğu atamamış" olarak değerlendirilir, (ille de olumsuz yönde olmamakla beraber) bir tür ayrımcılığa maruz kalır. Ayrımcılığın temelinde bir türdeki eserlerin kalitelerinden ziyade oluşturdukları hayran kitleleriyle girilen ilişki bulunmaktadır. Nasıl ki bir gruba dahil olmaya ihtiyacımız varsa diğerini de dışlamaya refleksimiz vardır, insanların sanat beklentisinden kaynaklanan ayrımcılık kadar da "zararsız" bir ayrımcılık türünü bulmak zor olsa gerek. Fantastik ve (yakın zamana kadar) bilimkurgu türleri, kişilerin "çocuksu" yanlarına atfedilen konu başlıklarıydı. İki diğer büyük başlık da (korku ve polisiye) benzer bir önyargıyla değerlendirilmekten kendini kurtaramaz. Ne var ki ilginçtir, popüler kültürde temel hedefi çocuklar olan çok kısıtlı miktarda korku ya

da polisiye/gizem hikâyesine denk geliriz.

Oysa zihnimizde çocuk ve polisiye üzerinden kurulmuş pek çok şablon vardır; bir grup genç ya da ergenlik öncesi çocuğun gittikleri malikânedeki garip olayları araştırmaya girişmeleri ve sonunda karikatürize bir kötü karakterin kurmaca dolu planını çökertmelerini anlatan hikâyelere farklı mecralarda rastlamışızdır. Thomas Brezina'nın özellikle Türkiye'de büyük ilgi gören *Dört Kafadarlar* (Almancası: Knickerbocker-Bande) serisi bu formül üzerinden seksen kitaba kapı açarken Hanna-Barbera Production'ın en ünlü serisi *Scooby-Doo* da neredeyse 40 senedir tüm dünyaya formülün televizyon karşılığını sunmaktadır. Şablonun netliği bazı durumlarda sıkıntılı sonuçlara dahi kapı açmıştır; mesela Japonya'nın en ünlü dedektiflik mangalarından olan ve içerdiği şiddet öğeleriyle yetişkin okura yönelik hazırlanan *Case Closed*'un (diğer adıyla Detective Conan) anime bölümleri sırf şablonu takip ettiği için ülkemizde özel bir kanalda çocuk izleyici için yayınlanmıştı. Yetişkin zihnin en büyük hatalarından birini dillendirirsek, bir eserde kahramanı çocuk yaparak çocuk seyirciyle pekâlâ özdeşliği kolaylaştırabilirsiniz; ancak bu durum tek başına eserin çocuklara yönelik olduğu anlamına gelmez.

Eldeki materyalin kısıtlılığı düşünüldüğünde Disney Stüdyoları'nın elinden çıkan *Gravity Falls,* üzerine kafa yormayı gerektiren bir eser olarak karşımıza çıkıyor. Bir "gizemli kasaba" macerası olan (Türkçeye de "Gizemli Kasaba" olarak çevrilen) *Gravity Falls* 2012 yılından 2016'nın ilk aylarına kadar aralıklı olarak Disney Channel ve Disney XD'de yayınlanan çocuk izleyici hedefli özel bir gizem hikâyesiydi. Kısa bir tanıtıma ihtiyaç duyacak olursak; *Gravity Falls*'taki maceralar diziye adını veren bu kasabada geçmektedir. Başlangıçta küçük ve rutin bir kasaba gibi gözüken Gravity Falls aslında yıllardır pek çok paranormal olayın merkezi konumundadır. Kocaayaklar, göl canavarları, hayaletler, tek boynuzlu atlar ve cüce halkları Gravity Falls'u mesken edinmiş, kasaba halkı da bir şekilde bu doğaüstü kitleyi görmezden gelerek yaşamını sürdürmeyi öğrenmiştir. Seride kasabanın saklamakta olduğu gizemleri yaz tatili için amcalarını ziyarete gelen ikiz kardeşler Dipper ve Mabel aracılığıyla çözümleriz. İkizlerin ziyaretine geldikleri amcaları Stan, kasabanın paranormal meseleler üzerinden kazandığı şöhretten yararlanmakta ve "Gizem Kulübesi" isimli bir müzeyi işletmektedir. Kasabada, geldikleri ilk günden etrafı keşfe çıkan ikizler için asıl macera Dipper'ın ormanlık alanda bulduğu bir not defteriyle başlar. Civardaki pek çok paranormal olay, bölge ve karakter hakkında detaylı incelemeler barındıran defter aynı zamanda okuruna önemli bir mesaj da vermektedir: "Kimseye güvenme!" Dipper ve Mabel'in Gravity Falls'taki gizemi çözme süreci üç buçuk sene ve 40 bölüm sürer.

Gravity Falls'un ekranlara merhaba dediği dönem, Disney'in televizyon çizgi üretiminde geride kaldığı bir dönemdir. Aslında bu geride kalma 1990'larda Nickelodeon'ın yükseliş zamanlarında da belirgindir ancak 2000'lerde Nickelodeon'ın düşüşünden Disney gene faydalanamayacak, demir taht bu sefer bir başka uluslararası üretici, Cartoon Network tarafından fethedilecektir. Çocuklar kadar gençlere ve yetişkinlere de hitap etmekte başarılı

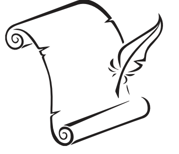

GRAVITY FALLS GİZEMLİ KASABA MESELESİNİ İRDELERKEN GÜNCELİ NOSTALJİYLE HARMANLAYAN BİR TAVIR TAKINIR. GİZEMLİ KASABALAR VE GERİLİMLİ TAŞRA HİKÂYELERİ DİZİNİN ÜRETİLDİĞİ AMERİKA TOPRAKLARINDA GEÇMİŞİ ESKİ BİR EDEBİ GELENEKTİR, DÜNYACA ÜNLÜ YAZAR STEPHEN KİNG'İN ESERLERİNİN BÜYÜK BÖLÜMÜ BU DAMARDAN BESLENMİŞTİR. PEK ÇOK NESLİN AŞİNA OLDUĞU BİR FORMÜL ÜZERİNDEN GELİŞTİĞİNİ BİLEN *GRAVITY FALLS*, DİZİYE DENK GELMESİ MUHTEMEL HER YAŞ GRUBUNA AÇIK BİR GÖRSEL/ANLATISAL DİL KULLANMAYA ÇALIŞIR.

Cartoon Network serileriyle yarış çetindir; ancak Disney de bu yarışa girebilecek sayılı şirketlerden biridir. Animatör Alex Hirsch'in *Gravity Falls* projesi işte bu noktada Cartoon Network'e mesleki bir meydan okuma, Cartoon Network'ün güncel dilinden konuşan bir yapım olarak karşımıza çıkar. (Amerikan çizgi film şirketlerinin geçirdikleri değişimler hakkında detaylı analizi YouTube'da Saberspark isimli kanaldan öğrenebilirsiniz.) Peki, nedir bu güncel dil?

Gravity Falls gizemli kasaba meselesini irdelerken günceli nostaljiyle harmanlayan bir tavır takınır. Gizemli kasabalar ve gerilimli taşra hikâyeleri dizinin üretildiği Amerika topraklarında geçmişi eski bir edebi gelenektir, dünyaca ünlü yazar Stephen King'in eserlerinin büyük bölümü bu damardan beslenmiştir. Pek çok neslin aşina olduğu bir formül üzerinden geliştiğini bilen *Gravity Falls*, diziye denk gelmesi muhtemel her yaş grubuna açık bir görsel/anlatısal dil kullanmaya çalışır. Örneğin serinin 10. bölümünde (Fight Fighters) hoşlandığı kızın erkek arkadaşıyla kavga etmesi gereken Dipper'ın yardımına lanetli bir jetonlu arcade makinesinden çıkan savaşçı koşar. Bu bölümün yetişkinlere selam çaktığı aşikârdır, zira bölümün işlenişinden tasarımına pek çok öğe 1992 tarihli dünyaca ünlü dövüş oyunu Street Fighter II'ye gönderme niteliğindedir. (En basitinden düşündüğümüzde, günümüz çocuk seyircisi jetonlu makinelerle çok da haşır neşir olmamaktadır.) 25. bölümde (Soos and The Real Girl) dizinin bir kez daha video oyunlara değindiğini görürüz. Bu sefer ikizlerin yakın arkadaşı Soos'un kadınlarla sohbet etmeyi öğrenmek için lanetli bir video oyununu bilgisayarına yükleyişi ve oyunun yapay zekâsı Tiffany ile girilen mücadele konu edilir. Bu ikinci bölümde de estetik olarak 2000 öncesi Japon oyun tasarımcılığı hâkim konumdadır, ne var ki ilerleyen kısımlarda günümüz simülasyon oyunlarından, sanal sohbet geleneğine ve sonlara doğru Five Nights at Freddy's gibi güncel korku video oyunlarına kadar geniş bir güncel referans ağı kendini gösterir. İkisi de birer ergenliğe geçiş hikâyesi olan bu *Gravity Falls* bölümleri '80 sonu doğumlulardan 2000'lilere kadar çok geniş bir kuşak çeşitliliğine nefes alabilecekleri odacıklar sunar. Güncel ve nostalji arasındaki geçişler çeşitli ama göze batmayacak, seyirciyi yormayacak tondadır. Bir başka bölüm olan "Northwest Mansion Mystery" zengin bir malikânedeki hayaleti yakalama fikriyle *Scooby Doo* serisine yakınsarken "Dipper's Guide to Unexplained" isimli kısa seri el kamerası kayıtlarıyla son yılların yeni korku trendi buluntu film (found footage) estetiğine göz kırpar.

Dizinin benzerlerinden belki de en büyük farkı ise tüm derdini kendisine sunulan iki sezonluk sürede anlatıp bitirmesidir. Başarılı bir proje olan *Gravity Falls* 2. sezonunda hikâyenin en temel noktalarını aydınlatmaya büyük özen gösterir ve önce üç, sonraki yayınlardaysa dört bölüme ayrılan "Warmageddon" isimli kısmıyla kafalardaki tüm soruları cevaplar. *Gravity Falls*, çocukluğu gizem hikâyeleriyle geçmiş insanların büyüdüklerinde yeni nesle armağan ettikleri bir eser olduğunu hissettirir. Dizinin kazandığı başarının benzer bir nostaljik dalgayı ekranlara taşımada etkili olduğu da aşikâr. Bugün (çocuklara yönelik olmasa da çok benzer bir tema üzerinden yürüyen) *Stranger Things* dizisinin hayat bulmasında *Gravity Falls* projesinin başarıyla tamamlanmasının muhakkak etkisi var.

SANAL ÂLEMİN EN KRAL'STALKER'I

Olmuş hiçbir şeyin insan aklına ters düşecek bir açıklaması olamazdı. Akılcı bir araştırmayla olayın aydınlatılabileceğine emindi. Metafizik bir durum yoktu ortada. Fizik kurallarına uygun bir şekilde -yani yerçekiminin etkisiyle- balkondan aşağı düşmüştü. Otopsi raporuna ulaşmak deterministik açıdan iyi olabilirdi. Belki de zihinsel çağrışımlara dayanmaktan başka çaresi yoktu. Her olgunun bir sebebi vardı sonuçta; her nedenin bir sonucu, her etkinin bir tepkisi. Tek istediği gerçeğe ulaşmaktı.

***

Önce adını ve soyadını Google'ladım:
şemsi y. Profiles I Facebook
HABERLER: Gizemli Ölüm!
şemsi y. (@semsiy) I Twitter
SIR PERDESİ: KIRMIZI ŞEMSİYE
şemsi y. – YouTube
şemsi y. ile ilgili görseller
şemsi y. @semsiyInstagram Profile PhotosandVideos ...

Facebook, Twitter ve Instagram'dan zaten ekliydik. Paylaşımlarında bir ipucu yoktu. YouTube'daki videosunu savcılık tarafından kaldırılmadan bilgisayarıma indirmiştim. Videoda şemsi; Cemal, Ece ve babasını suçluyordu. Cemal ve Ece'nin sosyal medya hesaplarına da göz attım. Birlikte çekilmiş samimi pozlarını silmişlerdi. Ayrılacakları zaten belliydi. Başta herkes şemsi'nin Ece'den hoşlandığını düşünmüştü. Ama ben Cemal'den hoşlandığını anlamıştım. Gerçekten anlamıştım. Şemsi kibar bir erkekti. Yani kibar derken belliydi işte, şey olduğu/gey olduğu. Bu olaylar yüzünden intihar falan ettiyse çok yazık olmuştu. Gerçi bütün şüpheler babanın üzerinde yoğunlaşıyor. Peki, ya anne? Kırmızı şemsiye?

Görselleri tıkladım. Tesadüfen otopsi raporunun bir sayfasını buldum. Sansasyonel bir olaydı. Bir şekilde sızmış ve gözden kaçmıştı anlaşılan. Bizim lisenin üniforması varmış üzerinde. İyi de bir süredir okula gelmiyordu ki. Neden forma giyiyordu? Rapordan pek bir şey anlamadım. Tıp okuyan arkadaşlara göstermenin bir faydası olabilir miydi?

Belki de yanlış bölümde okuyordum. Derslerde öğrendiğim tek şey soru sormaktı: "Kesin bilgiye ulaşabilir miyiz? Doğru bilgi var mıdır? Doğru, kişiye göre değişir mi? Deney ve gözleme dayanan bilgi doğru mudur? Deney tek başına yeterli midir? Bilginin kaynağı akıl mıdır? Sezgilerimizle bilgiye ulaşabilir miyiz?" falan.

***

T.O.A.: Abi liseden arkadaşın mıydı bu şemsi senin ya? Niye bahsetmedin şimdiye kadar?

N: Evet. Ne bileyim, durup dururken bahsedilmez ki. Sen şu rapora baksana. (Çıktısını aldığı raporu uzattı.)

T.O.A.: Abi daha birinci sınıftayım, anlamam ama bakayım çok istiyorsan. (Raporu alıp okumaya başladı.) Dış muayenede bir şey bulunamamış.

N: Şu ağızdan gelen sıvı? (Parmağıyla o satırı işaret etti.)

T.O.A.: (Kafasını kâğıttan kaldırmadan) Yani o normal bir şey olabilir. (Biraz daha okudu.) Kalpte bir sıkıntı olabilir; ama hocalara falan sormam lazım. Devamı yok mu raporun?

N: İnternette bunu buldum. Bu kadarından bir şey çıkmaz mı?

T.O.A.: Yani, ne bileyim kalpte bir sıkıntı varsa balkonda otururken kalp krizi falan geçirip düşmüş olabilir.

N: İyi de o zaman adli tıp, ölüm nedeninin kalple ilgili olduğunu anlamaz mıydı?

T.O.A.: Doğru. Şöyle bir şey de var; yani

vücudunda herhangi bir darp izi, kırık yok. Düşmenin etkisiyle ölmüş olsa ne bileyim boynu, kafatası kırılır, beyin kanaması geçirirdi falan. Öyle bir şey yok.

N: Peki, ağzındaki sıvıya normal dedin, zehirlenmiş falan olamaz mı?

T.O.A.: E, o da adli tıpta çıkardı ortaya. Bir şey bulunamamış sanırım. (Sessizlik.) Sen ne yapıyorsun şimdi? Dedektifliğe mi başladın?

N: Yok ya, meraktan. Neyse sağ ol yine de.

***

Gizemleri pek sevmem. Gizemli insanlar vardır ya hani. Yapay gelir bana. "Sana bir sürprizim var," denmesine bile gıcık olurum. Yapacaksan yap sürprizini, neden merak ettiriyorsun ki insanı? Bu yüzden neden bu olaya kafayı taktığıma da anlam veremiyorum. şemsi'yi severdim. İyi çocuktu. Belki de bu yüzden.

İntihar etmiş olabilir. Sonuçta sessiz, mutsuz görünen, içine kapanık biriydi. Platonik hatta sanırım imkânsız demek yanlış olmayacak, bir aşk yaşıyordu. Öldürülmüş, intihar süsü verilmeye çalışılmış da olabilir tabii. İntihar süsü verilmiş bir cinayet. İnsan, çocuğunun canına nasıl kıyabilir ki? Gerçi hiç de az rastlanan bir durum değil. Annesi ve babasıyla tanışmadım. Nasıl insanlardır bilemiyorum. Babası sert bir adammış. İşadamı. Ticaretle uğraşıyor. Annesi de pek ilgili bir anne değil anladığım kadarıyla. Ya olayın altında polisiye süsü verilmiş bir dram yatıyorsa?

***

Üç arkadaş, dersten çıkıca son zamanlarda müdavimi oldukları barda buluştular. Ahmet, barın güzel garsonu Olga'nın az önce sipariş ettikleri biraları getirmesini bekliyordu. Ahmet, iki şey severdi; içkiyi ve güzel kadınları. İçlerinde en yakışıklı, dolayısıyla da çapkın olan oydu. Son zamanlarda bu bara takılmalarının sebebi de buydu. Arkadaşı Ümit bir şeyler anlatırken Ahmet, Rus asıllı olduğunu öğrendiği Olga'nın biraları tepsiye dizişini izledi. Ümit, "Abi şu varsayımları yazalım istersen önce," deyip hazırladığı not defterine,

Varsayımlar:

diye bir başlık attı ve altını çizdi.

<u>*Varsayımlar:*</u>

Cemal ve Ece'nin ilişkisi, üzerine babasıyla yaşadığı gerilim, şemsi'yi intihara sürüklemiştir. Fakat henüz intihar ettiğine dair bir bulgu yok.

Videodan babanın…

"Dur ağabey, dur. N'apıyoruz biz ya?" diye araya girdi Nevzat. Düşünceliydi. İki arkadaşının pek de aşina olmadığı bir ifade vardı yüzünde. "Varsayımları yazalım demiştik ya oğlum. İyi misin sen?"

Ahmet de gözünü, masaya biraları getirip bırakan Olga'dan alıp Nevzat'a döndü.

"N'oldu lan? Harbiden bi' garipsin bugün. Yoksa âşık mı oldun oğlum?"

"Ne aşkı oğlum ya, bıraksana. İnsanın başına ne geliyorsa aşktan geliyor zaten."

Ümit heyecanla sordu:

"Çözdün mü lan yoksa olayı?"

"Ya, ne olayından, ne çözmesinden bahsediyorsun sen ağabey? Çocuk oyuncağı mı bu iş? Arkadaşımız öldü, bir insan öldü ya! Polisiye hikâye mi çözüyoruz burada? Gerçek lan bu! Gerçek!"

"Tamam, oğlum sakin ol."

"E, sen başlattın ağabey araştırmayı."

"Ne başlatması Ümit? Oyun mu sanıyorsun sen bunu? Çok acayip şeyler var oğlum bunun arkasında."

Ahmet ve Ümit, Nevzat'ın bir şeyler bulduğunu anlamış ama sormaya çekiniyorlardı. Bir süre konuşmadan biralarını yudumladılar. Ümit çocuksuydu biraz. Büyüyememiş hep çocuk kalmıştı sanki. Heyecanlı bir tipti. Bu yüzden Nevzat'ın olayı araştırdığını duyunca hemen atılmıştı. Sessizliği bozan da o oldu.

"Ne oldu abi? Çok merak ettim. Anlatsana be."

Nevzat, aslında hiç istemediğini belli eden yüzü şekilden şekle girdikten sonra öne eğilip arkadaşlarına da yaklaşmalarını işaret etti ve sessizce anlatmaya başladı:

"Dün, böyle internet araştırmasıyla bir yere varamayacağımı düşünerek şemsilerin eve gitmeye karar verdim."

"Haydi canım..."

"Sözümü kesmeyin lan. Dinleyin sadece." Biraz düşünüp konuşmaya devam etti:

"Uzaktan evi izliyordum. Ağaçların arasında belli noktalardan balkon falan görülebiliyordu. Gerçekten de yüksek değildi. Tam daha yakından görmek için biraz yaklaşıyordum ki yanıma siyah pardösülü bir adam geldi."

"Haydi be!"

"Sivil mi lan yoksa?"

"Durun oğlum, anlatıyorum lan işte. Ne yaptığımı sordu. Hiç bozuntuya vermeyip ters ters,

‘Bir arkadaşı bekliyorum,’ dedim.”

“Ulan ben donup kalır ya da kekelerdim kesin,” dedi Ümit. Nevzat, Ümit’e kızgın bir bakış atıp devam etti:

“Neyse. Adam sivil polis...”

“Demiştim lan ben,” diye araya girdi Ahmet. Yüzünde korktuğunu açıkça belli eden bir ifadeyle, sesi titreyerek, “Ağabey neye bulaştırdın bizi ya?” dedi Ümit.

“Sakin olun lan! Yok öyle bir şey.”

Nevzat sinirlenip sesini yükselterek devam etti:

“…*Olabilir* diye düşünüyordum ki olmadığını söyledi.”

“Nasıl yani, durup dururken mi?”

“Evet. ‘Merak etme polis falan değilim,’ dedi.”

Ahmet adamın polis olduğundan emin bir tavırla, “Ben de yedim deseydin,” deyip bir kahkaha attı. “Kimliğini göstermesini isteseydin,” diye atıldı Ümit.

“Ne kimliği? Polis değilim diyor lan adam.” Ümit saçmaladığının farkına vardı ama toparlayamadı.

“Ne bileyim belki heyecandan yanlışlıkla polis kimliğini çıkarır gösterirdi.”

Ahmet, Ümit’in ensesine bir şaplak atıp, “Herkesi kendin mi sanıyon sen oğlum?” diye dalga geçti.

Ümit sinirlenip Ahmet’e tokat atmaya çalıştı fakat Ahmet onu kolaylıkla savuşturuyordu.

“Yeter lan! İki dakika ciddi olun be!”

“Dur lan dur. Tamam, özür. Haydi, devam et ağabey.”

“Ben bir süre durdum öylece. Adam da yanımda durmaya devam etti. Kafamı çevirip ters ters baktım belki tırsar da gider falan diye ama yavaştan ben tırsmaya başlamıştım. Deli midir nedir, diye düşünürken birden, ‘Arkadaşını boşuna bekleme,’ demesin mi?”

Ahmet ve Ümit ağızları açık dinliyorlardı.

“Ben tabii iyice kaşlarımı çattım, ne saçmalıyorsun, der gibi. ‘Olayı araştırdığını biliyorum,’ dedi birden. O kadar şaşırdım ki. Herifi süzüyorum baştan ayağa, kimdir, nedir, hacker mıdır; nereden bilebilir benim olayı araştırdığımı? Daha ilk kez sanal âlemin dışına çıkartmışız araştırmayı. Kafamda sorular dönüp duruyor. Sonra (Nevzat not defterini çıkarmaya çalışıyordu) adam trans gibi bir şeye geçip (okumaya başladı): ‘Beden bakımından ondan ayrıyım ama bedensiz ve cansız her ikimizde bir nuruz. Ey arayan kişi! İster onu gör, ister beni. Ben O’yum, O da ben,’ diye tekrarladı birkaç kez, dua okur gibi. Not aldım hemen.”

Aval aval bakan ikili bir süre düşüncelere daldı. Sonra, “Mahallenin delisi falan olmasın lan bu?” dedi Ahmet. “Harbiden lan,” deyip bir kahkaha patlattı Ümit.

Nevzat ciddiyetini bozmadı. “Neciymiş adam, sormadın mı?” diye sordular sonra.

“Sordum.”

“Söylesene oğlum. Hasta etme insanı.”

“Yazarmış.”

“Ne yazarı? Gazeteci mi?”

“Yok. Bildiğin yazar.”

“E, ona neymiş? şemsi’yle ne alakası varmış?”

“Bilmiyorum, herifin kafa gidikti biraz. Başta hızlı konuşuyor diye sandım ama şemsi’ye ‘şems’ deyip duruyordu.”

“Ne alaka ya? Kim bu herif? şemsi’yle ne ilgisi var?”

***

Bütün gece oturup varsayımlar üzerine tekrar düşündük. Diyalektikten bahsettim. Olayda çok fazla çelişki olduğunu söyledim. Ahmet, katilin anne olduğunu düşünüyordu. Kırmızı şemsiyeyi de olay yerine o koymuş, suçu babanın üzerine yıkmaya çalışıyormuş. Kumara ve paraya düşkün bir kadınmış. Babayı hapse attırıp servetinin üzerine konacakmış. Ümit’se intihar olduğundan emindi. şemsi yüksek dozda uyuşturucu kullanmış, halüsinasyon görmeye başlamış, -hani çizgi film karakterleri şemsiyeyle uçarlar ya- uyuşturucunun etkisiyle öyle bir şey yaparken de aşağı düşmüş.

Ertesi gün karakola gidip olayı çözdüğümüzü söyledik. Polisler şaşırdı tabii. Önce Ahmet’in ifadesini aldılar. Sonra Ümit girdi içeri. Sıra bana geldi diye heyecanlanmaya başlamıştım ki sorgu odasının kapısı sertçe açıldı. Ümit kafasını tutarak kaçıyordu. Arkasından uçan bir tekme kıçında patladı. Ahmet’e baktım; kaçmaya başlamıştı bile.

“Siz bizimle taşşak mı geçiyorsunuz lan!” diye bağırıyordu komiser. Saçı sakalı birbirine girmişti. Teatral bir sesi vardı. Beni dinlemediler bile. Halbuki ben katilin, o yanıma gelen pardösülü adam olduğunu biliyordum.